

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet 2016. évi területi monitoring jelentése

Készítette:

Dombi Gábor, szociológus
Fekete Károly, geográfus
Oláh Miklós, szociológus
Dr. Csákváriné Joó Zsuzsanna, kutatási asszisztens
Kulics Beatrix, kutatási asszisztens

Balatonfüred
2017

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet 2016. évi területi monitoring jelentése

gazdasági, közlekedési, környezeti és kommunális infrastruktúra indikátorok frissített adatai alapján

Bevezetés

A **Balaton Fejlesztési Tanács (BFT)** 2009. május 8-i ülésén a Balaton 2007-2020 közötti időszakra szóló, Hosszútávú Területfejlesztési Konceptiója elfogadásával egy időben döntött arról, hogy az üdülőkörzetre vonatkozóan a munka keretében kialakított **legfontosabb gazdasági, társadalmi, környezeti és infrastruktúra indikátorok alapján rendszeres fejlesztési monitoring elemzések készüljenek**. E döntést az a cél motiválta, hogy az üdülőkörzetben zajló jelenségekről készülő időbeni és területi összehasonlító elemzések valós információkat tárjanak a döntéshozók elé. E döntéstámogató munka elvégzését a tanács munkaszervezetére, a Balatoni Integrációs Közhasznú Nonprofit Kft-re bízta.

A döntés nyomán végzett szakmai munka során **90 térségleíró indikátor** került meghatározásra, amelyek az adott témakörökben nagy szakmai tapasztalattal rendelkező külső szakértők bevonásával kerültek specifikálásra. A specifikáció nyomán az indikátorok száma a kezdeti nagyságrendhez képest újabb indikátorokkal egészült ki, miközben más, adatok hiányában előállíthatatlan, esetleg csak nagy költséggel előállítható, vagy nehezen ellenőrizhető adattartalmú indikátorok a szakértők javaslata és a BFT döntése nyomán kikerültek a rendszeres monitoringra javasolt indikátorok listájából. A megfogalmazott szakértői javaslatokat a BFT 2011. május 19-i ülésén hagyta jóvá.

A monitoringra javasolt indikátorok idősíkja a kiválasztott indikátorok rendelkezésre álló adatai metszetében **eltérhet egymástól**. Az adatok jellemző idősíkja 1990-től terjed a legfrissebb előállítható adatig, az ennél kisebb időtáv az előállíthatóság függvényében változik. A felismerhető trendek érdekében cél a minél nagyobb időtáv biztosítása.

A BFT által jóváhagyott indikátorlista 48 indikátort tartalmaz, ebből 17 gazdasági, 14 társadalmi, 5 közlekedési 6 környezeti, és 6 kommunális infrastruktúra változó.

A Balaton térségi monitoring a területi monitoring rendszerről alkotott **kormányrendeletben - 37/2010. (II. 26.)** - foglaltakkal összhangban, az elérhető legfrissebb adatok alapján készült.

A jelentés tartalmazza a 2017. január 30-i állapotot tükröző FAIR adatok elemzését, eleget téve az 1/2016. (02.12.) BFT határozat negyedéves monitoring tevékenységre vonatkozó utasításának.

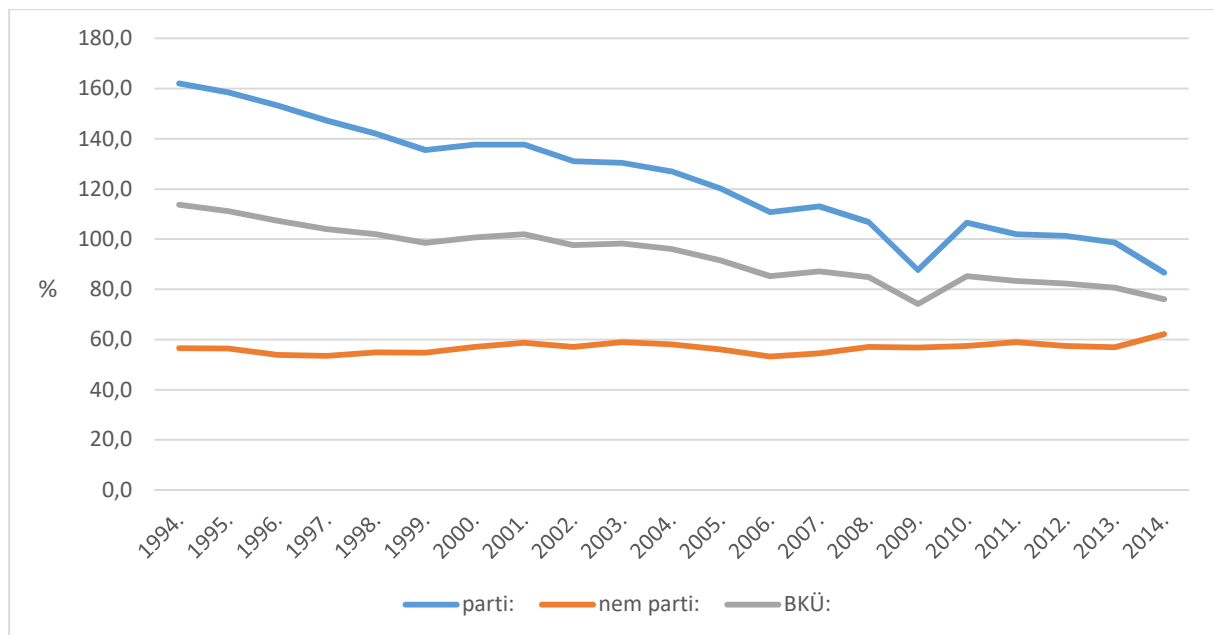
A rendelkezésre álló indikátoradatok alapján kirajzolódó Balaton térségi helyzetkép

A 2016. évi monitoring elemzés során rendelkezésre álló adatok alapján az alábbiakban összefoglalt térségi helyzetkép olvasható ki.

Gazdaság

A BKÜ térségi gazdasági teljesítményére vonatkozóan a Települési Gazdasági Erő (TGE) számítások eredményeinek vizsgálatával a következő megállapítások tehetőek. Az 1990-es évek közepén a kiemelt üdülőkörzet az országos átlagnál még magasabb fejlettségi szinten állt, azonban ezt követően fokozatosan pozíciókat veszített, és 2002 magasságában tartósan is az országos átlag alá süllyedt a térség TGE-ben mérhető átlagos fejlettségi szintje. Ez általánosságban azt jelenti, hogy a BKÜ gazdasági növekedése rendre elmaradt az országos növekedési átlagtól. Ez a folyamat azóta is tart, a BKÜ egyre nagyobb mértékben marad el az országos egy lakosra jutó GDP-átlagtól; 2014-ben már nem érte el annak 80%-át.

1. sz. ábra A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet egy főre jutó települési gazdasági erőben kifejezett fejlettsége az országos átlag arányában (1994-2014)

A teljes üdülőkörzet gazdasági pozícióvesztésében nem látszik tehát trendforduló, a BKÜ folyamatosan veszít relatív fejlettségi státuszából. Ugyanakkor a fenti ábrán látható, hogy a nem parti, vagyis a háttértelepülések tekintetében a 2014-es évben enyhe növekedésnek indult a TGE értéke. Annak fényében, hogy ez évinél újabb adatok még nem állnak rendelkezésre meg kell jegyezzük, hogy az elkövetkező évek egyik fontos kérdése lesz, hogy ez a növekedés tud-e folytatódni, s ha igen, annak milyen hatása lesz a teljes BKÜ-re nézve.

Ha a kiemelt térséget a megyékkel hasonlítjuk össze a TGE metszetében, ma hozzávetőleg Pest megyével áll azonos fejlettségi szinten a BKÜ¹. A kiemelt üdülőkörzet fejlődésében mutatkozó visszaesés jelensége jól illeszkedik a hazai területi folyamatok fő áramába. A piacgazdasági viszonyok megerősödésével párhuzamosan ugyanis a területi egyenlőtlenségek is megnöttek az országban. Jelenleg mindössze két olyan megye található Magyarországon – Győr-Moson-Sopron és Komárom-Esztergom –, amelyek fejlettségi szintje országos átlag feletti, és növekedésük helyel-közzel lépést is tud tartani az ország átlagos növekedésével, míg az ország össze többi megyéje átlag alatt található, és egy részük folyamatosan pozíciókat is veszít. A BKÜ ez utóbbi csoportba lenne besorolható, ha önálló megye lenne, bár megjegyezzük, hogy ilyen mértékű relatív pozícióvesztés, mint amit a BKÜ produkált, csak kivételes esetekben volt tapasztalható.

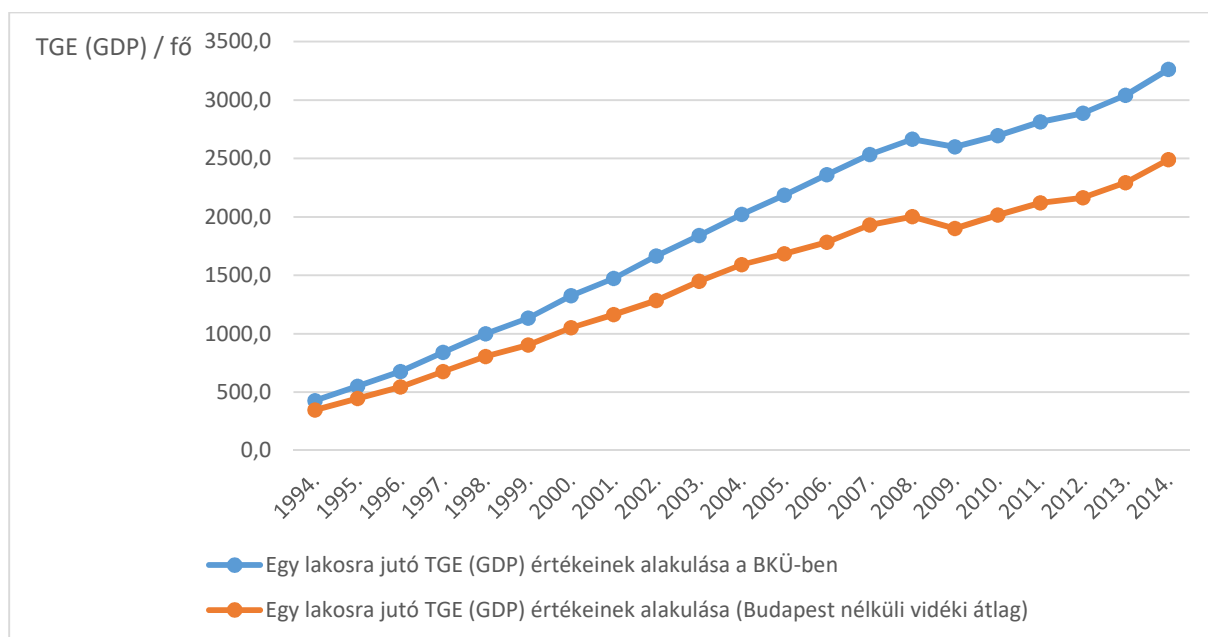
A megyék esetében a relatív fejlettségi pozíciók tekintetében a kilencvenes évek közepén még országos átlag feletti, ipari alapú fellendülésen keresztülment megyéknél volt tapasztalható a legnagyobb mozgás. Fejér megyénél van 30 százalékpontos különbség a legjobb és legrosszabb év között, Vas megyénél pedig közel ekkora volt a visszaesés. De mára már mindkét megyénél megállt a visszaesés, sőt, 2012-2013-ban pozíció-javulás figyelhető meg náluk, vagyis növekedésük gyorsabb volt, mint az országos átlag. Így ma már kivételes, hogy a BKÜ esetében még mindig nem állt meg a visszaesés, hanem folyamatos a gyengülés.

Némiképp árnyalja a képet, ha külön vesszük a BKÜ part menti, illetve parttól távolabbi településeit. Ha a nem part menti, vagyis háttér településeket vizsgáljuk, esetükben azt látjuk, hogy átlagos fejlettségi szintjük alig-alig mutat mozgást a vizsgált hosszú idősor tekintetében, a TGE/fő értéke mindig valahol az országos átlag 50-60%-a között mozgott (1. ábra). Ez azt jelenti, hogy ennek a településkörnek a gazdasági növekedése nagyjából az országos növekedési értéket követi évről-évre; nincs felzárkózás, de nincs leszakadás sem. Annál döbbenetesebb a part menti települések pozíció veszítése. Az ő átlagos fejlettségi szintjük a kilencvenes évek közepén még az országos átlag másfélszeresét is elérte, de folyamatos volt a zuhanás, minek eredményeképp e településkör átlagos fejlettségi szintje 2013-ra már az országos átlag alá került. A BKÜ általános visszaesésében tehát a part menti települések igen lassú, az országos átlagot meg sem közelítő növekedése játssza a kulcsszerepet. Ennek oka a gazdasági tömeg is: a BKÜ-ben megtermelt gazdasági volumen mintegy 70%-a a part menti településeken koncentrálódik, és csak 30%-os a nem part menti települések részesedése.

A kép még tovább finomodik, ha nem az ország fejlettségi átlagát vesszük viszonyítási alapnak, hanem abból kivesszük Budapestet, és csak azt vizsgáljuk, hogy az ország maradék részéhez viszonyítva („vidék”) hogy áll a BKÜ fejlettségi szintje.

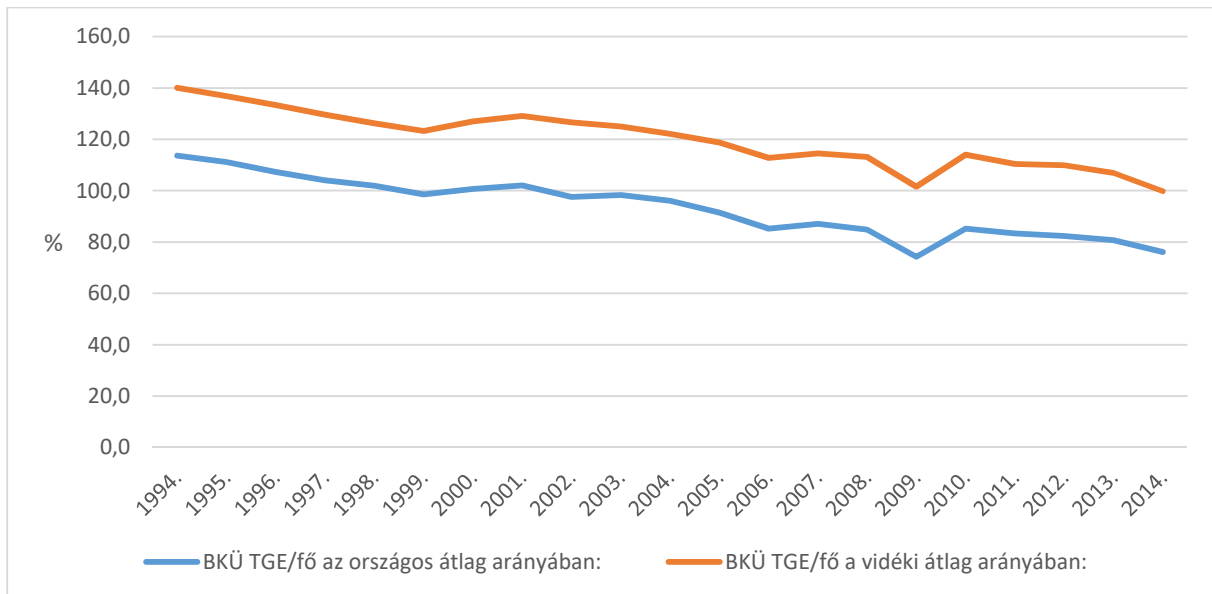
¹ Budapest és Pest megye természetesen külön statisztikai egységként kezelendő.

2. sz. ábra **Egy lakosra jutó TGE/fő értékeinek alakulása a BKÜ-ben és Magyarországon -Budapest nélküli vidéki átlag (1994-2014)**

Mint a 3. ábrán látható, a BKÜ fejlettségi szintje ebben az összevetésben 2014-ben éri el, sőt két tizedszázalékkal be is esik a vidéki átlagérték alá. E jelenséget az 1994 óta tartó a fokozatos 30 százalékpontot meghaladó visszaesés váltotta ki. Ugyanakkor mivel az átlagtól való eltérés a vidéki összevetésben rendkívül csekély, ezért a BKÜ relatív pozícióvesztése az országon belül elsősorban annak köszönhető, hogy egyáltalán nem tudja tartani a lépést a fővárosi gazdaság növekedésével, és mint láttuk, az ipari bázisú fejlettségi pályán mozgó megyék is más helyzetben vannak, mint a BKÜ. De ez utóbbi csoporthoz képest a kiemelt üdülőkörzet gazdasági értéktermelése már nem annyival gyengébb, mint Budapesthez képest.

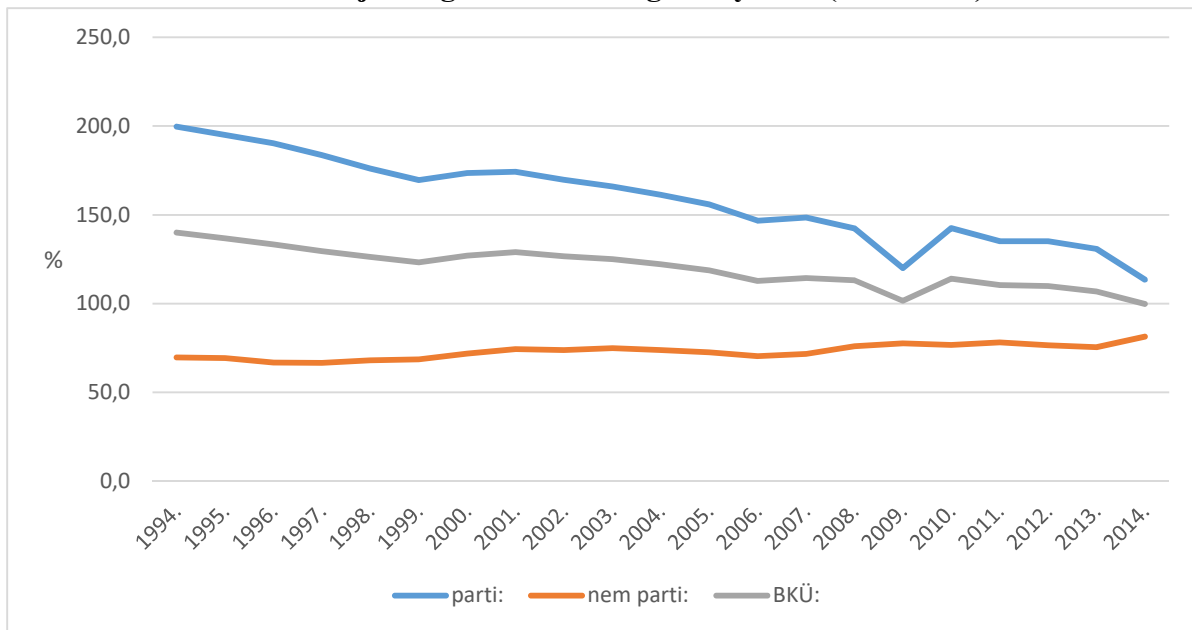
3. sz. ábra **A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet TGE-ben kifejezett fejlettsége az országos, valamint a vidéki átlag arányában (1994-2014)**

A part menti települések erőteljes visszaesése (1994-2014) ebben, a vidéki átlaggal történő összevetésben is megfigyelhető, vagyis ezek a települések a Budapesten kívüli gazdasági fejlődéssel sem tudnak lépést tartani (4. ábra). Ezzel szemben a BKÜ part menti településeinek átlagos fejlettségi szintje még így is a vidéki átlag 113%-án áll, vagyis a gazdaság színvonalát tekintve „vidéki” összevetésben, ezek a part menti települések még ma is a relatív jólétet, a gazdagságot testesítik meg. Azonban fel kell hívnunk a figyelmet arra, hogy míg 2013-ban ez az érték 130% volt, addig ez 2014-re 113%-ra csökkent.

Ugyanígy a nem part menti települések relatív pozíciója sem annyira kedvezőtlen, mint ha Budapest is benne van az összevetésben: a háttér települések a vidéki átlag 75%-a körüli fejlettségi szinten állnak folyamatosan – bár egy milliós nagyságrendű vendégforgalmat bonyolító, annak pozitív gazdasági hatásaiból részesülő kiemelt üdülőkörzet esetében kérdés, hogy ez az érték mennyire ítélné pozitív eredménynek.

4. sz. ábra A BKÜ parti és háttértelepüléseinek települési gazdasági erőben kifejezett fejlettsége a vidéki átlag arányában (1994-2014)

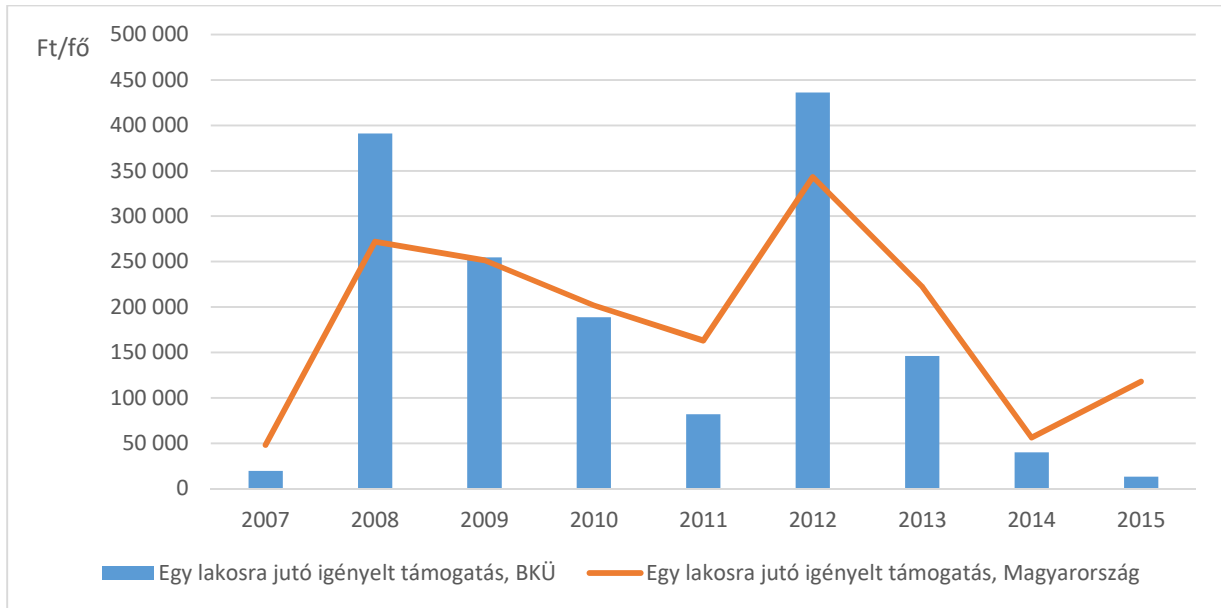

Forrásszerzés, pályázati aktivitás a 2007-2013 közötti fejlesztési időszakban

A régió forrásallokációhoz köthető fejlesztéspolitikai eredményességi mutatói közül elsőként a pályázati aktivitáshoz kapcsolódó mérőszámokat mutatjuk be. A programozási időszak hivatalos ideje 2007-2013 teljes évekre állapítódott meg, ez a gyakorlatban azonban azt jelentette, hogy a pályázati források elosztása a fejlesztési időszak hivatalos végét követően is továbbhaladt még két teljes évvel, és csak 2015 legvégével zárult le. Ennek megfelelően, tehát 2007-2015. között, vagyis a 2007-2013-as programozási ciklus túlnyomó hányadára nézve. Ebben az időkeretben mintegy 4852 fejlesztési projekt indult el a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben, ami a Magyarországon elindított összes uniós forrásból finanszírozott beavatkozás 3,6%-a. A projektekhez kapcsolódó forrásigény a térségben meghaladta a 427 milliárd Ft-ot, mely az országos szinten igényelt támogatások 2,5%-a.

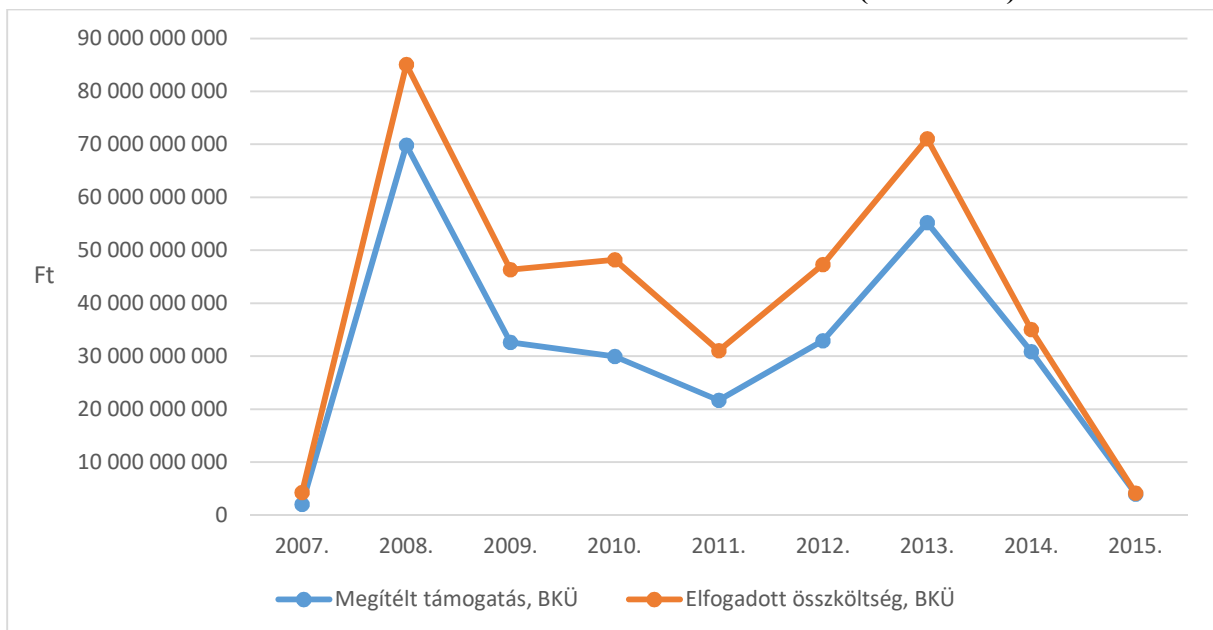
A fajlagos adatok tekintetében látható, hogy az egy lakosra jutó igényelt támogatási összegek a fejlesztési időszak programciklusaitól függően nagymértékben változtak. 2008-ban és 2012-ben a jelentősen felülreprezentált volt a BKÜ az igényelt támogatási összegeket tekintve az országos átlaghoz képest, míg a 2011, 2013, 2015-ös években jelentősen elmaradt attól.

5. sz. ábra **Egy lakosra jutó igényelt támogatási összeg Magyarországon és a BKÜ-ben (2007 - 2015)**

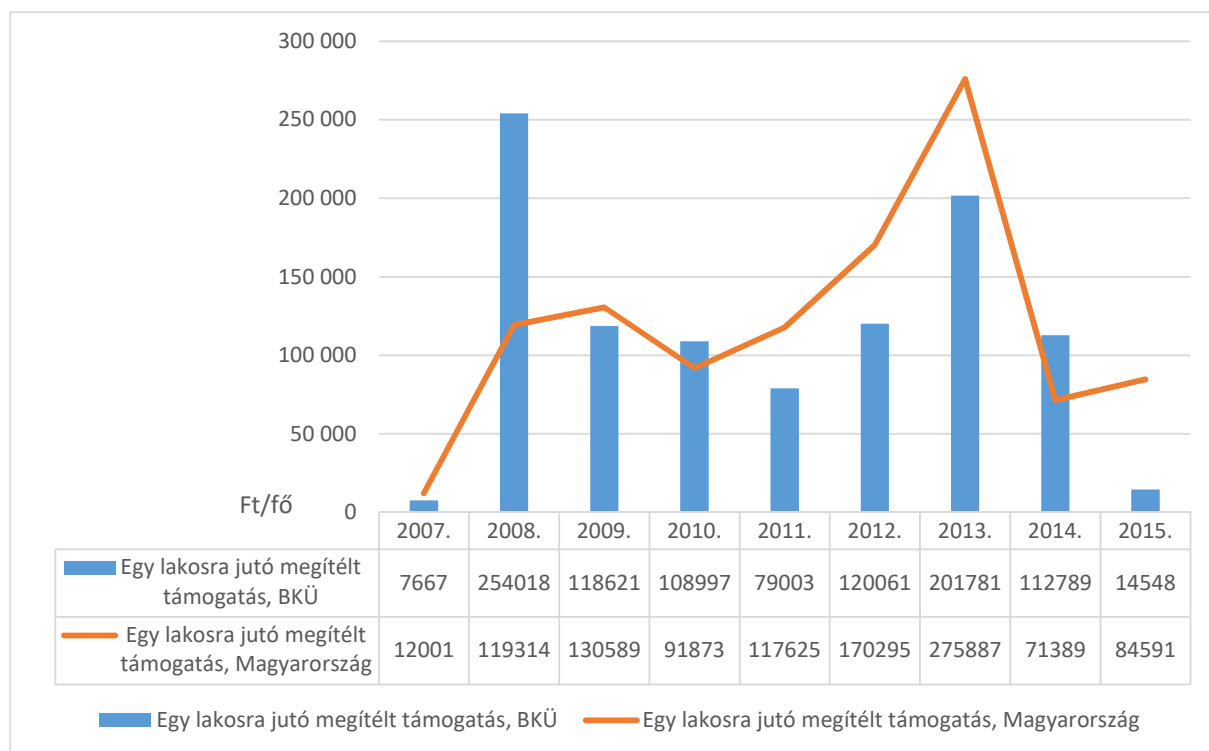
A 2007-2015. október 1. között megítélt támogatások összértéke 278,9 Mrd Ft-ot értek el a BKÜ-ben, ami az országos érték 2,5%-a. Hasonlóképpen az igényelt támogatásokhoz, itt is a programciklus különböző szakaszaiban egymástól jelentősen eltérő, kiugró értékeket mérhetünk, nyilvánvalóan egyes térségileg meghatározott pályázati kiírások megjelenése kapcsán.

6. sz. ábra **Megítélt támogatások és elfogadott összköltségek forintban kifejezett mértéke és időbeli alakulása a BKÜ-ben (2007-2015)**

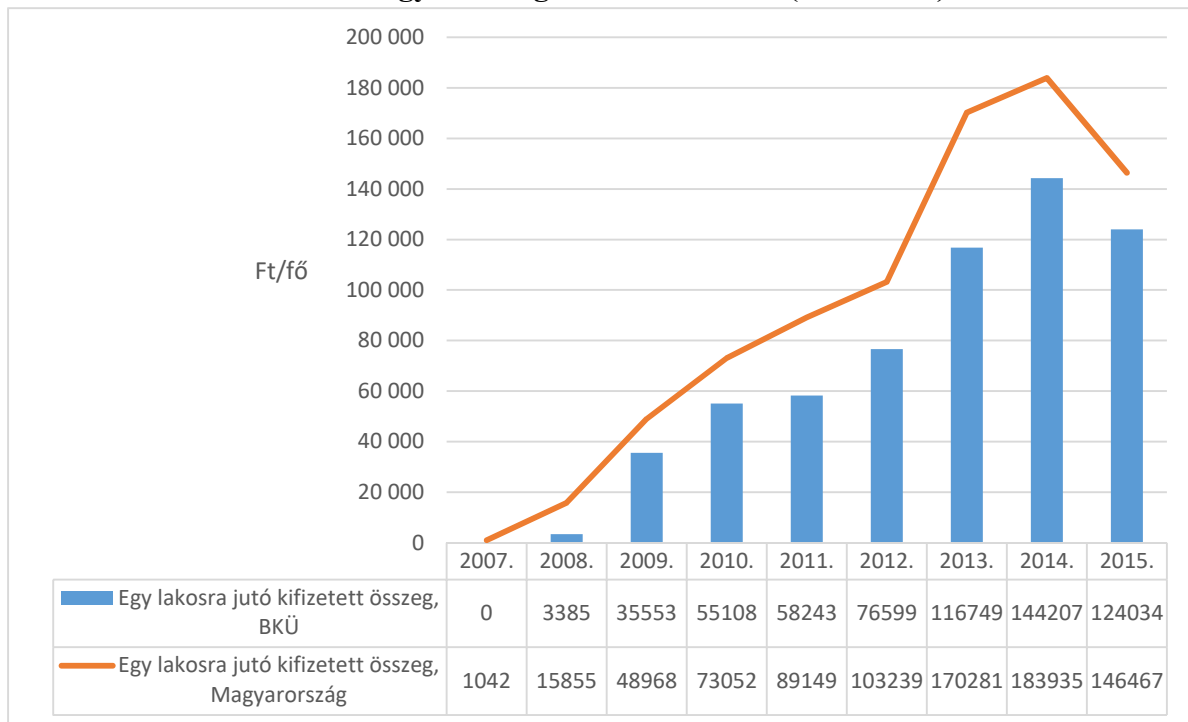
Az egy főre jutó megítélt támogatás mértéke tekintetében kiemelendő, hogy összességében a BKÜ forrásszerzési hatékonysága elmarad az országos szinttől. Amellett is igaz ez, hogy 2008-ban jelentősen, 2010-ben és 2014 pedig kisebb mértékben meghaladta a régió teljesítménye az országos átlagértékeket. A programciklus végén, 2015-ben is jelentősen alulteljesített az üdülőkörzet a fajlagosan mért megítélt támogatásokat tekintve az országos átlaghoz képest.

7. sz. ábra **Egy főre jutó megítélt támogatás mértéke Magyarországon és a BKÜ-ben (2007-2015)**

Még élesebben rajzolódik ki a forrásszerzési hatékonyság gyengesége az egy főre jutó kifizetett források vizsgálata során. A pénzügyi programozási időszak teljes ideje alatt, minden évben elmaradt a BKÜ-be érkező kifizetett források mértéke az országos szinten mérhető fajlagos értékektől. Az idősoron ugyanakkor érzékelhető, hogy a két érték trendszerűsége jól követi egymást, nincsenek kiugró értékek egyik évben sem, tehát azokban az években, amikor a forráshelyezés mértéke és hatékonysága országosan is magasabb volt, a BKÜ is nagyobb volumenben részesült fejlesztési forrásokban. Fontos megjegyezni mindezek mellett, hogy a kifizetett összegek országos szinttől való elmaradásához hozzájárulhat az is, hogy számos a BKÜ-ben tevékenykedő vállalkozás nem az üdülőkörzetben rendelkezik székhellyel, így a számukra kifizetett források nem a térségben kerülnek rögzítésre, habár ott is kifejthetnek érdemi fejlesztési hatásokat.

8. sz. ábra **Az egy lakosra jutó kifizetett támogatási összegek alakulása Magyarországon és a BKÜ-ben (2007-2015)**

A 2014-2020-as programozási időszak előrehaladása

A területi monitoring feladatok hangsúlyos, és az 1/2016. (02.12) BFT határozat által elrendelt eleme a jelenleg zajló forrásallokáció negyedéves rendszerességgel történő nyomon követése, amelyen belül a legfrissebb eredményeket a Fejlesztéspolitikai Adatbázis és Információs Rendszerben (FAIR) rögzített információk feldolgozása alapján tárgyalhatjuk. 2016 évtől a zajló folyamatok minél részletesebb térképezhetősége érdekében negyedéves rendszerességgel kérünk friss adatokat. Az első adatkérés teljesítésére 2016. február 8-i került sor, a másodikra 87 naptári nappal később, 2016. május 5-én, a harmadik 2016, október 24-i leválogatással készült, ami a két adatkérés időpontja között 148 napnak felel meg. A legfrissebb adatsor 2017. január 30-án került összeállításra, a 2016 október 24-i dátumot követően 66 nappal. A közölt adatmetszetek minden esetben a projektek megvalósulási helye szerinti képet rögzítik olyan módon, hogy az országosan belül kiválogatásra kerültek a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben megvalósuló, és azon kívüli projektek, illetve azok is, amelyek területi azonosító kódok híján nem besorolhatók.

A dimenziómetszetek sorozatában élesen kirajzolódnak a növekményszintek. 2016 február 8 és május 5-e között eltelt 87 nap alatt országosan 6199 db pályázattal tartalmaz többet az adatbázis, ez üdülőkörzeti értelemben 332 pályázattal jelent többet. A májusi és az októberi adatszolgáltatás időpontjai között 10503 pályázattal került több a FAIR rendszerbe, ami BKÜ szinten 352 db pályázatszám szerinti növekedést jelentett. A tavaly október 24-i és a jelen év január 30-a közötti időszak alatt országosan 3792, BKÜ területiségi értelemben 132 db pályázattal regisztráltak többet. Az üdülőkörzet részesedési aránya az országosból 3,62-4,39 % közötti, a négy mérési időpont átlagában 3,95 %.

1. sz. táblázat

Forrásigények, támogatások és kifizetések alakulása a Balaton Fejlesztési Tanács FAIR adatkérés-teljesítése nyomán előálló időbeni helyzetképek alapján a projektek megvalósulási helye szerint a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területi prioritásában

		2016. február 8.			2016. május 5.			2016. október 24.			2017. január 30.		
		Igényelt	Megítélt	Kifizetett	Igényelt	Megítélt	Kifizetett	Igényelt	Megítélt	Kifizetett	Igényelt	Megítélt	Kifizetett
Adat hiányában területi szinten nem besorolható	Pályázat (db)	142	1	0	279	6	0	329	170	107	318	177	159
	Összeg (Mrd Ft)	61,5	1,2	0	204,9	23,2	0	704,3	615,9	204,7	943,2	850,4	286,3
Balaton Kiemelt Üdülőkörzeten kívüli terület	Pályázat (db)	7286	1990	265	13018	2340	674	23111	4276	1910	26779	6090	4032
	Összeg (Mrd Ft)	1486,4	393,2	10,4	3250,9	930,1	39,3	5179,4	2341,2	525,5	5959,4	3043,2	1304,9
Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területe	Pályázat (db)	279	62	4	611	72	17	963	139	48	1095	208	128
	Összeg (Mrd Ft)	42,7	59,1	0,17	207,3	109,4	2,2	293,5	134,5	52,7	303,7	153,7	71,3
Magyarország összesen	Pályázat (db)	7707	2053	269	13908	2418	691	24403	4585	2065	28191	6475	4319
	Összeg (Mrd Ft)	1590,7	400,4	10,5	3663,2	1062,7	41,5	6177,3	3091,6	782,9	7206,4	4047,4	1662,6

Az idősor adatait Balaton Kiemelt Üdülőkörzet szerinti fókuszban követve összefoglalóan azt mondhatjuk, hogy az üdülőkörzetben generálódott forrásigény az első, 2016. február 8-i mérési időponthoz képest az utolsó, 2017 január 30-ai időpont szerint meghétszereződött, 42,7 Mrd Ft-ról 303,7 Mrd Ft-ra növekedett, a benyújtott pályázatok számát tekintve négyszeres a különbség. A támogatásként megítélt forrás 2016 február és 2017 január között a két és félszeresére növekedett, ez egybe a támogatásban részesített pályázatok több mint háromszoros növekedését is jelenti. A kifizetések egy évvel ezelőtt, 2016 februárjában még igen alacsony, alig több, mint 170 millió Ft-os szinten álltak, és mindössze 4 pályázatot sorolhattunk ide, ehhez képest 2017 január legvégéig kifizetett összeg meghaladta a 71 milliárd Ft-ot, ami 128 megvalósítási fázisba lépett projektet jelent. A pályázati gyakoriság és az alokált források változása országos, üdülőkörzeten belüli és kívüli, illetve területiségi dimenzió nélküli projektek esetében is lineáris növekedést jelez.

A legfrissebb leválogatási dátummal ellátott adatok feldolgozása alapján a következők szerint összefoglalható helyzetkép mutatkozik.

A Széchenyi 2014-2020 programozási ciklus FAIR adatbázisban rögzített információk alapján a fentiekben jelzett adatleválogatásáig eltelt időszak alatt országosan kilenc operatív programon belül összesen 28203 benyújtott pályázatot regisztráltak. A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területének részesedési aránya az országos összesen gyakorisághoz képest 3,88 %, ez 1095 db benyújtott pályázatnak felel meg. A korábbi adatleválogatásokhoz képest újdonság, hogy a FAIR-ban rögzített információk között megjelentek a Vidékfejlesztési Operatív Program programgyakoriságai is, de ezek részesedési aránya még kicsi..

A FAIR-ban követhető adatok szerint a Balaton Kiemelt Üdülőkörzeten belül jelenleg hat operatív programban figyelhető meg változásfolyamat: EFOP, GINOP, IKOP, KEHOP, KÖFOP és TOP. Ezek részesedési arányait az országgal összehasonlítva azt látjuk, hogy a BKÜ-n belül a GINOP, a TOP, a KÖFOP és az IKOP projektek részesedése is magasabb az országos részarányánál.

FAIR adatok szerint az üdülőkörzeten belül benyújtott pályázatok 50 %-át a GINOP-ban regisztrálták, a TOP részesedése 26,1%, az EFOP programoké 13,2 %, a KEHOP 6,8 %, a KÖFOP 3 %, az IKOP 0,7 %-os nagyságrendben fejezhető ki a teljes gyakorisághoz képest.

Programprioritások metszetében a BKÜ-n belül a GINOP-1 Kis- és középvállalkozások versenyképességének javítása áll az első helyen. Az összes projekt 21,5 %-át regisztrálták ezen belül. A második a GINOP-2 Kutatás, technológiai fejlesztés és innováció, amelynek részesedési aránya 20,2 %, a harmadik 9,3 %-os részarányal a TOP 1 Térségi gazdasági környezet fejlesztése a foglalkoztatás elősegítésére. Országosan szintén a GINOP 1 áll az első helyen, a második a GINOP 2, a harmadik pedig az EFOP 1 Együttműködő társadalom programprioritás.

A GINOP 7 Turizmus részesedése országosan 0,3 %, ami mindösszesen 92 benyújtott pályázatnak felel meg, ugyanez a BKÜ-n belül 1,5 %-os részarányal bír, ami 16 benyújtott

pályázatot takar, vagyis ezen a metszeten belül az üdülőkörzet jelen állás szerint magasabb részarányt ért el az országosnál.

A prioritásokhoz rendelt intézkedések vonatkozásában az üdülőkörzeten belül a GINOP-2.1. Vállalati K+I tevékenység intenzitásának ösztönzése vezet, az összes program 19,5 %-a sorolható ide, a második rangsorhelyen szintén GINOP intézkedés áll, mégpedig a GINOP-1.2. A kkv-k növekedési lehetőségeinek megteremtése vonatkozásában, ezek az összes BKÜ program 17 %-át alkotják. A harmadik a TOP-3.2. Önkormányzatok energiahatékonyságának és a megújuló energiafelhasználás arányának növelése, ez utóbbi 4,9 %-os részarányt alkot. Országosan a GINOP-1.2 A kkv-k növekedési lehetőségeinek megteremtése vezeti a listát 21,3 %-os részesedéssel. A második 13,8 %-os részarány mellett a GINOP-2.1 Vállalati K+I tevékenység intenzitásának ösztönzése, a harmadik 5,6 %-os részesedéssel a GINOP-5.2 Ifjúsági Garancia intézkedés.

Az alintézkedések vonatkozásában országosan és az üdülőkörzeten belül is a GINOP dominálja a rangsor elejét, a BKÜ-n belül az első a GINOP-2.1.7-15 Prototípus, termék-, technológia- és szolgáltatásfejlesztés, a második a GINOP-1.2.2-15 GINOP - Mikro-kis és középvállalkozások kapacitásbővítő beruházásainak támogatása, a harmadik pedig a GINOP-2.1.1-15 Vállalatok K+F+I tevékenységének támogatása. Ezek együtt az összes alintézkedés több mint negyedét teszik ki. Országosan a GINOP-1.2.2-15 GINOP - Mikro-kis és középvállalkozások kapacitásbővítő beruházásainak támogatása vezeti a listát, amit a GINOP-2.1.7-15 Prototípus, termék-, technológia- és szolgáltatásfejlesztés, illetve a GINOP-5.2.4-16 Gyakornoki program pályakezdekők támogatására követ. Ezek együtt az alintézkedések szerinti adatmetszet mintegy negyedét teszik ki.

A jelzett részarányok természetesen a beérkező pályázatok tömege függvényében folyamatosan változó, dinamikus egységet alkotnak.

Lényeges a benyújtott pályázatok éves gyakoriság eloszlásának nyomon követése is. A hét éves programozási ciklus első évében (2014) országosan az eddigi teljes pályázati gyakoriság 4,9 %-át regisztrálták, ez a BKÜ-n belüli gyakoriságok szerint 4,5 %-os részesedést jelent. 2015 során országosan a jelen leválogatási dátumig terjedő idő alatt a teljes pályázati gyakoriságtömeg 23,1 %-a fejezhető ki, ugyanez a BKÜ-ben 19,1 %-nak felel meg. 2016-ban a korábbiakhoz képest is óriási tömegben érkeznek forrásigények, országosan az összes eddigi projekt 72,1 %-a 2016-ban került benyújtásra, ugyanez a részarány a BKÜ-n belül még magasabb, 76,4 %-nak felel meg. Mindez azt jelenti, hogy az üdülőkörzeten belül egyre fokozottabb a pályázati aktivitás, ami jelen állás szerint meghaladja az országos szintet is.

Az országoshoz képest jelenleg mért magasabb pályázati aktivitás az üdülőkörzeten belül területi értelemben nem oszlik el egyformán. Az összes benyújtott pályázat mintegy 60 %-a a Balaton területrendezési törvényben nevesített parti és partközeli településekhez kapcsolható, tehát mintegy kétötöde csoportosítható a további településekhez. Szubrégiós vetületben sem állapítható meg kiegyenlítettség, az összes üdülőkörzet területén FAIR adatbázisban regisztrált program 45 %-a Somogy, 36 %-a Veszprém, 19 %-a Zala megye vonatkozó BKÜ

területrészéhez sorolható. A szignifikáns összefüggést mutató közös területi metszet alapján az üdülőkörzet Veszprém és Zala megyei részének parti és partközeli sávjába sorolható településekről benyújtott pályázatok alkotnak felülreprezentált arányt, míg a BKÜ Somogy megyei területén a partvonalától távolabbi településcsoportokhoz köthető pályázatok gyakorisága tesz ki nem véletlen többséget.

Operatív Programok szerint az EFOP, a TOP és VEKOP pályázatok felülreprezentáltak, a BKÜ-n belül a GINOP, az IKOP, a KÖFOP és a TOP projektek alkotnak nem véletlen többséget. Az üdülőkörzet metszetén belül parti-partközeli és további települések dimenziói szerint is nem véletlen különbségek láthatók. A parti-partközeli települések esetében felülreprezentáltak a GINOP, IKOP és a TOP projektek, a BKÜ háttértelepülések esetében az EFOP, a KEHOP és a KÖFOP programok felülreprezentáltsága látható. Szubrégiós vetületben az EFOP projektek aránya Somogy és Zala, a GINOP és az IKOP programoké Somogy és Veszprém, a KEHOP Zala, a KÖFOP Somogy és Zala, a TOP Veszprém és Zala pályázói körében felülreprezentált.

A pályázók minősítés szerinti legnagyobb része országosan és a BKÜ területén is államháztartáson belüli nonprofit szervezet. Ezek részesedése országosan 29 %, a BKÜ-ben 33,5 %. A második rangsorhelyet országosan és üdülőkörzeti rangsorban is a mikrovállalkozások foglalják el, ezek részaránya az összehasonlítási dimenziókban az összes pályázó közel egynegyedét alkotja. A harmadik rangsorhely is megegyezik országos és BKÜ vetületben, államháztartáson kívüli nonprofit szervezet, ezek részaránya a mérés időpontjában Magyarországon 18 %, a BKÜ-ben 17,5 %. A rangsor következő helyeit országosan és BKÜ rendben is megegyező módon a kis, illetve a középvállalkozások követik. Az önkormányzatok részesedése országosan, és BKÜ vetületben is jelenleg még mérsékelt.

A forrásszerzés eredményességi dimenzióját a projektek megvalósulási helye szerint jelen állás alapján továbbra is a forráskihelyező szándéka szerint megítélt összeg alapján körvonalazhatjuk a legpontosabban, annak ellenére, hogy a követéses adatmetszetek alapján a kifizetések is egyre dinamikusabb emelkedési tendenciát jeleznek, az üdülőkörzet területén azonban a megítélt támogatásokhoz képest még mindig mérsékelt arányt mutatnak.

Az adatleválogatás időpontjáig országosan az összes benyújtott pályázat 23 %-a részesült megítélt támogatásban, ez összesen 6475 projektet jelent. Az üdülőkörzet 1095 pályázatából 208 részesült megítélt forrásban, ami 19 %-os részarányt képez a BKÜ megvalósulási helyvel rendelkező pályázatokon belül. A kifizetések jelen állás szerint országosan a megítélt támogatásban részesült projektek kétharmadában indultak el, ugyanez az arány a BKÜ-ben 61,5 %, vagyis összesen 128 projekt.

A jelen vizsgálat időmetszetéig a FAIR adatbázisban rögzített adatok szerint országosan mindösszesen 7.206,418 milliárd forint forrásigény generálódott, ennek BKÜ részesedési aránya 4,2 %, 303,759 milliárd forint. Az igényelt összköltség országosan 8889.140,072 milliárd forint, amiből az üdülőkörzet pályázatai 5 %-ban részesülnek, ez összegszerűen 443.193 milliárd forintot alkot.

A megítélt támogatás országosan 4047.454,328 milliárd forint, ennek BKÜ részaránya 3,8 %, összeg szerint 153.769 milliárd forint.

Az elfogadott összköltség országos értéke 4.708,078 milliárd forint, ennek BKÜ részesedése 4,2 %, 199,571 milliárd forint. A szerződéssel lekötött összeg országosan 3.689,410 milliárd forint, ennek aránya BKÜ szinten 3,8 %, 139.865 milliárd forint. A szerződéses összköltség országosan 4.320,161 milliárd forintot tesz ki, ennek BKÜ vetülete 4 %-os részarány mellett 174.467 milliárd forintnak felel meg.

A kifizetett összeg országosan 1.662,618 milliárd forint, az üdülőkörzet területén ez az összeg 71.380 milliárd forint, ezzel a teljes kifizetett összeg 4,3 %-át alkotja.

Üdülőkörzeten belüli dimenziók szerint a forrásigények 75,5 %-a, az igényelt összköltség 63,8 %-a, a megítélt összeg 88,4 %-a, az elfogadott összköltség 84 %-a, a szerződéssel lekötött összeg 88,7 %-a, a szerződéses összköltség 87,1 %-a, továbbá a kifizetések 89,5 %-a parti és partközeli településekhez köthető. A Balaton térségének parti és partközeli sávjába sorolható projektek támogatási igénye, megítélt és kifizetett forrása nagy túlsúlyt képez az üdülőkörzet további területéhez képest.

Nem véletlen összefüggések mutatkoznak szubregionális értelemben is. A forrásigények 60 %-a Somogy területén jelentkezett, ez több mint 182 milliárd forintot jelent. A BKÜ Veszprém megyei részének részesedése ebben a vetületben 95,8 milliárd forint igény vonatkozásában 31,5 %, a zalai területrész forrásigénye 25,5 milliárd forintot alkot, amivel részesedése 8,4 %.

Az igényelt összköltség mintegy kétharmada sorolható Somogy, kevéssel több, mint negyede Veszprém, és 6,5 %-a Zalához. A megítélt összeg 79,1 %-a csoportosul a térség Somogy megyei területéhez, ez összességében 121,7 milliárd forintot jelent. A Veszprém megyei területrész pályázói 23,8 milliárd forint megítélt támogatásban részesültek, ez 15,5 %-os arányt jelent. A zalaiak jelen állásig 8,2 milliárd forint megítélt támogatást kaptak, amivel részesedésük a teljes megítélt összegből 5,4 %. Az elfogadott összköltség, a szerződéssel lekötött összeg és a szerződéses összköltség is nagyfokú somogyi dominanciát jelez. Az elfogadott összköltség 80 %-a, a szerződéssel lekötött összeg 85,7 %-a és a szerződéses összköltség 86 %-a csoportosítható az üdülőkörzet somogyi területéhez. A térség Veszprém megyei részesedése az elfogadott összköltség vonatkozásában 14,9 %, a szerződéssel lekötött összeg esetében 9,5 %, a szerződéses összköltség metszetében 9,1 %. Zala területéhez az elfogadott összköltség 5,1 %-át, a szerződéssel lekötött összeg 4,7 %-át, a szerződéses összköltség 4,9 %-át csoportosíthatjuk.

A kifizetések vonatkozásában Somogy részaránya 82 %, ami 73 projekt esetében összességében 58,5 milliárd forintot jelent. A térség Veszprém megyei területén 32 projekt esetében indult meg a kifizetés, a teljesítés jelen állás szerint 8,4 milliárd forintot áll, ez az üdülőkörzeten belüli összes kifizetés 11,8 %-a. Zala esetében 23 programban indult meg kifizetés, ezek mindösszesen több mint 4,4 milliárd forintot tesznek ki, ami a teljes kifizetett összeg 6,2 %-a.

Nagyon lényeges, hogy a forrásigények, a támogatások és a kifizetések operatív programok szerint heterogén módon oszlanak el. Az igényelt támogatás fele összességében mintegy 150 milliárd forint 8 IKOP projektben generálódott:

- Tengelysúly- és össztömegmérő állomás kiépítése az M7 autópálya 192 km szelvényében lévő kétoldali pihenőhelyen (Megvalósulási hely szerint Zalakomár)
- M7 autópálya és 710. sz. főút csomópontjának kialakítása, 710. sz. főúti bekötéssel (Megvalósulási hely szerint Balatonfőkajár)
- Székesfehérvár – Keszthely vasútvonal rekonstrukciója I. ütem 2. szakasz, Szántód-Kőröshegy – Balatonszentgyörgy vonalszakasz rekonstrukciója (Megvalósulási hely szerint Fonyód)
- Kaposvár - Fonyód vasútvonal állapotjavítása (Megvalósulási hely szerint Fonyód)
- Balatoni települések közösségi közlekedésének fejlesztése (Megvalósulási hely szerint Balatonfüred)
- R67 Kaposvár és az M7 közötti szakasz (érintett települések elkerülését is megvalósító) fejlesztése (Megvalósulási hely szerint Somogybabod)

Szabadbattyán – Tapolca – Keszthely szűk keresztmetszet kiváltás, villamosítás és központi forgalomirányítás megvalósítása a Balaton körül I. ütem (Szabadbattyán – Aszófő) előkészítése és kivitelezése és a II. ütem előkészítése (Megvalósulási hely szerint Balatonfüred)

A Szabadbattyán – Tapolca – Keszthely programot az előző vizsgálati keresztmetszet óta az IH elutasította, de a pályázók 2016 decemberében csökkentett forrásigénnyel, újra benyújtották.

Az igényelt összköltség IKOP metszetben a teljes összeg mintegy 58,6 %-a. Megítelt támogatásban 5 program részesült, a zalakomári, a balatonfőkajári, a két fonyódi és a somogybabodi, ezzel ez az öt program a megítelt összeg 63,6 %-át képezi. Elfogadott összköltség ugyancsak a jelzett öt projekt esetében állapítható meg, ezek együtt kétharmados lefedettséget alkotnak ebben a dimenzióban. A zalakomári, a somogybabodi és a két fonyódi projekt esetében állapítható meg szerződéssel lekötött összeg, illetve szerződéses összköltség, ez a szerződéssel lekötött összeg esetében 63,8 %-os, a szerződéses összköltség vonatkozásában 67,4 %-os projekt lefedettséget jelent. Az adatok szerint kifizetés a két fonyódi és a zalakomári IKOP program esetében zajlik, ezzel ez a két projekt az összes kifizetés 55,8 %-át fedeli le.

A benyújtott projektek gyakorisága szintjén a legtöbb forrásigény, a megítelt és kifizetett pályázat a GINOP területén jelentkezik. A forrásigényre benyújtott pályázatok fele sorolható a GINOP-hoz, ez az arány a megítelt támogatásban részesült projektek 60 %-ára, míg a kifizetésben részesült projektek csaknem 48,4 %-ára tehető, csak hogy ezek összességükéi még integrált módon is eltörpülnek az IKOP-os nagyprojektek mögött.

Megítelt támogatásban jelen állás szerint 12 EFOP, 125 GINOP, 5 IKOP, 30 KEHOP, 31 KÖFOP és 5 TOP projekt részesült. Az előző mérési időpontban még egyetlen KÖFOP program sem jutott el a megítelt támogatás fázisába, az újabb adatkérés teljesítésig eltelt 66 nap tehát ezen a téren jelentős előrehaladás zajlott le. Ezzel együtt a kifizetések is megkezdődtek minden érintett operatív programon belül, bár még mindig alacsony szinten járnak.

A forrásallokáció megítélt összegeken alapuló jelen állás szerinti minél arányosabb összehasonlíthatósága érdekében NUTS II és NUTS III területi szinteken is dimenzionáltuk az adatainkat, külön sorként megjelenítve ezekben a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetet.

A statisztikai régiók összehasonlításában a támogatott projektek aránya az üdülőkörzet területe vonatkozásában lényegesen elmarad az átlagtól. A statisztikai régiók metszetében minden ötödik támogatott projekt Észak-Alföld régióhoz csoportosítható, legalább minden hatodik Dél-Alföld, illetve szintén legalább minden hatodik Észak-Magyarország régióban valósulhat meg. Dél-, és Közép-Dunántúl régió részesedési aránya 13-14 % közötti, lényegében minden hetedik projekt. Nyugat-Dunántúl részesedése minden nyolcadik megítélt támogatásban részesült projektre tehető. Közép-Magyarország projektrészesedése 327 pályázat függvényében arányaiban a legkisebb, viszont a megítélt összegszerűségek vonatkozásában a legnagyobb. Az arra vonatkozó adatok híján területi értelemben nem besorolható támogatott projektek együttes aránya 2,7 %. Ez utóbbi projektek az összes megítélt összeg hatodát nyerték el. A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területének részesedése a megítélt összegeken belül minden statisztikai régió összehasonlításában kisebb, 208 projekt metszetében 3,2 %. Közép-Magyarország régió részesedése 31,4 %. Észak-Alföld régió 10 %, Dél-Alföld 9 % mellett jelenik meg. A megítélt összegek további régiós rangsorában a teljes összeg 7,5 %-ával Közép-Dunántúl következik, amit 7,4 %-os részesedéssel Dél-Dunántúl követ, végül 6,9 %-os aránnyal Nyugat-Dunántúl, és 6,7 %-kal Észak-Magyarország követ. 177 megítélt támogatásban részesült projekt esetében nincs megadva területiség, ami a teljes megítélt összeg 21 %-át alkotja, nem kevesebb, mint 850 milliárd Ft értékben.

A 2015 évi állandó népességet alapul véve az egy lakosra vetített megítélt támogatási összegek, amennyiben magyarországi értéket 100 %-nak tekintjük, továbbra is masszív BKÜ felülreprezentáltságot igazol. 2017 január 30-ai állás szerint országosan 403.830 forint jut egy lakosra, ez az összeg a BKÜ-ben 564.961 forintnak felel meg, ezzel az üdülőkörzet 139,91 %-os egy lakosra vetített indexarányt képviselt. A 100 %-os szint felett áll Közép-Magyarország statisztikai régiója is, indexérték ebben az esetben 105,69 %. . A legkedvezőtlenebb érték Észak-Magyarország metszetében jelentkezik, ahol az országos érték 56,28 %-os szintje látszik. Amennyiben a statisztikai régiókhoz képest növeljük az összehasonlító dimenziók szerkezeti felbontását, és megye + főváros metszetében vesszük szemügyre az adatainkat, azt látjuk, hogy a támogatott projektek aránya Pest, Tolna, Vas megyében is kisebb, mint a BKÜ-ben, Komárom-Esztergom megyében pedig a BKÜ-ben kimutatható aránnyal megegyező. A főváros pályázati gyakorisága kevéssel a BKÜ érték felett, 3,8 %-os arányon helyezkedik. A legmagasabb arányt ebben az esetben Borsod-Abaúj-Zemplén és Szabolcs-Szatmár-Bereg képviseli. Mindkét megye esetében 8 % feletti pályázati részesedést tapasztalhatunk. A megítélt támogatási összegek abszolút súlya a fővárosra mutat, a teljes megítélt összeg 29,3%-a Budapestre került, ehhez képest a megyék és a BKÜ töredék részarányokat alkotnak, de ezek szerkezetében is lényeges különbségek figyelhetők meg. A BKÜ területének részesedése a teljes megítélt összegből 3,8 %, ehhez képest Budapesten kívül Csongrád, Hajdú-Bihar, Somogy és Szabolcs-Szatmár-Bereg esetében láthatunk magasabb részarányt, az összes többi megye esetében a BKÜ szintnél kisebb részesedés állapítható meg, ezen belül Nógrád és Tolna

megyék esetében a megítélt támogatás százalékos értéke az 1-1 %-át sem éri el a teljes összegnek.

Az egy lakosra vetített támogatási összegek metszetében csak Budapest és Somogy megye indexértékei kedvezőbbek az üdülőkörzetinél, de 100 %-os szint feletti értékarányt ért el Csongrád megye is. Az összes többi megye esetében az indexérték országos főátlag alatti, a legkedvezőtlenebb a jelen mérés metszetében is Pest megye adata, de nagyon kedvezőtlen, 50 % alatti az indexérték Békés, Jász-Nagykun-Szolnok, Nógrád, Tolna és Zala megyék esetében is. A jelen metszetek szerinti egy lakosra vetített NUTS szintű területi összehasonlításokban a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet helyzete továbbra is optimizmusra ad okot, jelentős pályázati aktivitás, számottevő forrástámogatás, végeredményben a lehetőségek és körülmények szabta ütemen belüli kifizetések fokozatos kibontakozása jellemzi.

A következőkben megvizsgáljuk a 1861/2016 (XII.27) sz. Kormányhatározatban kijelölt stratégiai fejlesztési irányok szerinti uniós forrásallokáció jelen adatleválogatásig belátható dimenzióit. (Lásd: sz. táblázat)

A kormányhatározatban nevesített stratégiai fejlesztési irányok az alábbi hat főtengely mentén csoportosíthatók a hozzárendelt uniós források metszetei szerint:

1. **Turisztikai fejlesztések**, amelyek a GINOP-7 prioritásból nyerhetnek forráskeretet.
2. **Gazdaság és innováció**, amelynek a GINOP-1-2-3-4-5-6 prioritás lehet az eredője.
3. **Vízminőség és biztonság**, amelynek hozzárendelt forrásait a KEHOP-1-2-4-5 tartalmazza.
4. **Közlekedés**, amelynek forrásait az IKOP-1-2-3 prioritásokban találjuk.
5. **Területfejlesztés**, ennek forrása a TOP-1-2-3-4-5-7 prioritás.
6. **Humán erőforrás-fejlesztések**, amelyek uniós forrásait az EFOP-1-3-4 tartalmazza.

Az uniós fejlesztési források aránya tehát a Kormányhatározatban nevesített tématerületeken belül összesen 72,17 %, ami összességében 263,70 Mrd Ft-nak felel meg.

A Balaton térségéhez allokált támogatások jelentős hazai forrást is tartalmaznak. A jelen uniós fejlesztési ciklus végéig a térségbe szánt 365,40 Mrd Ft fejlesztési forrás 27,8 %-a, vagyis több mint negyede, összesen 101,70 Mrd Ft hazai forrás. Az uniós és a hazai források nevesített tématerületek szerinti aránymegoszlása az alábbiak szerint alakul:

A Balaton térségébe allokált uniós és a hazai források nevesített tématerületek szerinti aránymegoszlása

	Uniós források aránya (%)	Hazai források aránya (%)
Turisztika	47,51	52,49
Gazdaságfejlesztés	100,00	0
Környezetvédelem és energia	50,52	49,48
Közlekedés	82,24	17,76
Területfejlesztés	100,00	0
Humán fejlesztések	51,63	48,37
Összesen	72,17	27,83

Turisztika tématerületen belül 52,5 % körül alakul a tervezett hazai forrás, ez összességében 29,50 Mrd Ft-nak felel meg, amely 26,70 Mrd Ft uniós forrással együtt 56,20 Mrd Ft összességében megragadható forrást alkot. Gazdaságfejlesztés témakörön belül 37 Mrd Ft vonatkozásában csak uniós forrással számolhatunk. Környezetvédelem és energia témakör forrásainak aránymegoszlása kiegyenlített, fele-fele arányban tartalmaz hazai és uniós pénzeket mindösszesen 83,87 Mrd Ft nagyságrendben. Közlekedésfejlesztés témakörön belül az uniós források dominálnak, arányaiban mintegy 82 % az uniós forrás, vagyis a hazai részelem közel hatoda a közlekedés fejlesztésére csoportosított 150,30 Mrd Ft-nak. A területfejlesztés témaköre szintén csak uniós forrást tartalmaz mintegy 29,76 Mrd Ft vonatkozásában. A humán erőforrás-fejlesztésre fordítható pénzek megoszlása szintén közelít a fele-fele arányú tervezés opciójához, 4,27 Mrd Ft uniós és 4 Mrd Ft hazai forrással számolhatunk összesen 8,27 Mrd Ft nagyságrendben.

A 1861/2016 sz. Korm. határozat által kijelölt fejlesztés stratégiai prioritások indikatív forráskeretei a 2014-2020-as programozási időszak forrásallokációs előrehaladásának dimenzióiban

Tématerület	OP / Prioritás	Indikatív forráskeret a BKÜ-ben (Mrd Ft)*	Beérkezett pályázatok száma a BKÜ-ben jelzett OP és prioritások szerint (db)	Igényelt támogatás a BKÜ- ben (Mrd Ft)	Megítélt támogatás a BKÜ- ben (Mrd Ft)	BKÜ megítélt támogatás aránya az országos %-ban	BKÜ megítélt támogatás aránya a korm.hat.- ban dedikált keret %- ban	Kifizetett támogatás a BKÜ- ben (Mrd Ft)	BKÜ kifizetett összeg aránya az országos %-ban	BKÜ kifizetett összeg aránya a korm.hat.- ban dedikált keret %- ban
Turisztikai fejlesztések	GINOP-7	26,70	16	14,92	4,56	12,82	17,08	1,50	6,97	5,62
Gazdaság és innováció	GINOP- 1-2-3-4-5-6	25,20	532	44,47	13,99	1,73	55,53	9,16	2,25	36,35
Vízminőség és biztonság	KEHOP- 1-2-4-5	38,37	75	31,43	29,56	4,09	77,03	16,59	5,97	43,24
Közlekedés	IKOP- 1-2-3	122,60	7	121,45	94,03	13,17	76,70	39,85	18,38	32,51
Területfejlesztés	TOP- 1-2-3-4-5-7	29,76	286	54,18	4,12	4,48	13,85	4,02	4,83	13,50
Humán erőforrás- fejlesztések	EFOP- 1-3-4	4,27	141	7,55	3,18	1,76	74,54	0,06	0,04	1,39
BKÜ ÖSSZESEN	GINOP/ KEHOP/ IKOP/TOP/ EFOP	246,90	1057	274,00	149,45	5,85	60,53	71,18	6,18	28,83

*A táblázat csak az uniós forrásokat tartalmazza, a stratégiai irányokhoz rendelt hazai forrásokat nem.

Az elérhető legfrissebb FAIR adatok alapján a pályázatok megvalósulási helye szerint a következő helyzetkép rajzolódik ki:

A turisztikai fejlesztéseken belül az indikatív forráskeret 26,70 Mrd Ft, az üdülőkörzeten belül a GINOP-7 prioritás metszetében 16 db pályázatot regisztráltak összesen 14,92 Mrd Ft forrásigény mellett. A megítélt támogatás 4,56 Mrd Ft, amelyből 1,5 Mrd Ft került kifizetésre. A megítélt támogatás aránya az országosan ezen a tématerületen belül kiosztott összes támogatáshoz képest 12,82 %, ami a kormányhatározatban dedikált forráskeret 17,08 %-át alkotja. A kifizetések üteme jelenleg még igen alacsony intenzitású, a mérés időpontjáig BKÜ-ben dedikált forráskeret 5,62 %-ában teljesült.

Gazdaság és innováció tématerületen belül 25,20 Mrd Ft a dedikált uniós forráskeret, amelynek elnyerése érdekében 532 pályázatot nyújtottak be, a pályázatok össz-forrásigénye 44,47 Mrd Ft, ami 1,764-es szorzóval kifejezhető túligénylésnek felel meg. Mivel ezen a tématerületen belül hazai forrás nincs, várhatóan magas lesz az elutasított pályázatok gyakorisága, ez egyben nagyon erős versenyt is jelent a pályázók körében. A megítélt támogatás 13,99 Mrd Ft, ami az országos érték mindössze 1,73 %-a, viszont a dedikált forráskeret arányában kifejezve már 55,53 %-os arányon áll, tehát a rendelkezésre álló keret több mint fele már megítélésre került. A kifizetések arányosan előrehaladtak, a BKÜ-ben 9,16 Mrd Ft-ot eljutattak a pályázókhoz, ez az országos arányban kifejezve igen kicsi arány, a dedikált forráskeret metszetében azonban 36,35 %, vagyis egyharmados arány fölötti.

Vízminőség és biztonság tématerületen belül 38,37 Mrd Ft a rendelkezésre álló uniós keretösszeg. 2017 január végéig 75 pályázatot nyújtottak be mintegy 31,43 Mrd Ft forrásigény nevesítésével. A megítélt forrás igen magas, 29,56 Mrd Ft, ez az összeg az országos százalékában kicsi, alig 4 %, viszont a dedikált forráskeret metszetében eléri a 77 %-ot. A kifizetett támogatások összege 16,59 Mrd Ft, ez az országos összeg mintegy 6 %-a, illetve a dedikált forráskeret 43,24 %-a.

Közlekedés témakörön belül az indikatív forráskeret meghaladja a 122 Mrd Ft-ot. A mérés időpontjáig 7 pályázatot detektáltunk az IKOP-1-2-3 keretében (a nyolcadik ilyen projekt IKOP-4 besorolású). A keletkezett forrásigény 121,45 Mrd Ft, csaknem teljesen lefedi a keretösszeget. A megítélt támogatás 94,03 Mrd Ft, amelyből 39,85 Mrd Ft-ot ki is fizettek. A megítélt támogatás az országos arányában 13,17 %, a dedikált forráskeret összegében 76,70 %, vagyis nagyon magas. A kifizetések az országos összeg kevéssel több, mint hatodát fedik le, üdülőkörzeti szinten dedikált forrás összegében azonban egyharmad közeli szinten állnak.

A területfejlesztés nevezett TOP prioritásai vonatkozásában 29,76 Mrd Ft a keretösszeg, amelynek elnyerésére 2017 január végéig 286 pályázatot nyújtottak be összesen mintegy 54,18 Mrd Ft forrásigény bejelentése mellett. Ez azt jelenti, hogy 1,820-as szorzóval kifejezhető túligénylésre került sor. Mivel ezen a tématerületen belül sincs hazai forrásban kifejezett mozgástér, ebben az esetben is magas lehet az elutasított pályázatok száma. A helyzet összetettségét jelzi a megítélt támogatások relatíve alacsony összege, jelenleg 4,12 Mrd Ft nagyságrendben került erre sor. Ez az országos összeg arányában 4,48 %-os, a dedikált

forráskeret összegében 13,85 %-os szintet jelent. Figyelmet érdemel, hogy amely támogatás megítélésére sor került, azt elég gyorsan ki is fizették, a kifizetések ugyanis 4,02 Mrd Ft-ot alkotnak. Ez országos vetületben arányosan kicsi, BKÜ területiség szerint 13,50 %-nak felel meg.

A humánerőforrás-fejlesztések vonatkozásában 4,27 Mrd Ft a keretösszeg, amelynek elnyerése érdekében a FAIR adatok szerint nyomon követhető módon 141 db pályázatot nyújtottak be. A keletkezett forrásigény ebben a témadimenzióban 7,55 Mrd Ft, tehát a túligénylés mértéke 1,768-as szorzóval fejezhető ki. A megítélt támogatások összege 3,18 Mrd Ft, ez a tématerületen belül az országos arányban kifejezve 1,76 %, a dedikált forráskeret összegéhez képest azonban 74,54 %, vagyis igen magas. A kifizetések üteme alacsony intenzitású, töredéke az országosnak és a dedikált forráskeret összegéhez képest is jelenleg még igen mérsékelt.

A nevesített tématerületek, GINOP/KEHOP/IKOP/TOP/EFOP vonatkozásában együtt 246,90 Mrd Ft keretösszeg vonatkozásában összesen 1057 pályázatot azonosítottunk a projektek Balaton Kiemelt Üdülőkörzeten belüli megvalósulási helye szerint. A keletkezett forrásigény 274 Mrd Ft, 27,1 Mrd Ft-al magasabb a keretösszegnél.

A megítélt támogatások összege 149,45 Mrd Ft, ami a dedikált forráskeret 60,53 %-át alkotja. A kifizetett támogatások összege 71,18 Mrd Ft, ami a dedikált forráskeret 28,83 %-ának felel meg.

A fentiekben vázolt pályázatok, forrásigények, támogatások és kifizetések dinamikus változásának keresztmetszeti képe negyedéves monitoring mellett a továbbiakban is feltárássra kerül.

Idegenforgalom

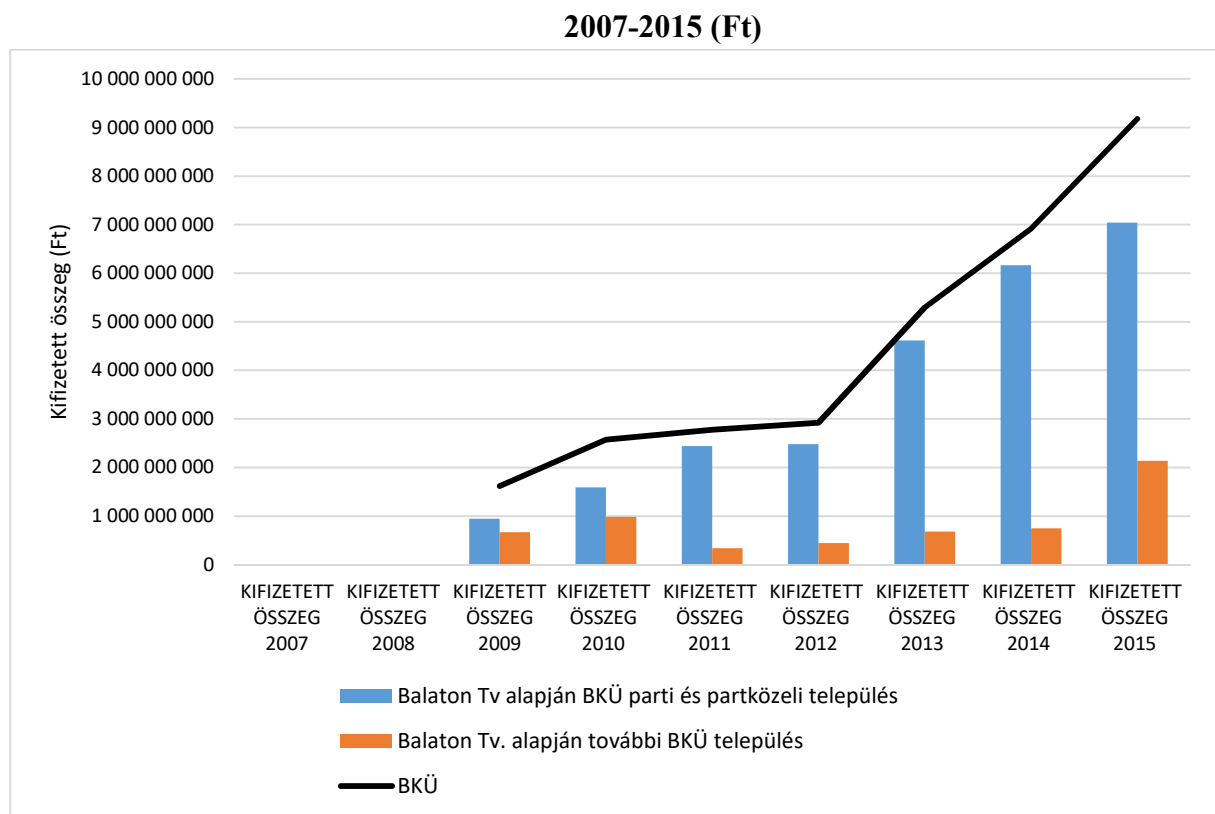
A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területére a 2007-2014 közötti uniós fejlesztési időszak ideje alatt érkező turizmusfejlesztési források valamint az idegenforgalmi ágazat pályázati aktivitása kapcsán a következő megállapítások tehetők. Az adatok rögzítésére alkalmazott, 2015 évben a fejlesztési időszak zajló programjai vonatkozásában továbbvezetett EMIR adatok alapján összesen 524 turisztikailag releváns pályázatot nyújtottak be forrásszerzés reményében a régió szereplői a Regionális Operatív Programok keretében, ez az összes régióban benyújtott pályázat 10,8%-át jelenti. A BKÜ területéről benyújtott turisztikai pályázatok legnagyobb arányban Veszprém megyéből érkeztek be az Irányító Hatósághoz (az összes BKÜ turisztikai pályázat 40,4%-a), de szorosán követi az északi parti megyét Somogy, 38,9%-kal. Zala megye BKÜ területére eső településeiről ezzel szemben csak a turisztikai pályázatok 20,6%-a került benyújtásra. A parti és háttértelepülések területi dimenziójában elmondható, hogy a turisztikai pályázatok 82%-a a partközeli településekről, míg 18%-a a háttértelepülésekről érkezett be elbírálásra.

A benyújtott turisztikai pályázatok 41,8%-a, vagyis 219 projekt esetében azonosíthatunk megítélt támogatást. A megítélt támogatással rendelkező összes – tehát minden OP keretében

benyújtott támogatási kérelem - projekt viszonylatában a turisztikailag releváns fejlesztések aránya 7,6%. A régióban megítélt teljes támogatási összeg 13,3%-a volt felhasználható az idegenforgalmi fejlesztések körében, mely mintegy 37,3 milliárd Ft-nyi megítélt forrásösszeget jelent.

Az EMIR rendszerben rögzített adatok metszetében 191 turisztikai pályázat esetében regisztrálható kifizetett támogatás, ez az összes benyújtott turisztikai projekt 36,4, a megítélt támogatással rendelkezőknek pedig 87,2%-a. A turizmus ágazatban kifizetett fejlesztési források 31,3 Mrd Ft-ot tesznek ki, mely a teljes programozási időszakra nézve a BKÜ területén felhasznált EU-s társfinanszírozású források 16,4%-át jelenti.

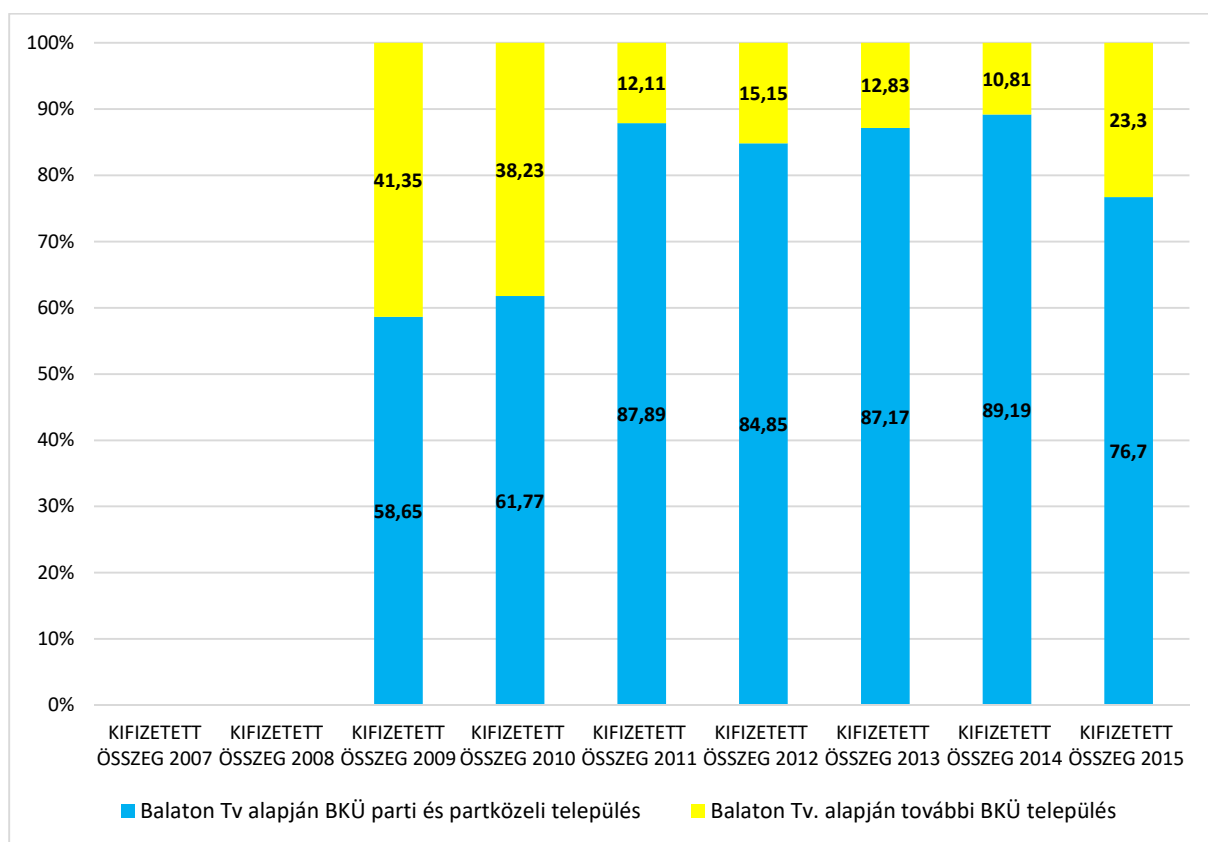
9. sz. ábra **Turisztikailag releváns fejlesztésekhez kapcsolódó kifizetések EMIR adatok alapján**

A kifizetések időbeliségére jellemző, hogy a programciklus első két évében a turisztikai fejlesztések tekintetében nem történt kifizetés. A következő években ugyanakkor egyre erősödő, növekvő trendben érkeztek EU-s társfinanszírozással bíró idegenforgalmi fejlesztési források a régióba. A kifizetések összege főként 2013-ban ugrott meg dinamikusán. Annak ellenére azonban, hogy abszolút értékben a turisztikai projektekhez kapcsolódó kifizetések mértéke évről évre növekedett, az ilyen jellegű támogatások aránya a teljes kifizetési spektrumon 2013-tól kezdve csökkenésnek indult.

A turisztikai kifizetések dimenziójában igen jelentős eltérés mutatkozik a BKÜ parti és háttértelepülései között, sőt e megoszlási érték időszora is figyelemre méltó értékeket produkál. 2009-2010-ben a háttértelepülések még 40% körüli részt tudtak lehívni a régióba érkező idegenforgalmi szubvenciókból. Azonban 2011-től szerepük visszaesett, és 2011-2014 között az ilyen jellegű kifizetések csupán 10-15%-át sikerült a háttértelepüléseknek abszolválni. A programciklus legutolsó vizsgált évében ismét erősödött a háttértelepülések szerepe, hiszen a kifizetések közel egynegyedéből tudtak ismét részesedni.

10. sz. ábra A kifizetett turizmusfejlesztési források százalékos megoszlása a partmenti és háttértelepülések viszonylatában EMIR adatok alapján 2007 – 2015 (Ft)

A jelenleg folyamatban lévő 2014-2020 közötti uniós fejlesztési időszak turizmus célú fejlesztési forrásai a Gazdasági és Innovációs Operatív Program Turizmus (GINOP-7) prioritásán kívül a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program első számú, úgynevezett „Térségi gazdasági környezet fejlesztése a foglalkoztatási elősegítésére” prioritáson belül is helyet kaptak, mégpedig a „Társadalmi és környezeti szempontból fenntartható” turizmusfejlesztés intézkedése és vonatkozó alintézkedése szerint. Ezek a programok már 2014-ben elindultak, amikor még zajlott az előző programozási ciklus metsztében benyújtott pályázatok elbírálása, illetve a nyertes pályázatok kifizetése. 2016 évtől teljes egészében már az új, FAIR adatrendszerben követhetjük a forrásallokáció jelenségeinek alakulását. A turizmusfejlesztésre fordítható források a GINOP-7 keretén belül 2017 januárjáig a természeti

és kulturális örökség megőrzése, védelme, elősegítése és fejlesztése intézkedés metszetében öt alintézkedés szerint monitorozhatók. Érintett alintézkedés a Nemzeti Kastély- és Várprogram turisztikai célú fejlesztéseinek támogatása, az Aktív turisztikai hálózatok infrastruktúrájának fejlesztése, a Gyógyhelyek komplex turisztikai fejlesztése, az Egyházi kulturális örökség turisztikai fejlesztése, valamint a Nemzeti parkok komplex turisztikai fejlesztése.

4. sz. táblázat

Turisztikai célú fejlesztési források alakulása a 2014-2020 közötti uniós fejlesztési időszak 2017. január 30-ig eltelt időszak FAIR adatbázisban programjai szerint Magyarországon és a BKÜ-ben

OP	PRIORITÁS	INTÉZKEDÉS	ALINTÉZKEDÉS	MAGYARORSZÁG			BKÜ				
				IGÉNYELT ÖSSZEG	MEGÍTÉLT TÁMOGATÁS	KIFIZETETT ÖSSZEG 2017.01.30-IG	IGÉNYELT ÖSSZEG	MEGÍTÉLT TÁMOGATÁS	KIFIZETETT ÖSSZEG 2017.01.30-IG		
GINOP	GINOP-7 Turizmus	GINOP-7.1 A természeti és kulturális örökség megőrzése, védelme, elősegítése és fejlesztése	GINOP-7.1.1-15 Nemzeti Kastély- és Várprogram turisztikai célú fejlesztéseinek támogatása	Projektek száma (db)	27	19	16	2	1	1	
				Összeg (Ft)	42,5 Mrd Ft	31,4 Mrd Ft	21,4 Mrd Ft	3 Mrd Ft	1,5 Mrd Ft	1,5 Mrd Ft	
			GINOP-7.1.2-15 Aktív turisztikai hálózatok infrastruktúrájának fejlesztése	Projektek száma (db)	13	5	2	9	3		
				Összeg (Ft)	9,2 Mrd Ft	2,9 Mrd Ft	90,3 M Ft	7,7 Mrd Ft	2,1 Mrd Ft		
			GINOP-7.1.3-15 Gyógyhelyek komplex turisztikai fejlesztése	Projektek száma (db)	29			4			
				Összeg (Ft)	24,6 Mrd Ft			3,2 Mrd Ft			
			GINOP-7.1.4-16 Egyházi kulturális örökség turisztikai fejlesztése	Projektek száma (db)	17						
				Összeg (Ft)	22,9 Mrd Ft						
			GINOP-7.1.5-16 Nemzeti parkok komplex turisztikai fejlesztése	Projektek száma (db)	6	2		1	1		
				Összeg (Ft)	6,4 Mrd Ft	1,3 Mrd Ft		1 Mrd Ft	949,8 M Ft		
GINOP Összesen				Projektek száma (db)	92	26	18	16	5	1	
				Összeg (Ft)	105,7 Mrd Ft	35,6 Mrd Ft	21,5 Mrd Ft	14,9 Mrd Ft	4,5 Mrd Ft	1,5 Mrd Ft	
TOP	TOP-1 Térségi gazdasági környezet fejlesztése a foglalkoztatás elősegítésére	TOP-1.2 Társadalmi és környezeti szempontból fenntartható turizmus fejlesztés	TOP-1.2.1-15 Társadalmi és környezeti szempontból fenntartható turizmusfejlesztés	Projektek száma (db)	394	1	1	33			
				Összeg (Ft)	110,9 Mrd Ft	110 M Ft	54,5 M Ft	7,8 Mrd Ft			
				Projektek száma (db)	486	27	19	49	5	1	
TURIZMUS ÖSSZESEN				Összeg (Ft)	216,6 Mrd Ft	35,7 Mrd Ft	21,5 Mrd Ft	22,7 Mrd Ft	4,5 Mrd Ft	1,5 Mrd Ft	

A jelen monitoring beszámoló frissítésekor rendelkezésre álló 2017 január 30-i leválogatási dátumú FAIR adatbázis vonatkozó operatív programok intézkedései szerint országosan összesen 486 db turisztikai pályázatot azonosítottunk, mintegy 216,6 Mrd Ft támogatási igény mellett. A pályázatok mintegy négyötöde TOP, egyötöde valamely GINOP alintézkedéshez sorolható. Az igényelt források vonatkozásában nem tapasztalható a pályázatok gyakoriságához mérhető nagymértékű aránytalanság, az igényelt támogatások mintegy 48 %-a GINOP (105,7 Mrd Ft), 52 %-a TOP (110,9 Mrd Ft) a turisztikai célú fejlesztési programok között. A BKÜ területéről benyújtott turisztikai pályázatok száma a vizsgált tárgyidőszak alatt 49 db, ez az összes turisztikai pályázat egytizede. A turisztikai célú BKÜ pályázatok kétharmada sorolható TOP felülethez, harmada GINOP-7 prioritás. Az igényelt források eloszlása az üdülőkörzet területén szemben az országos jellemzőkkel erősen a GINOP-ra súlyozódik, 14,9 Mrd Ft forrásigény jelent meg GINOP és 7,8 Mrd Ft TOP felületen, ami kétharmad-egyharmad aránymegoszlást körvonalaz.

A turisztikai célú GINOP pályázatok száma a kastély és várprogram, illetve a gyógyhelyek komplex fejlesztése tárgykörökön belül magasabb a többinél, ez ezeken belül a legmagasabb a forrásigény is. A kastély és várprogram igényelt támogatásainak nagyságrendje az összes turisztikai GINOP-on belül meghaladja a 40 %-ot. Az Balaton Kiemelt Üdülőkörzeten belül az aktív turisztikai hálózatok infrastruktúrájának fejlesztése alintézkedés esetében tapasztalhatjuk a legmagasabb pályázati aktivitást, az összes GINOP turizmus pályázat több mint fele ide sorolható. Ezt párhuzamosan követik a forrásigények is, a GINOP-7 14,9 Mrd Ft-os forrásigényének több mint fele 7,7 Mrd Ft az említett alintézkedéshez kapcsolódik. A BKÜ-n belül kastély és várprogram esetében 3 Mrd Ft igény mellett kettő, gyógyhely komplex fejlesztése esetében 3,2 Mrd Ft igény mentén négy, nemzeti park komplex fejlesztése vonatkozásában 1 Mrd Ft támogatási forrásigény vonatkozásban egy, illetve turisztikai hálózatfejlesztés metszetében jelenleg kilenc projektet láthatunk.

A turizmus tárgykörön belüli támogatott projektek száma jelenleg országosan is nagyon alacsony, a 486 benyújtott pályázathoz képest mindössze 27 esetben rendeltek hozzá megítélt forrást, ami alig 5,5 %-os eredményességi aránynak felel meg. Ugyan már három éve tart a jelen uniós finanszírozási időszak érvénye, nyilván az előző ciklus programteljesítései kifizetései még évekig uralták ezt a területet, ennek megfelelően a források megítélése és kifizetések teljesítésének függvényeszerű növekedése a jövőben várható.

A megítélt források országos eloszlása szintén jelentős aránytalanságot rejt, a megítélt 35,7 Mrd Ft 99,7 %-a GINOP-hoz kapcsolható, mindössze egyetlen projekt, keretében 110 M Ft vonható TOP felülethez. Forrástámogatás kiosztására csak a kastély és várprogram, a turisztikai hálózatok infrastruktúrafejlesztése, és a nemzeti parkok komplex turisztikai fejlesztése tárgykörében került sor, ezek 73 %-a a kastély és várprogram keretében zajlott le, amely forráshoz 31,4 Mrd Ft-ot csoportosítottak. A BKÜ területén 5 program esetében került megítélése forrásösszeg, ez jelenleg 10 %-os eredményességi arányt jelent. Az öt BKÜ programból 2,1 Mrd Ft összértéken három az aktív turisztikai hálózatok infrastruktúrájának fejlesztéséhez kapcsolódik:

- A túravitorlázás intermodális megállóhelyei, kikötőfejlesztései
- A Balaton vízi turizmusának komplex fejlesztése
- Balatoni Kerékpáros Turisztikai Hálózat, attrakciók és megállóhelyek kialakítása – 2. ütem

Mintegy másfél milliárd Ft összegkeretben egy a nemzeti kastély és várprogramon belül valósulhat meg:

- A keszthelyi Festetics-kastély turisztikai célú fejlesztése

Illetve szintén egy projekt a nemzeti parkok komplex turisztikai fejlesztése alintézkedésében:

- Kis-Balaton Látogatóközpont kialakítása és a Diás-szigeti Fekete István Emlékhely fejlesztése

Ez utóbbi program mintegy 950 millió Ft támogatási forrást nyert.

A BKÜ területén TOP felületen a regisztrált 33 db igényből még egyetlen esetben sem osztottak ki turisztikai célú támogatást.

Kifizetési ütem 2017. január 30-ig GINOP és TOP közös metszetben 19 pályázat esetében nyílt meg, ebből 16 projekt a nemzeti kastély és várprogramhoz sorolható. Mindez a kifizetésre került 21,5 Mrd Ft-ból 21,4 Mrd Ft-ot jelent. Az aktív turisztikai hálózatok fejlesztése tárgykörön belül 2 esetben indult el a kifizetés, aminek keretében 90,3 millió Ft kiosztására került sor. A TOP turizmus célú támogatásain belül mintegy 54,5 millió Ft összegkeretben eddig egyetlen Vas megyei projekt esetében allokált forrást az irányító hatóság („Horgászturisztikai fejlesztések a vasi vizeken”), vagyis ezen téren a következőkben számottevő lendületre számíthatunk.

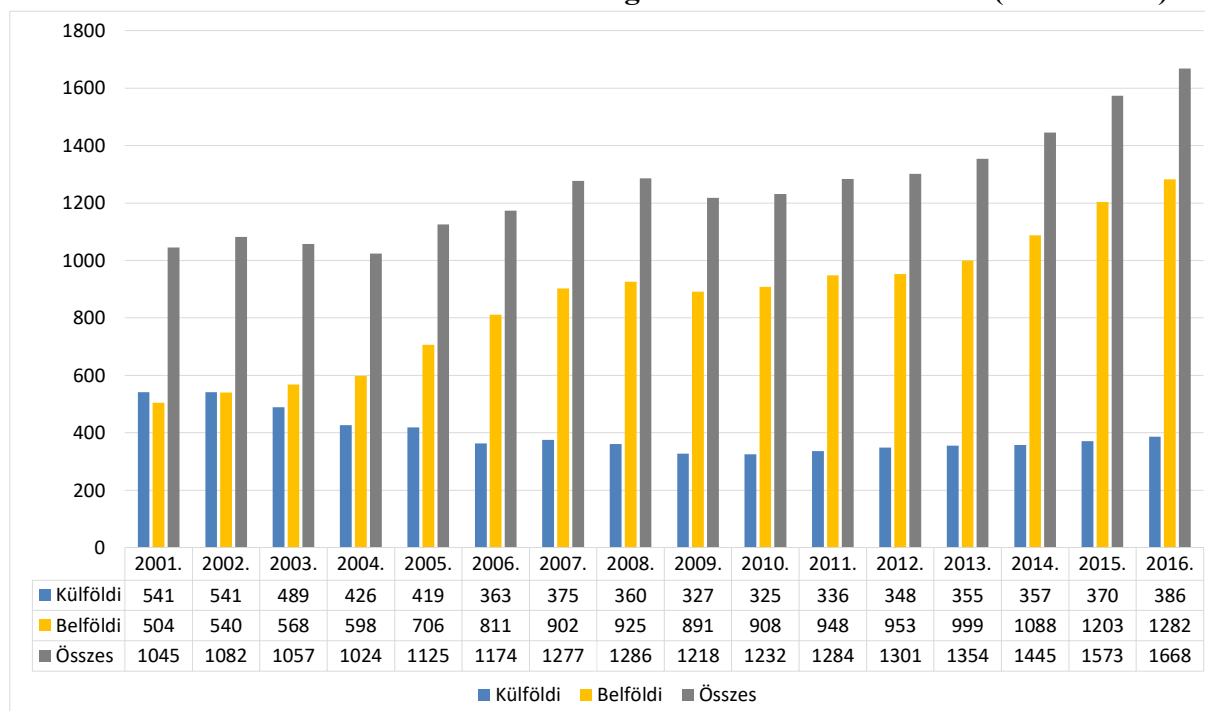
A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet metszetében a vizsgált időpontig egyetlen turisztikai projekt esetében detektálható kifizetés, mégpedig a keszthelyi Festetics-kastély turisztikai célú fejlesztése (GINOP-7.1.1-15) témakörében a megítélt másfélmilliárd Ft támogatási forrást 2016 december végén (szerződéskötés dátuma: 2016.12.22.) átutalták a pályázónak. Ez egyben azt is jelenti, hogy a 2014-2020 közötti uniós programozási ciklus csaknem első két évében nem volt turisztikai célú kifizetés a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben, amit 2014-2015 során részben pótol az előző fejlesztési időszakhoz kapcsolódóan teljesített programok támogatási forrása.

A legfőbb idegenforgalmi teljesítménymutatók legfrissebb adatait vizsgálva elmondható, hogy a megelőző évek tendenciái alapvetően 2015-2016-ban is folytatódtak.

A régió éves vendég száma a 2008-at követő mérséklődést leszámítva lényegében 2001 óta fokozatosan növekszik, ez mintegy 620 ezres növekedést jelent 2001-2016 között.

A növekedésből ugyanakkor jóval nagyobb hányadot tettek ki a belföldi turisták, mint a külföldről érkezők, ebben az időtávban a külföldi vendégek száma mintegy 155 ezer fővel csökkent. A 2010-es mélypont után a külföldi vendégek száma 2010-2014 évenként viszonylag kis mértékben (kb. 2-5 ezer fővel évenként) de töretlenül növekedett. 2015-ben a növekedés üteme némileg dinamikusabbá vált, hiszen az előző évhez viszonyítva mintegy 13 ezer fővel emelkedett a külföldi vendégek aránya.

11. sz. ábra A külföldi és belföldi vendégszám alakulása BKÜ-ben (2001 - 2016)

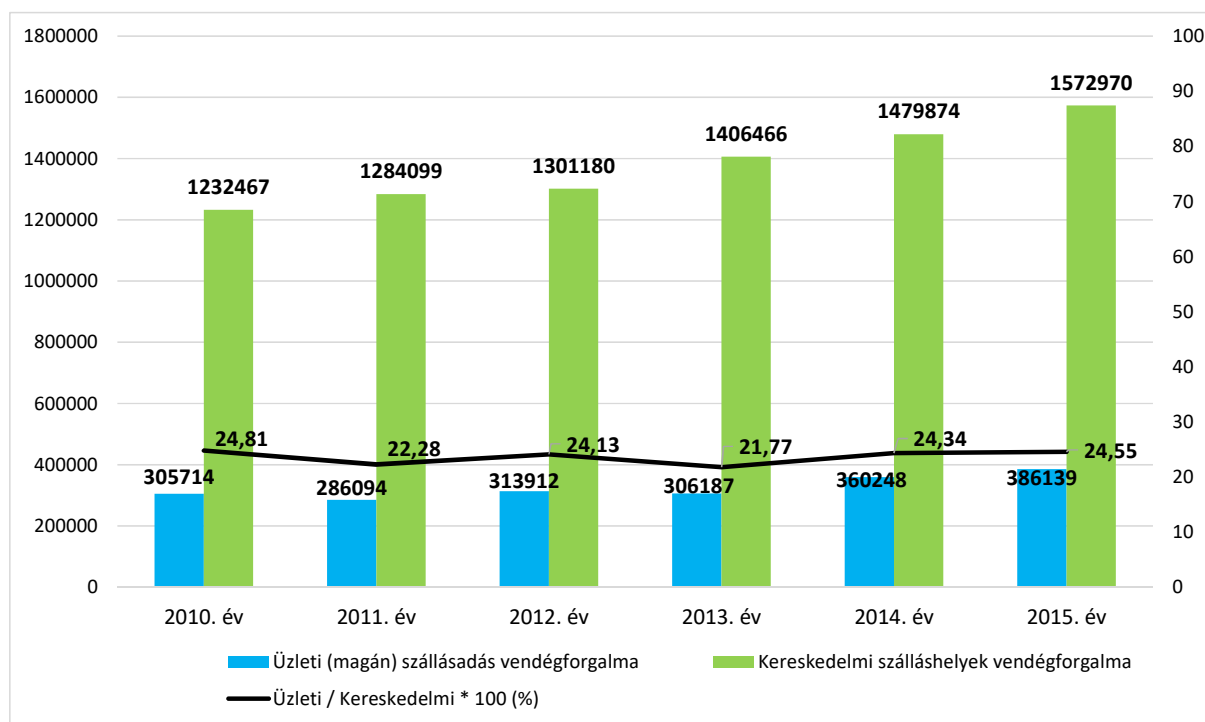

A 2016 évi vendégforgalmi mutatók értékei alapján a Balaton térsége továbbra is kiemelt státuszt élvez Magyarország határain belül. Az elmúlt évben 1 668 612 fizetővendéget regisztráltak a Balaton körüli szálláshelyeken. 2015-ben ez az adat még másfélmillió fő körül állt, amelyhez akkor további, mintegy 386 ezer fős nagyságrendben (386 139 fő) társul a regisztrált üzleti (korábban magán) szálláshelyeken megforduló vendégkör.

Az elmúlt, 2016-os évre vonatkozó üzleti szállásadásban megjelenő vendégforgalmi adatok csak 2017 év második felében lesznek elérhetők, egyelőre ezt az adatot még nem tudjuk frissíteni. A regisztrált üzleti és kereskedelmi szálláshelyeken megfordult fizetővendégkör együttes gyakorisága 2015-ben megközelíti kétfélmillió főt. Az üzleti szálláshelyeken regisztrált vendégkör nagyságrend mintegy negyede a kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalmának. Ebben a volumenben lényeges változás az öt évvel korábbi állapothoz képest nincs.

A kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalma évről évre nagyobb, miközben az üzleti szálláshelyek vendégköre is bővült, de a vendégkör növekedése csak 2013-óta egyértelmű, 2010-hez képest 2013-ig alacsonyabb, illetve annál kicsivel magasabb volumenben hullámzott.

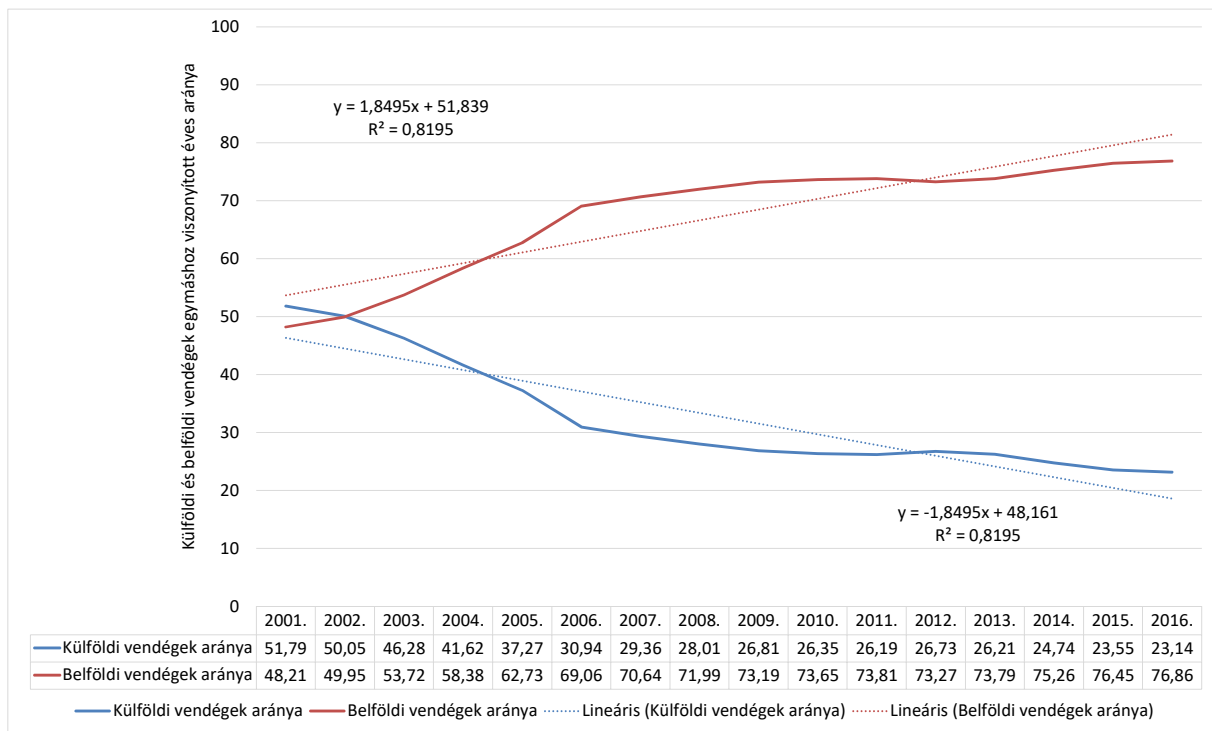
12. sz. ábra **Kereskedelmi és üzleti szálláshelyek vendégforgalmának alakulása a Balaton térségében (2010-2015)**

Az üzleti és kereskedelmi szálláshelyek adatait egymással összevetve azt látjuk, hogy az üzleti szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák száma kevesebb, mint harmada, átlagosan mintegy 30 %-a kereskedelmi szálláshelyek vendégéjszaka gyakoriságának, és a két trendet összehasonlítva a kereskedelmi szálláshelyek vendégéjszakáinak száma lényegesen dinamikusabb ívben növekszik.

A külföldi és belföldi vendégek vendégszám növekedésben betöltött, fentebb már érintett változó szerepét alátámasztja, hogy továbbra is szétartó trendben ábrázolható a külföldi és belföldi vendégek egymáshoz viszonyított aránya a régióban. A belföldi vendégek aránya 2016 során 76,86 %, a külföldi vendégek aránya mintegy 23%-ot tesz ki.

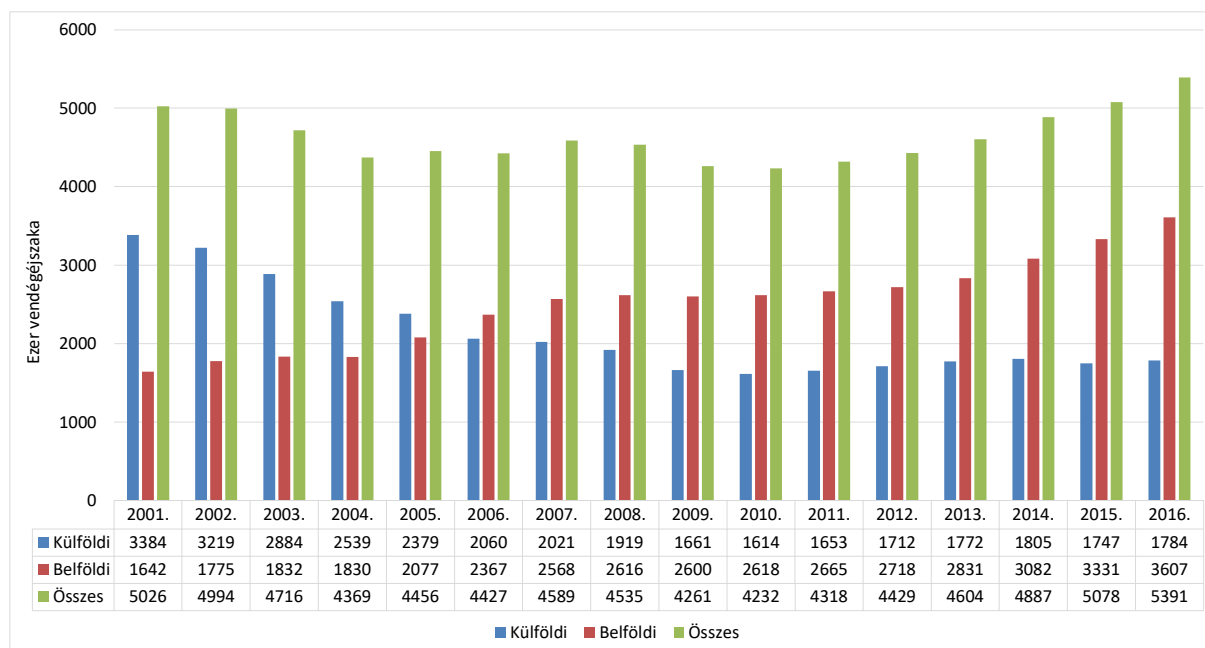
13. sz. ábra Külföldi és belföldi vendégek arányának változása (2001-2016)

Illeszkedve a vendégszám alakulásának trendjéhez, azzal párhuzamos, 2010 óta növekvő pályát ír le a régióban a kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák számának alakulása. 2014-ben 4,88 millió volt ez az érték, mintegy 280 ezerrel, vagyis 1,06 százalékponttal több, mint a megelőző év adata. Növekedett az érték mind a külföldiek mind pedig a belföldiek tekintetében, a növekedés üteme azonban a belföldiek által eltöltött vendégéjszakák esetében ha kismértékben is, de erőteljesebb volt, előbbi esetében 1,01% a belföldiek tekintetében pedig 1,08%.

Ugyanez a mutató 2015-ben már meghaladta az 5 milliós értéket, és 2016 év során tovább növekedett, az éves összes érték 5.391.597 vendégéj. A 2016 évi vendégéjszakák száma mintegy 313 ezerrel haladja meg az előző, 2015 évi adatot, ezzel a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet a főváros után a második legmagasabb értéket produkálta. Országosan továbbra is csaknem minden ötödik (részesezési arány 19,47 %) kereskedelmi vendégéjszaka a Balaton körül generálódott.

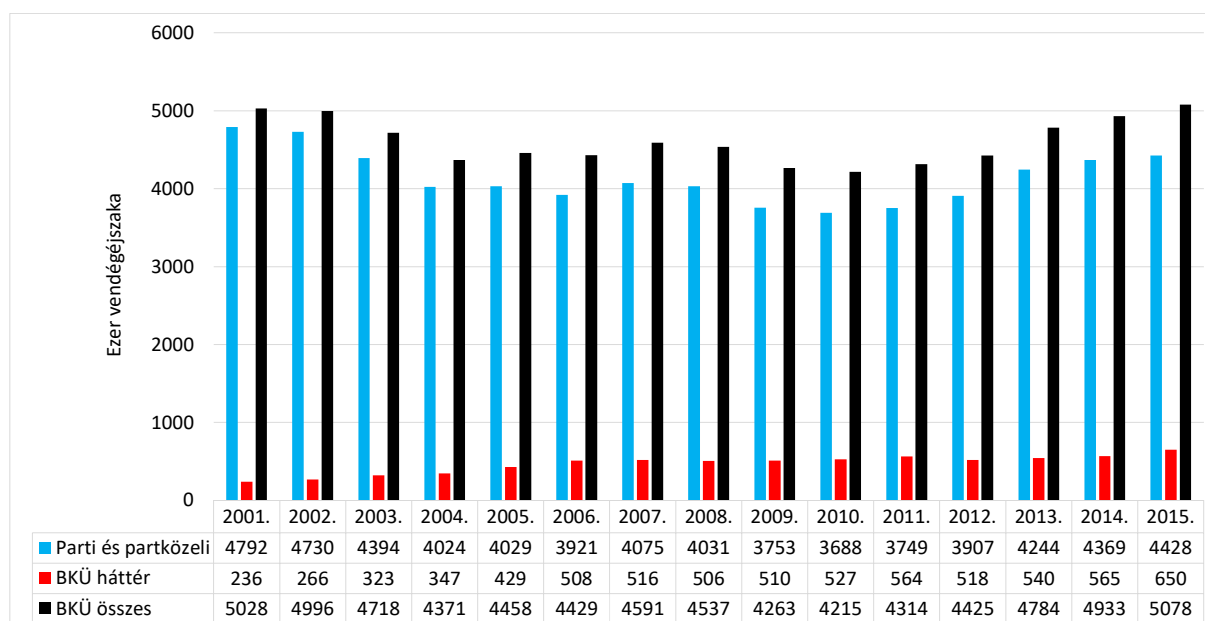
14. sz. ábra Vendégéjszakák száma a kereskedelmi szálláshelyeken a BKÜ területén (2001 - 2016)

A vendégéjszakák partmenti illetve háttértelepülések közti megoszlása az előző évekhez képest érdemben nem változott. A partmenti településeken realizálódik a BKÜ vendégéjszakáinak mintegy 88%-a 2012 óta, s így a háttértelepülésekre az összes vendégéjszaka mintegy 11-12%-a jut. Ez számszerűleg 2015-ben 4,428 millió vendégéjszakát jelent a part mentén, illetve 650 ezret a háttértelepüléseken. Fontos ugyanakkor kiemelni, hogy 2000-ben a BKÜ-ben eltöltött vendégéjszakák kevesebb, mint 5%-a realizálódott a háttértelepüléseken, tehát az elmúlt másfél évtizedben ez az arány tehát megduplázott. Azonban nem csak az arány, hanem a mutató abszolút értéke is több mint 2,6 szorosára nőtt (2000-ben 246 ezer, 2015-ben 650 ezer vendégéjszaka). Az értéket árnyalja, hogy a 650 ezer háttértelepülésen eltöltött mintegy háromnegyedét egyetlen egy település, Zalakaros adja. Ha a fürdővárost kivesszük a háttértelepülések sorából, úgy a maradék településeken a BKÜ-ben eltöltött vendégéjszakák mintegy 2,75%-a realizálódott.

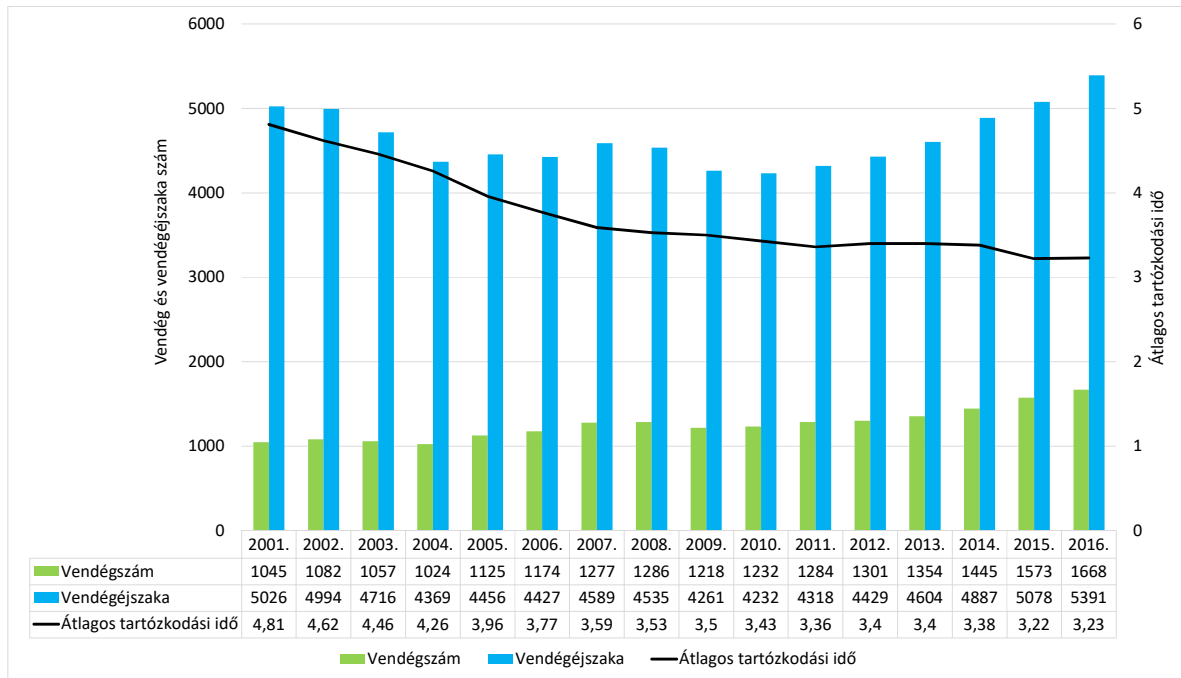
15. sz. ábra Vendégéjszakák száma a partmenti és háttértelepüléseken

(2000 - 2015)

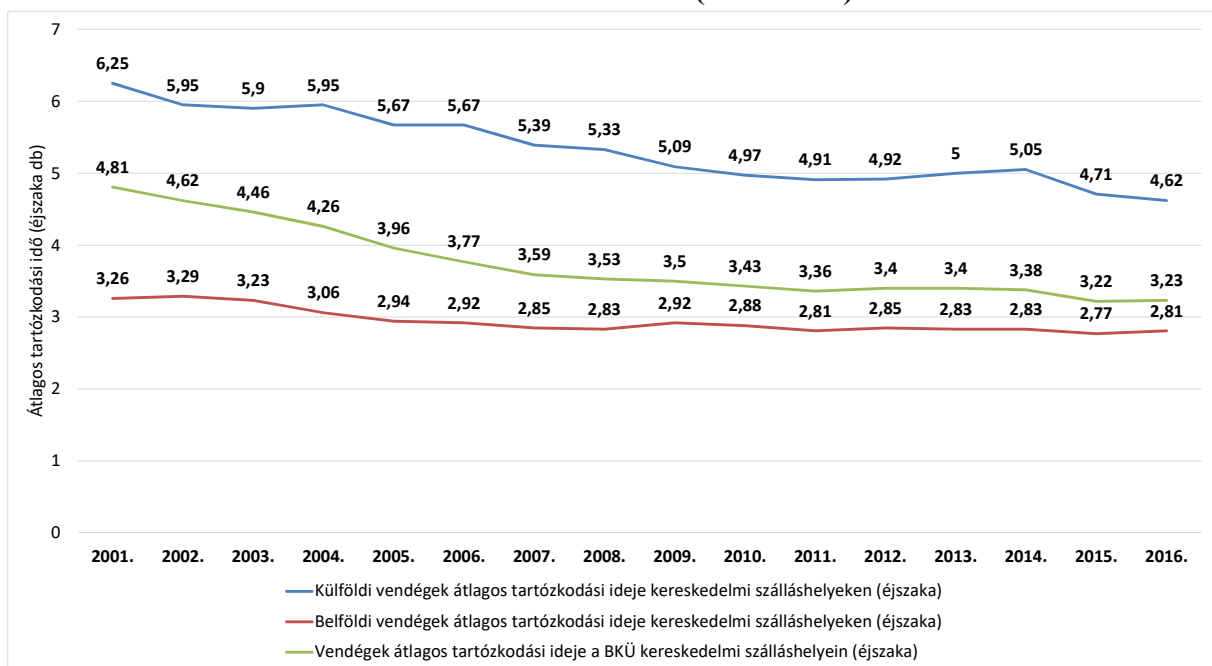

Összefüggésben a külföldi turisták idegenforgalmi arányának relatív csökkenésével a régióban mérhető átlagos tartózkodási idő az elmúlt években fokozatosan, kis mértékben csökkent. 2015 és 2016 összehasonlításában a kereskedelmi szálláshelyeken regisztrált külföldi turisták tartózkodási ideje tovább mérséklődött, de ugyanezen időmetszetben a belföldieké növekedett, így a 2016 évi átlagos tartózkodási idő 2015 évhez képest 2016-ban nem csökkent, 3,23 vendégéjszakának adódott, stabilan tartja az előző évi szintet. Ugyanakkor azt is hozzá kell tenni, hogy bár 2011-2014 között növekedett a külföldi vendégek átlagos tartózkodási ideje - mely 2014-ben egészen 5,05 vendégéjszakáig kúszott fel. A belföldi vendégek átlagos tartózkodási ideje 2011 óta 2,8-as szint közelében áll, azóta egyetlen ennél gyengébb évet tapasztaltunk ebben a vonatkozásban, mégpedig 2015-ös évben, ehhez képest a 2016 évi adat ismét 2,8-as érték felettinek bizonyult.

16. sz. ábra **A vendégszám, vendégéjszaka szám és az átlagos tartózkodási idő alakulása a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2000-2016)**

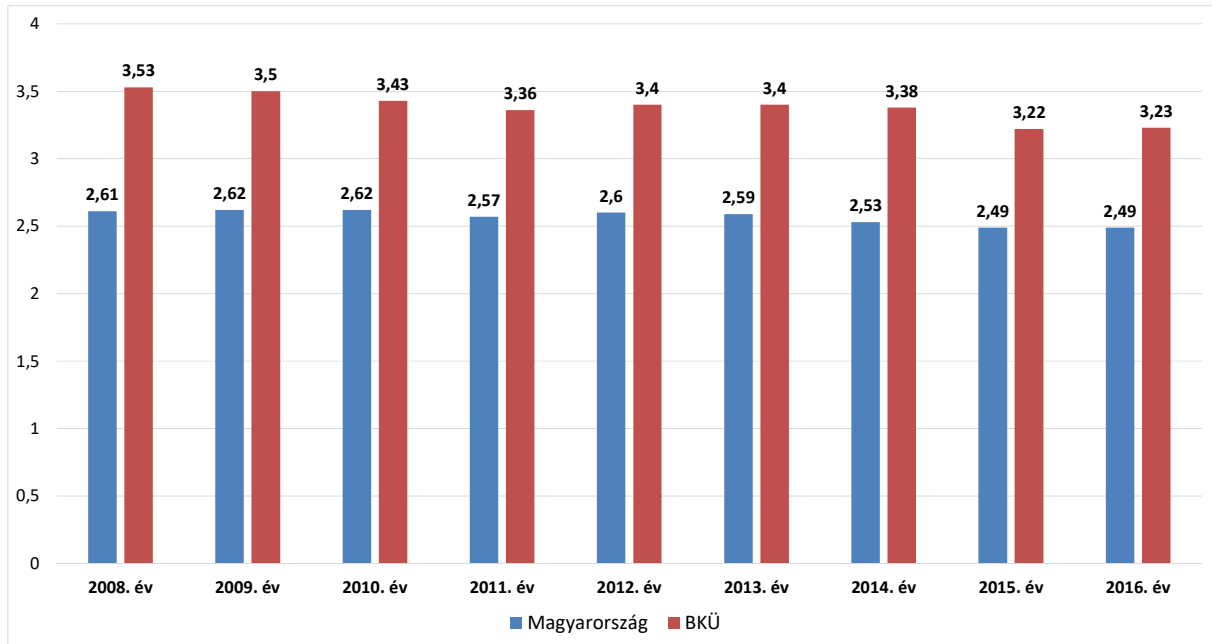

17. sz. ábra **Külföldi és belföldi vendégek átlagos tartózkodási ideje a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2001-2016)**

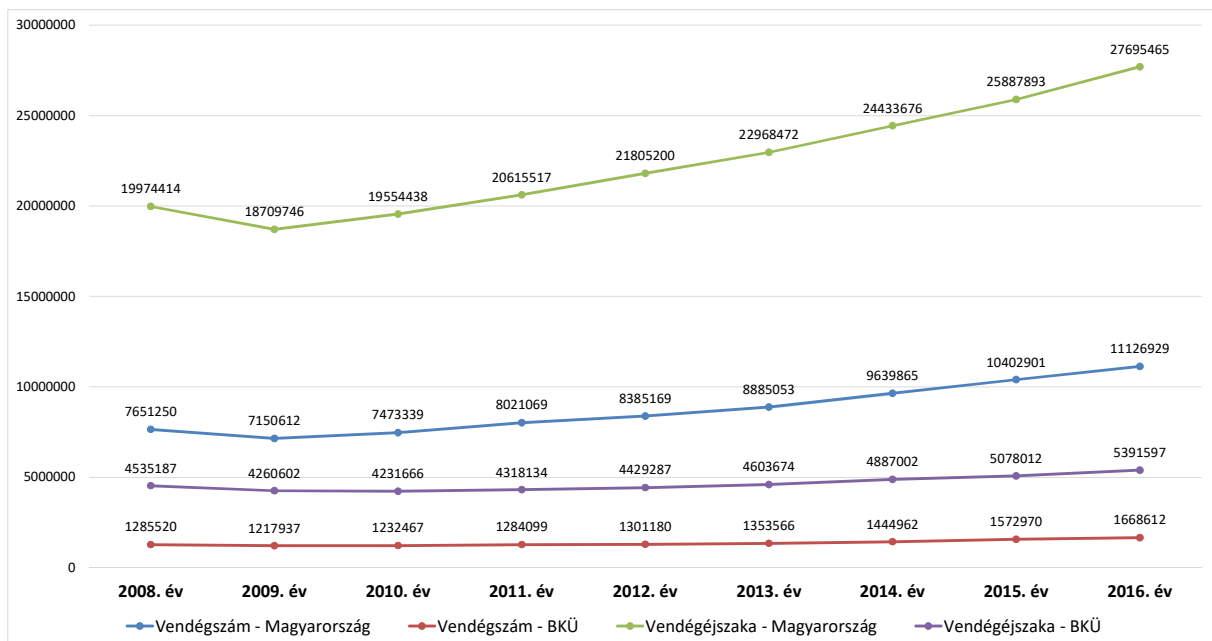
Ugyanakkor az országos és térségi szinten adekvátan viszonyítható kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött átlagos tartózkodási idő hosszabb időtávban, 2008-óta Magyarország teljes értékével összehasonlítva továbbra is a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területe számára kedvezőbb.

18. sz. ábra **Kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött átlagos tartózkodási idő
Magyarországon és a Balaton térségében (2008 – 2016)**

A fenti adatok értelmezéséhez hozzá tartozik a megfigyelt abszolút értékek szerinti változás mértéke és intenzitása.

19. sz. ábra **Kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalmi adatai Magyarország és a BKÜ összehasonlításában (2008-2016)**

Ez alapján országos vetületben a 2008-ban kezdődő gazdasági válságot követő közvetlen visszaesés után 2010-től töretlen és lineáris a vendégéjszaka és vendégszám növekedése. 2016-ban mintegy 9 millió vendégéjszakával és közel 4 millió vendéggel többet regisztráltak a kereskedelmi szálláshelyeken. A Balaton térségében kisebb volt a 2008-2009 évek metszetében mutatkozó visszaesés, de a növekedési pálya íve is mérsékeltebb, viszont az országoshoz hasonlóan, pozitív ívű.

A vendégforgalom szempontjából legfrekvenciáltabb honi települések között továbbra is tartják a pozíciókat a legnépszerűbb Balaton Kiemelt Üdülőkörzeten belüli települések. A kereskedelmi szálláshelyeken összesített belföldi és külföldi vendégforgalmat regisztráló mutatók szerint a tíz legnépszerűbb település között négy balatoni települést találunk. Ezek közül kettőnek a vendégforgalma a szolgáltatások jellege miatt alapvetően szezonalitástól független, ez Hévíz (rangorban a második) és Zalakaros (rangor szerint a hetedik), a másik kettő azonban a szezonális hatásoknak erőteljesebb módon kitett Balaton parti település, Siófok (rangorban negyedik) és Balatonfüred (rangor szerint a hatodik). Az összesített települési rangsort a főváros vezeti. A tízes toplistán Budapest és a négy említett Balaton térségi településen kívül kiemelt Hajdúszoboszló (rangorban harmadik), Bük (rangor szerint ötödik), Sárvár, Eger és Sopron jelenik meg (sorban a 8-9 és 10-ik rangorhelyen).

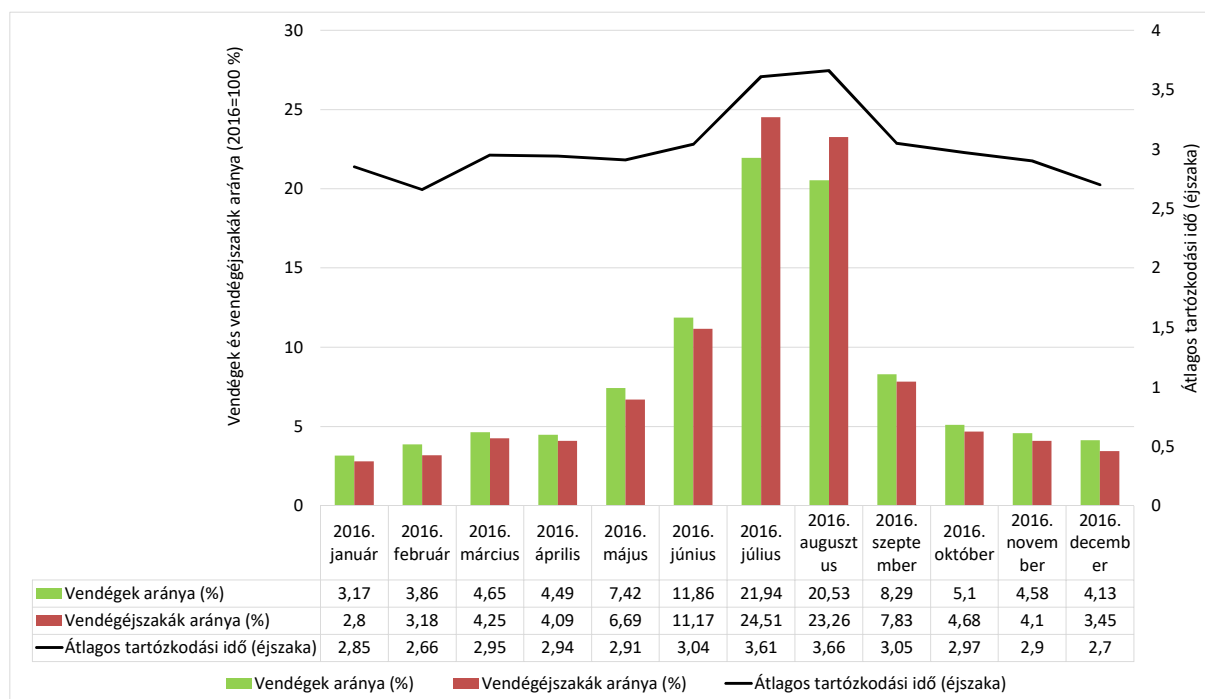
A belföldi és a külföldi vendégek által eltöltött idő szempontjából egyaránt Budapest vezeti a rangsort, de a további települési sorrend máshogy alakul a belföldi és a külföldi vendégéjszakák gyakoriságai szerint. A belföldiek által leglátogatottabb település Budapest után Hajdúszoboszló volt 2015-ben, míg a külföldiek Hévizt részesítették ebben az előnyben. A belföldiek által leglátogatottabb Balaton térségi település Siófok, ezt rangorban követi Zalakaros, Hévíz és Balatonfüred. A külföldiek Budapest és Hévíz után alapvetően a kiemelt fürdővárosokat keresték, Bük, Hajdúszoboszló és Sárvár sorrendben, de ezeket követően Balatonfüred, majd Siófok következik a sorban. A tízes toplistán sorrendben még Győr, Eger és Szeged szerepel. Összességében Budapest után a legkiemeltebb fürdőtelepülések, illetve a természetes vízparttal rendelkező közvetlen Balaton parti települések a legnépszerűbbek a turisták körében.

Nyilvánvaló, hogy a vendégkör adott településekre történő gravitációja nem véletlen összefüggésben áll a rendelkezésre álló szállásférőhely kapacitással. A Balaton térségében az országosan jellemzőhöz képest tovább fejleszhető és fejlesztendő, de alapvetően jól kiépült turisztikai infrastruktúra fogadja a vendégeket. 2015 évi adatok szerint 547 regisztrált kereskedelmi szálláshely (szálloda, panzió, közösségi szálláshely, üdülőház és kemping) található az üdülőkörzetben, ez az országos gyakoriság mintegy hatoda. Országosan a legmagasabb arányt a panziók képviselik, az üdülőkörzeten belül azonban a szállodák alkotják a relatív többséget.

Ahogy a magyarországi turizmust általában, úgy a Balaton üdülőtérségének vendégforgalmi jellemzőit is erős szezonális jelleg jellemzi. 2016 során az országosan az összes kereskedelmi vendégéjszaka 15,41%-át júliusban, 15,81 %-át augusztusban realizálták. A Balaton térségében ez a paraméter az országosnál is markánsabb, a kereskedelmi vendégéjszakák 24,51 %-a

júliusban, 23,26 %-a augusztusban, vagyis összességében a vendégéjszakák közel fele július és augusztus hónapokban regisztrálódott. Természetesen a vendégszám részesedése is a nyári főszezonban a legmagasabb, július-augusztus hónapok együttes gyakorisága meghaladja a Balaton térségébe érkezett, kereskedelmi szálláshelyeken regisztrált éves vendégszám kétötödét (42,47 %).

20. sz. ábra **Vendégforgalmi jellemzők szezonális megoszlása kereskedelmi szálláshelyeken (2016)**

Az átlagos tartózkodási idő a vendég és vendégéjszaka szám függvényében változik. A két nyári hónapban masszívan éves átlag (2016 = 3,6 vendégéj) feletti értékeket látunk. Ezt a nagyságrendet a főszezon keretező június és szeptember hónapok adatai közelítik a legjobban, ami tekintélyt parancsoló adat ahhoz képest, hogy ezekben a hónapokban a vendég és vendégéjszaka szám éves részesedése július és augusztushoz képest mérsékelte.

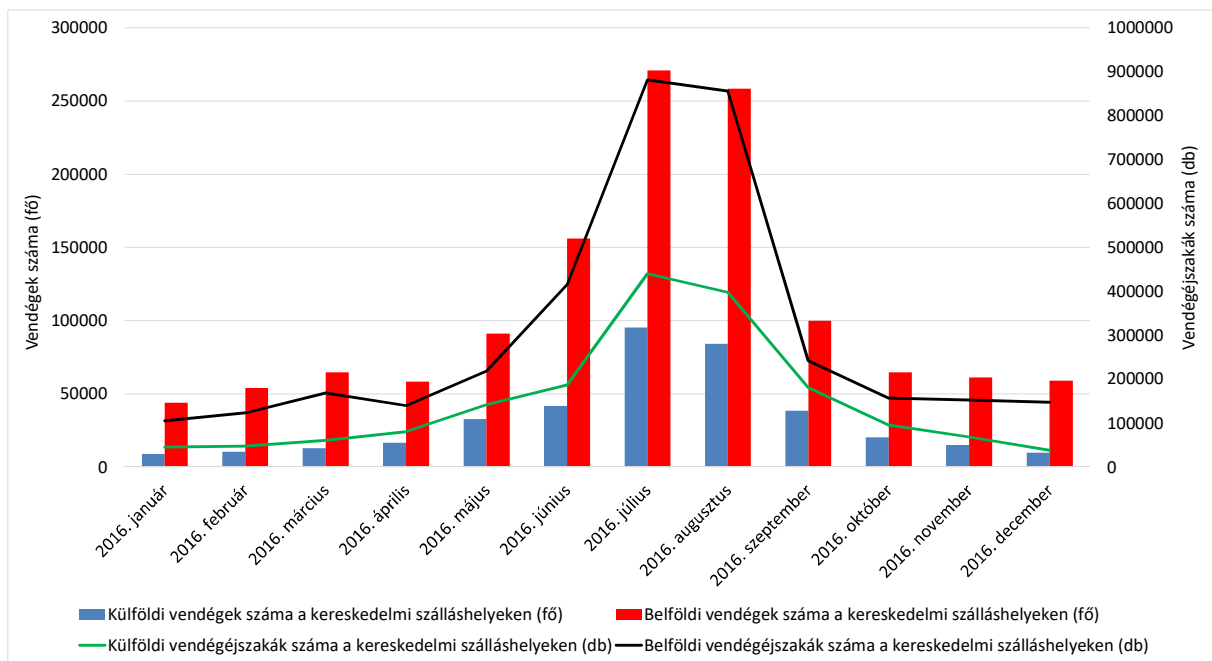
A kereskedelmi szálláshelyeken regisztrált külföldi és belföldi vendégforgalom szezonális eloszlása követi a szezonális térségi trendjeit. Mind a külföldi, mind a belföldi vendég és vendégéjszaka szám július és augusztus hónapjaiban a legmagasabb.

2016 év jellemzői alapján a külföldi vendégek száma januártól júniusig mérsékelten növekvő, a meredek emelkedést produkáló nyári főszezon követően élesen csökken, majd az év végéig tovább mérséklődik. A belföldi vendégek számának eloszlása hasonló ívet követ, de a vendégszám emelkedése már április és június között meredek ívet vesz, a nyári főszezon követően augusztus és szeptember között exponenciális ívben csökken, majd az év utolsó

hónapjaig kis mértékben fokozatosan mérséklődik.. A kereskedelmi vendégéjszakák eloszlása a vendégkör gyakoriság alakulásához igazodik.

A belföldi vendégek által eltöltött vendégéjszakák száma minden hónapban meghaladja a külföldiek által eltöltött éjszakák számát, kiegyenlített gyakoriság 216 évben nem jelentkezik..

21. sz. ábra **Külföldi és belföldi vendégforgalom szezonális jellemzői a Balaton üdülőterületén (2016)**

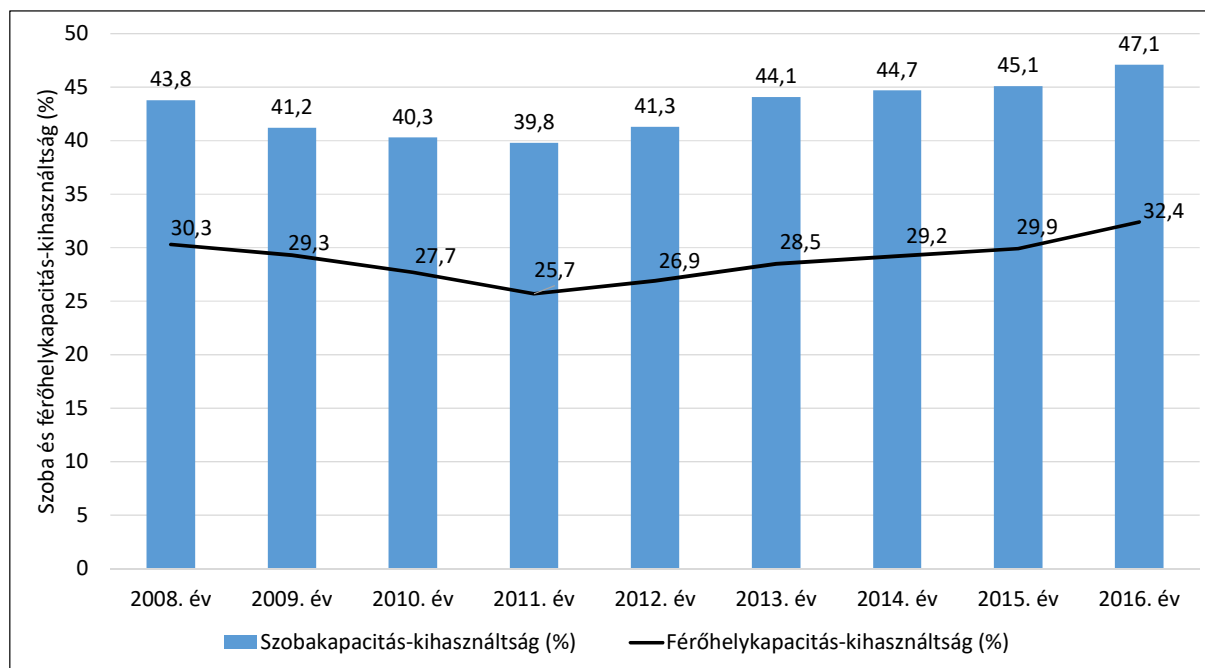
A Balaton üdülőterületén az országosnál jellemzőbb mértékű az üdülőházak és a kempingek jelenléte is, országos összehasonlításban a panziókon kívül csak a közösségi szálláshelyek gyakoriságaránya magasabb a balatoni értéknél.

A szállodák többségét országosan és a Balaton térségében is a háromcsillagosnál alacsonyabb minősítésű szolgáltatóhelyek alkotják. A Balaton térségében regisztrált 190 szálloda közül 28 három, 26 négy, és egy szálloda ötcsillagos, ezek együttes gyakorisága 28,9 % a szállodákon belül, vagyis az összes további, egy-, és kétsillagos, illetve minősítéskategória nélküli szálloda aránya meghaladja az összes kereskedelmi szálloda 70 %-át. Országosan ez az érték alacsonyabb, mivel a három-, a négy és az ötcsillagos szállodák együttes aránya a szállodákon belül 36,5 %, azaz a háromnál alacsonyabb minősítésű, vagy kategória nélküli szállodák együttes aránya 63,5 %-os arányon alakult 2015-ben.

Üdülőkörzeti szinten a szoba és a férőhelykapacitások kihasználtsága 2008 és 2011 között mérséklődő ütemet mutatott, a szobakapacitás-kihasználtság 43,8 %-ról 39,8 %-ra, a férőhelykapacitás-kihasználtság 30,3 %-ról 25,7 %-ra csökkent. 2012-óta mindkét mutató

értéke folyamatosan javul, a szobakapacitás-kihasználtság 2016-ban 47,1 %-ra, a férőhelykapacitás-kihasználtság 32,4 %-ra erősödött.

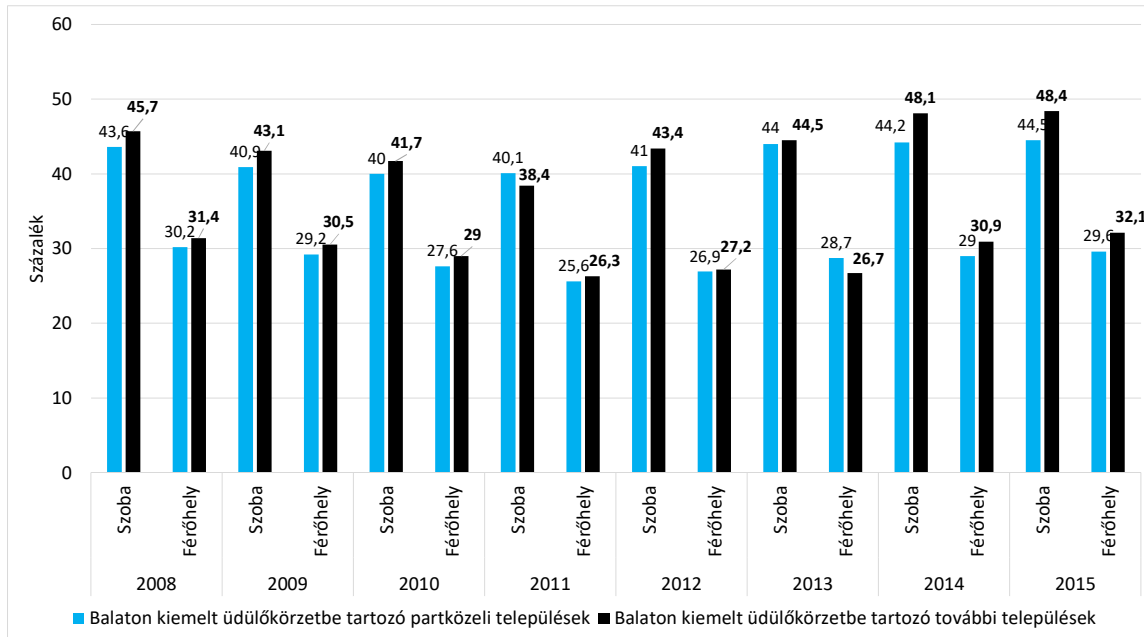
22. sz. ábra A kereskedelmi szálláshelyek kapacitás kihasználtsága a Balaton térségében (2008-2016 %)

A férőhelykapacitások alakulása az elmúlt években országos szinten is bővült. A bővülés országos értéke 0,8 %, a Balatonnál 2014 és 2015 összehasonlításában a bővülés értéke 0,7 %. Országosan a kempingférőhelyek kapacitása gyengült 2015-ben az előző évihez képest, minden más tekintetben bővülés tapasztalható. A Balaton térségében a szállodák, valamint az üdülőházak és a közösségi szálláshelyek férőhelykapacitásai is szűkültek az előző, 2014 évihez képest, viszont a szállodák kategóriáján belül a négycsillagos szolgáltatást nyújtó szállodák férőhelykapacitása 5,8 %-al magasabb volt 2015-ben, mint az azt megelőző évben. Országosan ebben az esetben a bővülés mértéke 8,1 %, Balaton térségi szintet meghaladó.

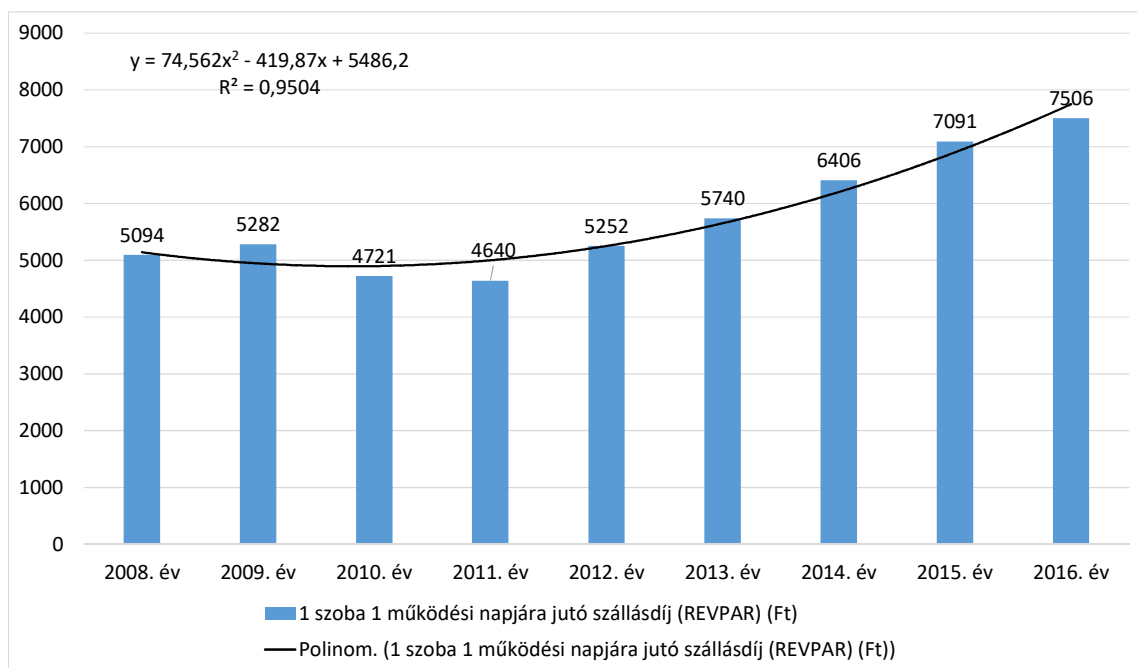
Balaton partviszonylat szerint vizsgálva az adatokat a háttértelepülések szálláshelyei mutatnak nagyobb kihasználtsági arányokat, vélhetően a kevesebb, de koncentráltabban elhelyezkedő, egy-egy egész évben elérhető attrakcióhoz jobban kapcsolódó szálláshelykínálat következtében. A háttértelepülések férőhely-kihasználtsága 2008 óta először haladta meg az évi 30%-os szintet 2014-ben, sőt, ugyanezen településeken a szobakihasználtság már meghaladja a 2008-as szintet is, 2014-ben és 2015-ben is 48%-ra feletti értéket mutat. Ugyanakkor a parti települések kapacitás-kihasználtsága 2013-2015 között csekélyebb mértékben, évenként két-három tizedet emelkedett mind a szobák, mind pedig a férőhelyek tekintetében.

23. sz. ábra **A kereskedelmi szálláshelyek kapacitás kihasználtsága Balaton partviszonylat dimenziói szerint (2008-2015 %)**

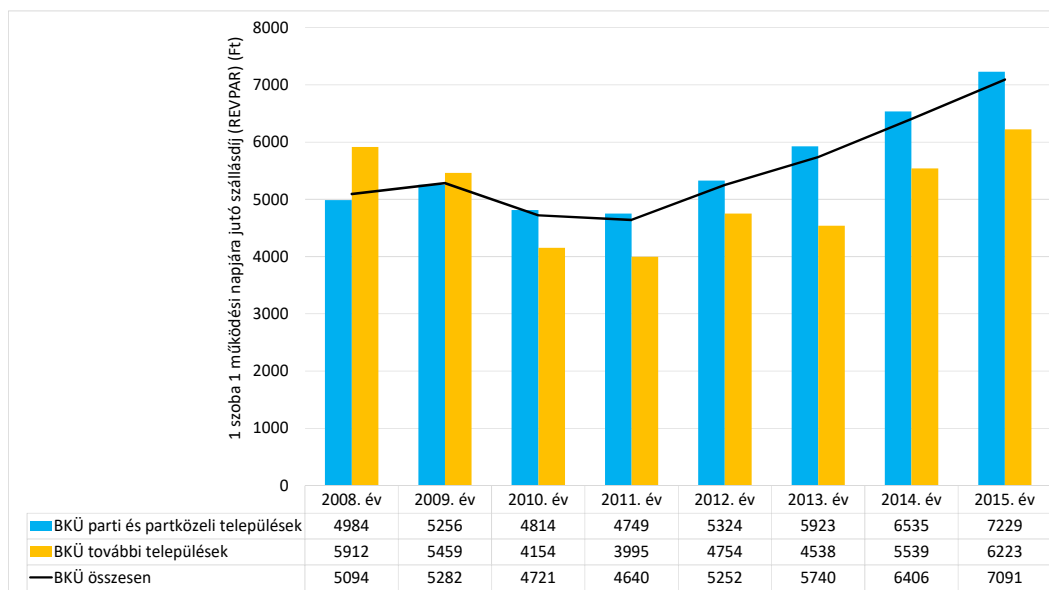
A kereskedelmi szálláshelyeken mért egyedi jövedelmezőségi mutató, a REVPAR (Revenue Per Available Room), azaz az egy szoba egy működési napjára jutó szállásdíj Ft-ban kifejezett értéke a 2011-es mélypontot követően a BKÜ egészét tekintve növekszik.

24. sz. ábra **REVPAR - szálláshelyek jövedelmezősége a BKÜ-ben (2008-2016 %)**

2012-ben 5252 Ft, 2014-ben 6406 Ft, 2016-ban 7,506 Ft REVPAR érték azonosítható. Balaton partviszonylat szerint vizsgálva az adatokat azonban 2013-ban a háttértelepüléseken megtorpanás, sőt visszalépés volt tapasztalható. Ennek ellenére 2014-ben újra megugrott a háttértelepüléseken mérhető REVPAR értéke, s ebben az évben már meghaladta a 2009-es szintet. 2015-ben ez a növekedés – a háttértelepüléseken és a parti településeken – egyaránt megfigyelhető volt.

25. sz. ábra: **REVPAR - szálláshelyek jövedelmezősége a BKÜ-ben Balaton partviszonylat szerint (Ft/nap, 2008-2015)**

Az idegenforgalmi ágazatban tevékenykedő vállalkozások aránya az elmúlt 10 év viszonylatában fokozatosan csökken. E folyamat a 2014-es adatok szerint sem állt meg, hiszen míg 2005-ben a regisztrált vállalkozások 36,6%-ának bejegyzett főtevékenysége idegenforgalmi tevékenység volt, addig 2014-re ez az arány 25,5-re csökkent.

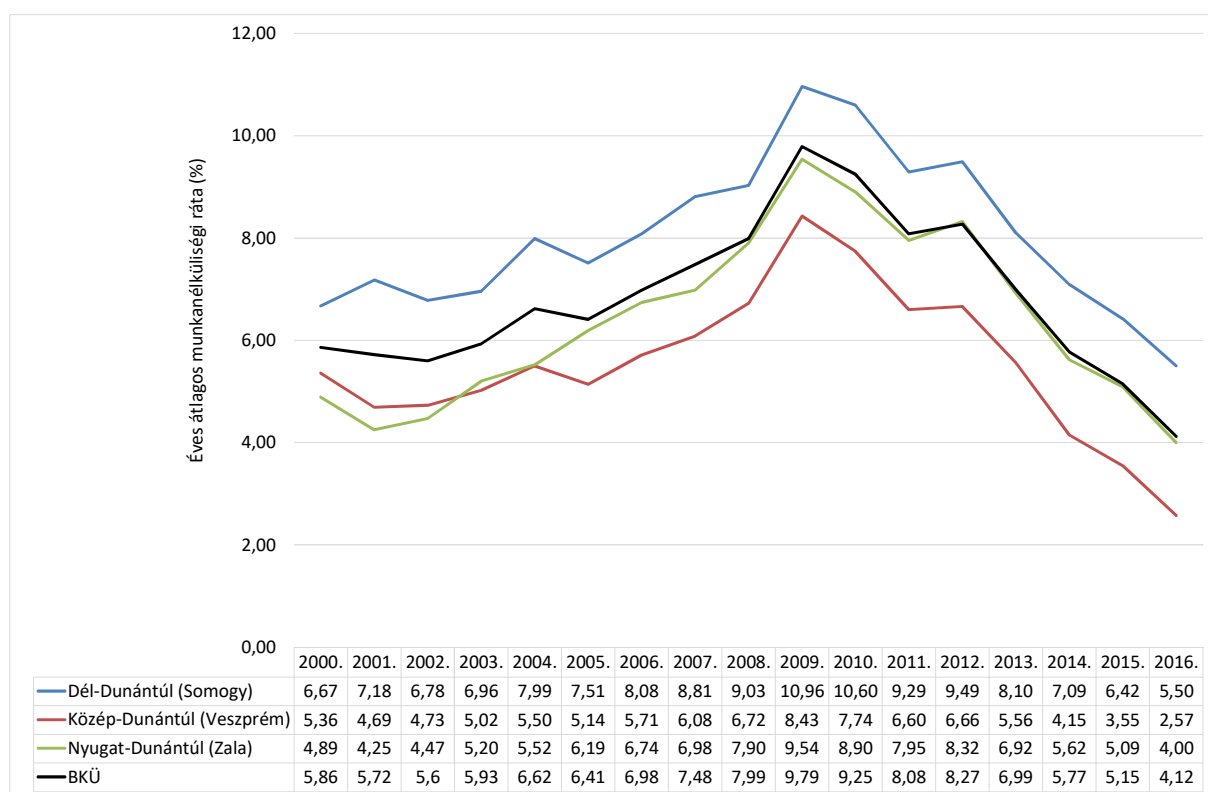
Foglalkoztatás, munkanélküliség

A BKÜ foglalkoztatottsági helyzetképe a munkanélküliség ciklikus ingadozásainak függvényében változó. A munkanélküliség és a foglalkoztatottság egymással szorosan összefüggő ciklikus ingadozásait lendületi értelemben a turizmusgazdaság térségi működése okozza, vagyis az idegenforgalom szempontjából hangsúlyos és kevésbé hangsúlyos szezonok periodikus váltakozásai váltják ki.

A regisztrált munkanélküliek éves átlagos száma az üdülőkörzetben 2009 óta egy 2012-es törést leszámítva fokozatosan csökken. 2014-ben ez az adat 10229 fő, 2015-ben 9579 fő, 2016 év során 7889 fő. A regisztrált munkanélküliek aktív népességben belüli aránya mind a part mentén, mind pedig a háttértelepüléseken mérséklődik. A csökkenés mértéke 2012 óta egyre meredekebb linearitású függvényvel jellemezhető.

A BKÜ átlagos éves munkanélküliségi rátája a 2000-2009 között kimutatható fokozatos növekedés, majd a 2009-es csúcserőteljesen csökkenő tendenciát mutat. 2010-2016 között 9,25%-ról 4,12 %-ra csökkent a kiemelt üdülőkörzet éves szinten vizsgált munkanélküliségi mutatója. Ez a csökkenő tendencia megfigyelhető az üdülőkörzet három, megyehatárok mentén lehatárolt alrégiójában is. Az elmúlt másfél évtized során mindvégig magasan a somogyi területen volt mérhető a legmagasabb munkanélküliség, míg ebből a szempontból a legkedvezőbb adatok 2004 óta az üdülőkörzet Veszprém megyei településeit jellemzik. Az alrégiós területi különbségek a munkanélküliség radikális csökkenése ellenére is megmaradtak, vagyis jelenleg is a térség Somogy megyei részén a legmagasabb, a Veszprém megyei területén a legalacsonyabb, és a zalai szegmensben főátlaghoz közelítő a regisztrált munkanélküliségi ráta.

26. sz. ábra **Éves átlagos munkanélküliségi ráta (%) a BKÜ-ben és a BKÜ alrégióiban (2000-2016)**

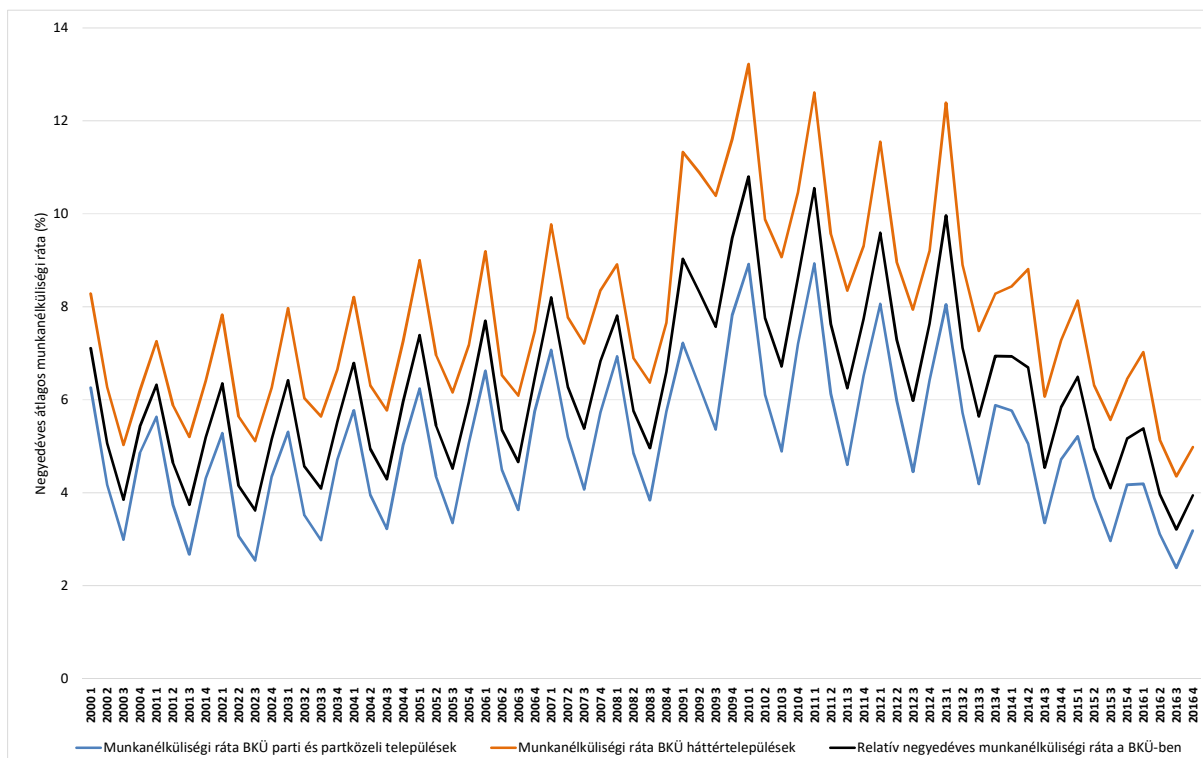

Ugyanakkor a régió turizmusgazdasági kitettségéből fakadó szezonális forgalmi, és gazdaság teljesítménybeli hatások nagymértékben befolyásolják a foglalkoztatási mutatók változását, a munkanélküliségi ráta adott éven belüli ciklikus ingadozását okozva.

A BKÜ településein tartós időtávban kimutatható ez a periodikus váltakozás, mind a parti és partközeli, mind pedig háttértelepüléseket tekintve. A legfrissebb adatok szerint 2016 első negyedében, tehát a téli időszakban a parti és partközeli településeken 4,19 % volt a

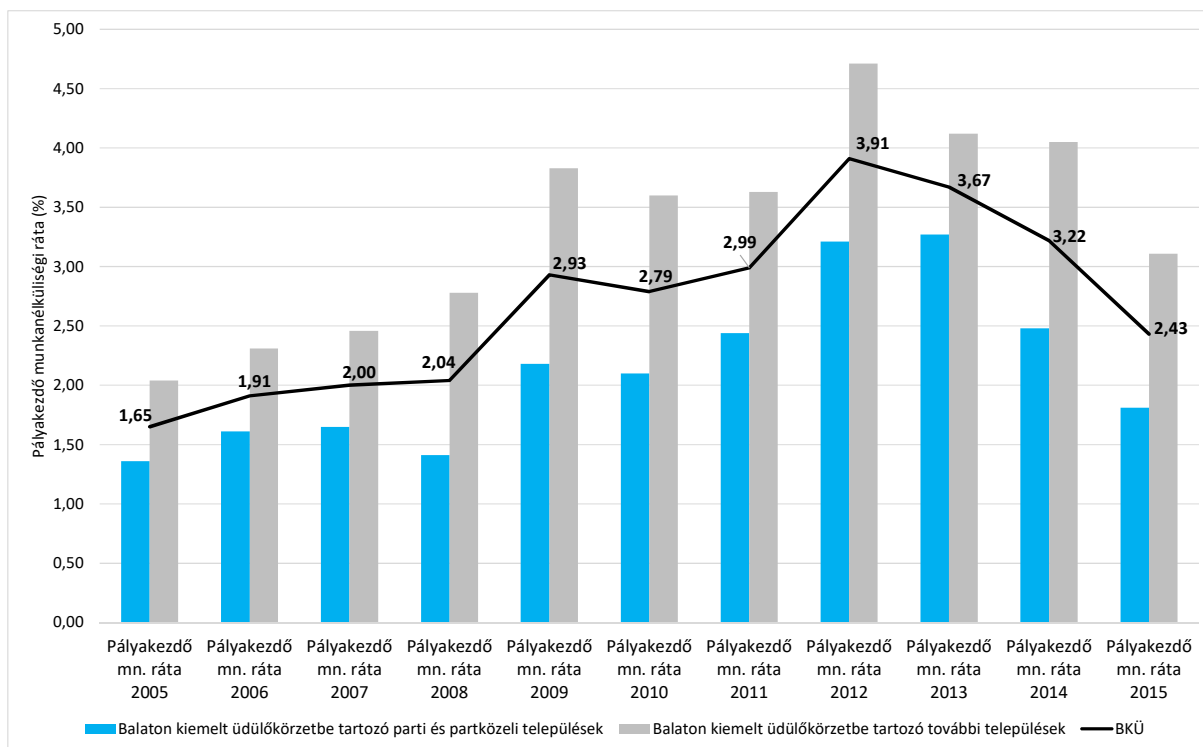
munkanélküliségi ráta, egy évvel korábban ez az arány 5,21% volt. A ráta értéke a harmadik negyedévére, vagyis a turisztikai főszezon idejére 2,38 %-ra módosult, egy évvel korábban 2,96% volt. Ugyanezek az értékek a háttértelepüléseken 2016 során 7,02 % és 4,35 %, az egy évvel korábbi adatok szerint 8,13 illetve 5,57%-nak adódtak. Lényegében permanens javulási folyamat érvényesül.

27. sz. ábra A munkanélküliségi ráta (%) negyedéves változása a BKÜ területén (2000 - 2016)

A pályakezdő munkanélküliségi ráta évtizedes viszonylat alapján 2005 és 2008 között lassú ütemben növekvő, 2009-ben közel 3 %-os értéken áll, ehhez képest 2010-ben mérséklődő értéket látunk. A ráta 2011-ben ismét növekedésnek indult, és 2012 során 4 %-os szint közelébe ért, ami a vizsgált évtizedes periódus legkedvezőtlenebb adata a térségben. A pályakezdők munkanélkülisége alapvetően az üdülőkörzet Balaton parttól távolabbi településein magas, a parti és partközeli településeken lényegesen alacsonyabb a teljes időszakban. Ezen időszak foglalkoztatás-bővülési visszaesése ugyanakkor nem csak pályakezdők körében mutatható ki, hanem a teljes munkaerő kínálat horizontján összességében is. 2013-tól azonban a térség egészét tekintve folyamatosan csökken a pályakezdő munkanélküliek aránya, még azzal együtt is, hogy 2013-ban a part menti településeken még növekvő adat figyelhető meg. 2015-ben a parti és partmenti települések pályakezdő munkanélküliségi ráta értéke 2 % alá mérséklődött, az üdülőkörzet háttértelepülésein 3,11 % ez az érték, a térség egészét tekintve 2,43 %, ami a 2008 évi válság kezdete óta a legalacsonyabb adat.

28. sz. ábra A pályakezdő munkanélküliségi ráta alakulása a BKÜ-ben (2005-2015)

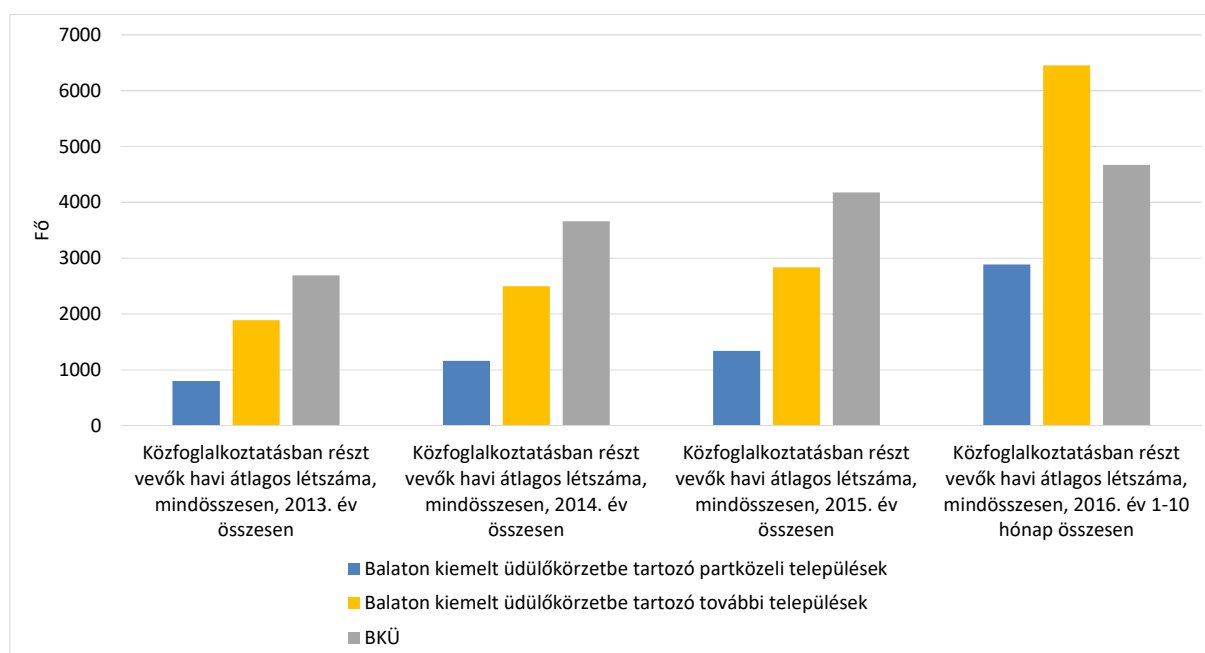
Teljes foglalkoztatottsági helyzetkép a népszámlálások kapcsán mérhető. 1990-ben az aktív keresők, foglalkoztatottak éves száma 45,5 %-a volt a BKÜ térségének össznépségéhez képest, ez a nagyságrend a 2001-es népszámlálás időpontjára 37 %-ra csökkent. A 2011-es népszámlálás során újabb nagymértékű változás mutatható ki. A teljes foglalkoztatottsági ráta 62,1 %-ra nőtt a BKÜ-ben.

2010-ben megkezdődött a munkanélküliségi rendszer átalakítása, aminek keretében a segélyezési rendszer helyébe a munkába állítás preferálása került előtérbe, ennek megfelelően csökkent a munkanélküli ellátás időtartama és összege, viszont radikálisan növekedett a közfoglalkoztatási programba bevont személyek száma. Mindez hatásaiban jelentősen hozzájárult a munkanélküliségi ráta radikális mérséklődéséhez, ugyanakkor a térség foglalkoztatási helyzetének hosszú távú rendezéséhez elengedhetetlen a piaci viszonyok között is stabil, folyamatos megélhetést biztosító, állandó munkahelyek létrehozása.

A jelen területi monitoring elemzésben lehetőség nyílik a térségi közfoglalkoztatási adatok demonstrálására. Ennek következtében ahhoz is adottak a feltételek, hogy a közmunka-program esetleges statisztikailag torzító hatásait kiküszöböljük, azok ismeretében vonjunk le a kiemelt üdülőkörzet foglalkoztatási helyzetképre vonatkozó következtetéseket. Szintén a régió elsődleges területi dichotómiájára jellemző, és azt erősíti, hogy a munkanélküliségtől, munkalehetőségektől és a képzett munkaerő hiányától fokozottabban sújtott háttértelepüléseken sokkal inkább jellemző ez a foglalkoztatási forma, mint a part menti településeken. 2013-2016 között a közfoglalkoztatottak számának bővülése figyelhető meg a

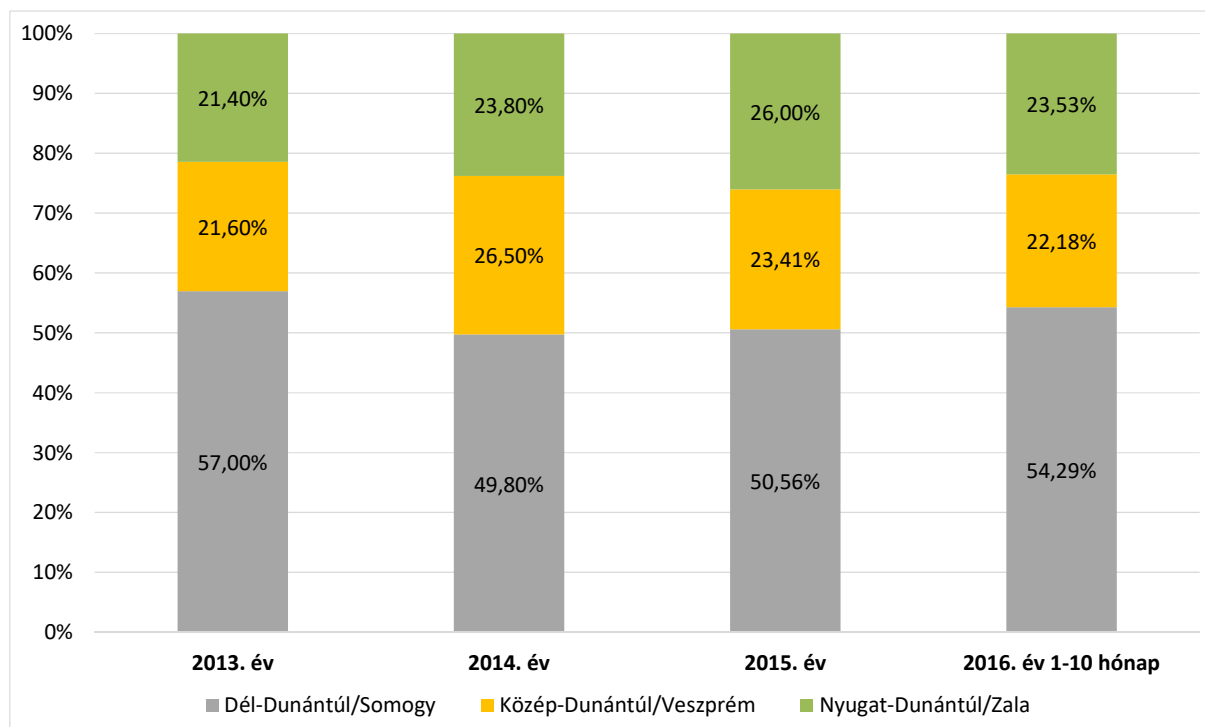
teljes üdülőkörzetben, emellett pedig a településtípusokat tekintve átlagosan több mint kétszer annyi munkavállaló dolgozott a közfoglalkoztatásban a háttértelepüléseken, mint a partközeli településeken. 2016 során, annak ellenére, hogy a monitoring jelentés frissítésekor még csak az első tíz havi adatok állnak rendelkezésre kijelenthető, hogy minden korábbihoz képest markánsabban bővült a közfoglalkoztatottak létszáma. A létszámbővülés súlypontját a térség Somogy megyei terület részére lokalizálhatjuk, de a zalai és a Veszprém megyei terület részeken esetében is igazolható.

29. sz. ábra **A közfoglalkoztatottak számának éves átlaga a BKÜ területén 2013-2016**

A parti és háttértelepülések közötti területi különbségeknél még árnyaltabb képet rajzol ki, ha a közfoglalkoztatottak arányát a kiemelt üdülőkörzet alrégiós metszetében is megvizsgáljuk. 2013-2016 között a közfoglalkoztatottak többsége az üdülőkörzet somogyi településeiről került ki. Az évek előrehaladtával és a közfoglalkoztatottak számának növekedésével Veszprém és Zala közfoglalkoztatottjainak száma és aránya is megnövekedett, olyannyira, hogy utóbbi esetében a mutató két év alatt 1,94-szeresére növekedett, tehát közel megduplázódott. 2016 év első tíz hónapjában az üdülőkörzet somogyi területének részesedése a közfoglalkoztatásban résztvevők körében abszolút többséget élvez, a zalai és a Veszprém megyei terület részének részesedése relatíve kiegyenlített, a mérés metszetében kicsivel magasabb a Zala megyei részesedés aránya.

30. sz. ábra A közfoglalkoztatásban résztvevők átlagos aránya a BKÜ alrégióiban (BKÜ = 100%) 2013-2016

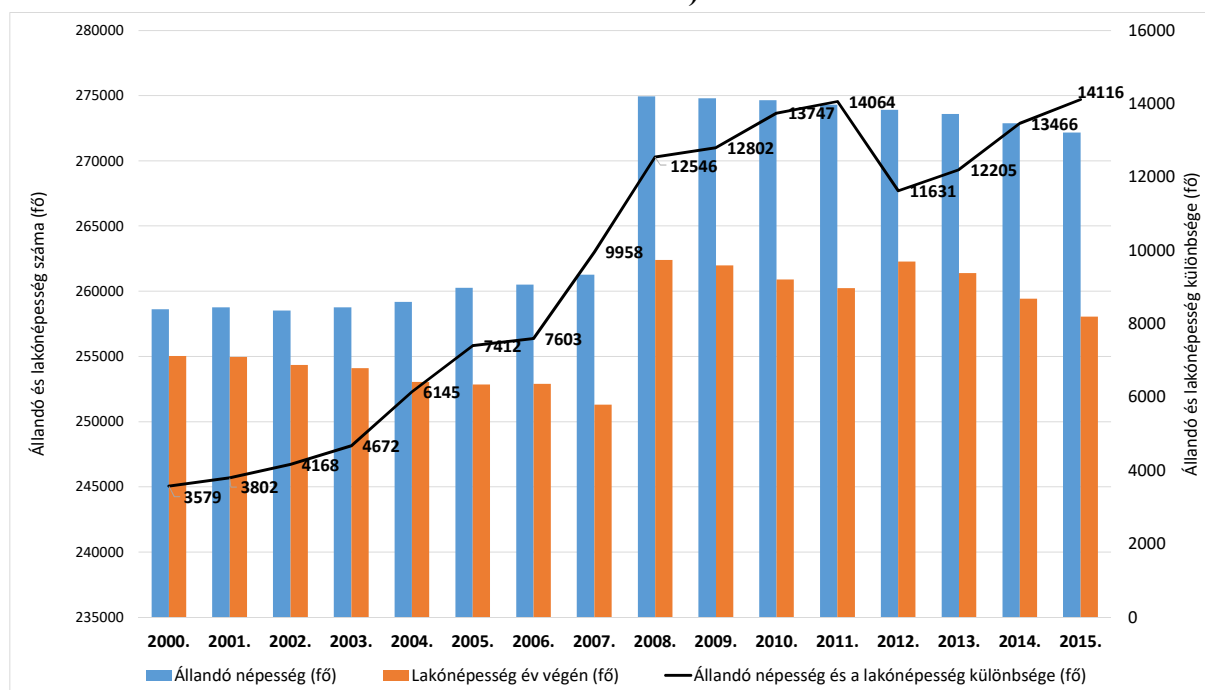

Társadalom

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet állandó népessége a KSH legfrissebb, elérhető 2015 évi adatai alapján 272 168 fő, a lakónépesség száma 258 052 fő. Fontos, a régió egészének társadalmi-gazdasági életét és kilátásait számottevően befolyásoló folyamatként értelmezhető, hogy az üdülőkörzet 2008-as bővítését követően mintegy 2000 fővel csökkent a 180 település állandó népessége.

Az üdülőkörzet egymásra rétegződő, összetett gazdasági, társadalmi, környezeti sajátosságaiból adódó egyik természetes népességszerkezeti következmény az állandó és a lakónépesség számbeli különbségének alakulása. Tartós időtrendben mutatkozó empirikus tény, hogy az üdülőkörzet területén állandó lakcímmel rendelkező, állandóan itt élő népesség száma rendre meghaladja az adott évek végén kimutatható lakónépesség számát. Az ideiglenesen az üdülőkörzetben élő népesség az év közepén, a nyári hónapokban, vagyis az idegenforgalmi főszezon időszakában haladhatja meg az állandó népesség számát. Összességében a BKÜ mindhárom mikrotérségében rendre magasabb az állandó népesség száma az év végi lakónépességnél.

31. ábra: Az állandó népesség és a lakónépesség különbsége a BKÜ területén (2000 – 2015)

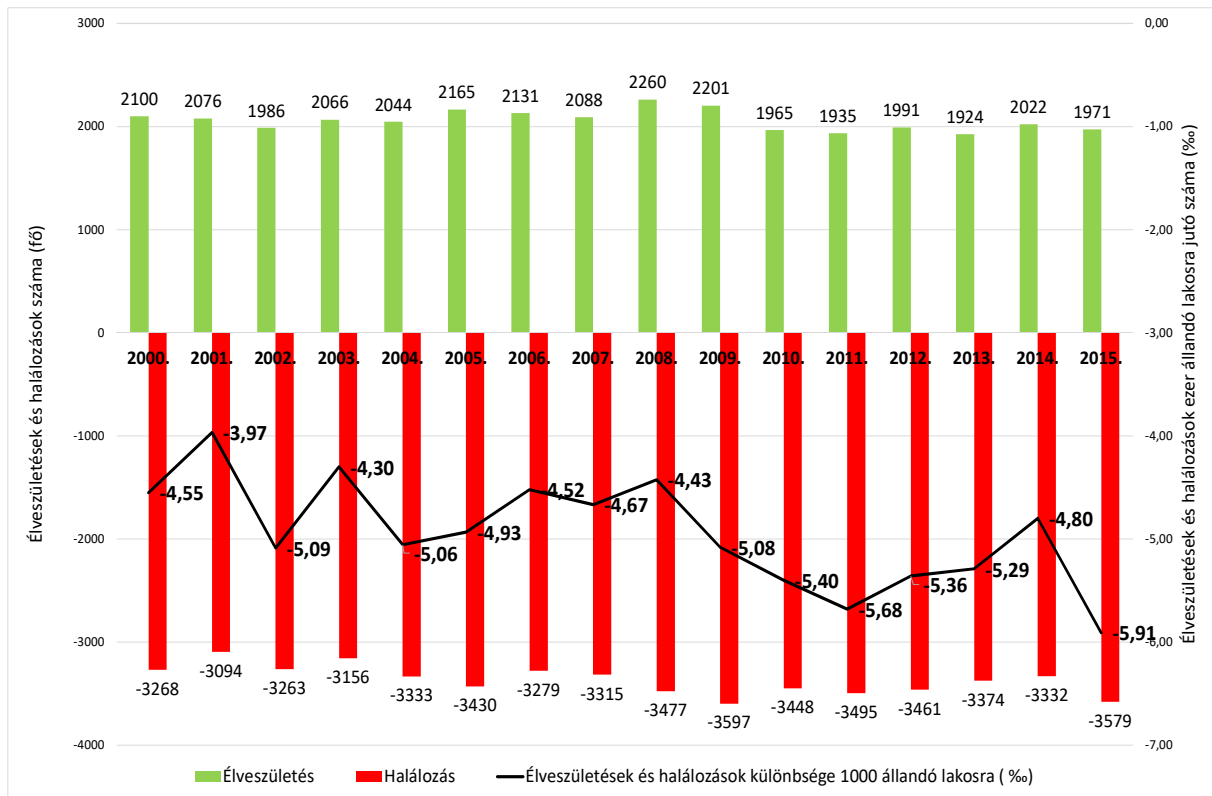

A térség népsűrűségének állandó népesség dimenziójában kalkulált értéke 70,04 fő/km², mely hosszú időtávban (2000-2015) kismértékű csökkenést mutat, azonban ez az üdülőkörzet 2008-as területi bővítéséből is következik, hiszen ekkor jellemzően alacsony népességszámú települések csatlakoztak a régióhoz. Ugyanígy, hosszú időtávban jellemző a zalai területek BKÜ-n belüli átlagnál jóval magasabb népsűrűségi értéke. A lakó- valamint az állandó népességszám különbségében kimutatható strukturális jellemzők nyilvánvalóan hatással vannak a térségi népsűrűségi adatokra is. Amennyiben a lakónépességre vetítjük a népsűrűséget, minden területi metszetben alacsonyabb értékeket kapunk.

A BKÜ-ben a születések és a halálozások egyenlege évtizedek óta negatív, azaz többen halnak meg a térségben élők közül, mint ahányan születnek, és ahogyan országosan sem, úgy ez alól egyik BKÜ mikrotérség területe és népessége sem jelent kivételt.

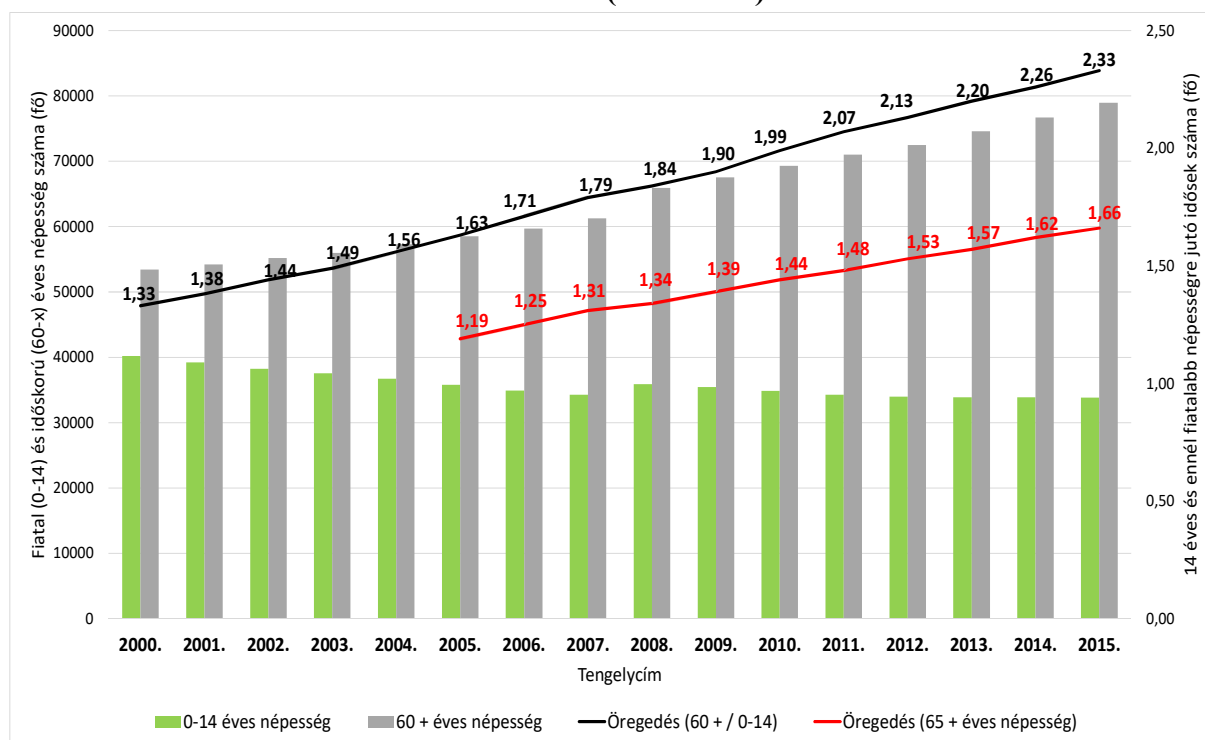
Az üdülőkörzet átlagához képest azonban számottevő különbségek mutatkoznak. Tartós időtrend vizsgálatok szerint az üdülőkörzet Veszprém megyei mikrotérségében a legkedvezőbb a természetes népességváltozás értéke, és csak egy-egy évben múlja az felül a Zala megyei érték, ugyanakkor fontos aláhúzni, hogy ezek a kedvezőbb értékek is csak relatív kedvezőséget jelentenek, hiszen mindössze csak kisebb az élve születések és a halálozások egyenlegéből adódó népességvesztés, nem pedig születésből és halálozásból eredő népességnyerés az egyenleg mérlege.

32. sz. ábra A születések és halálozások különbségéből eredő természetes népességváltozás alakulása a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2000-2015)

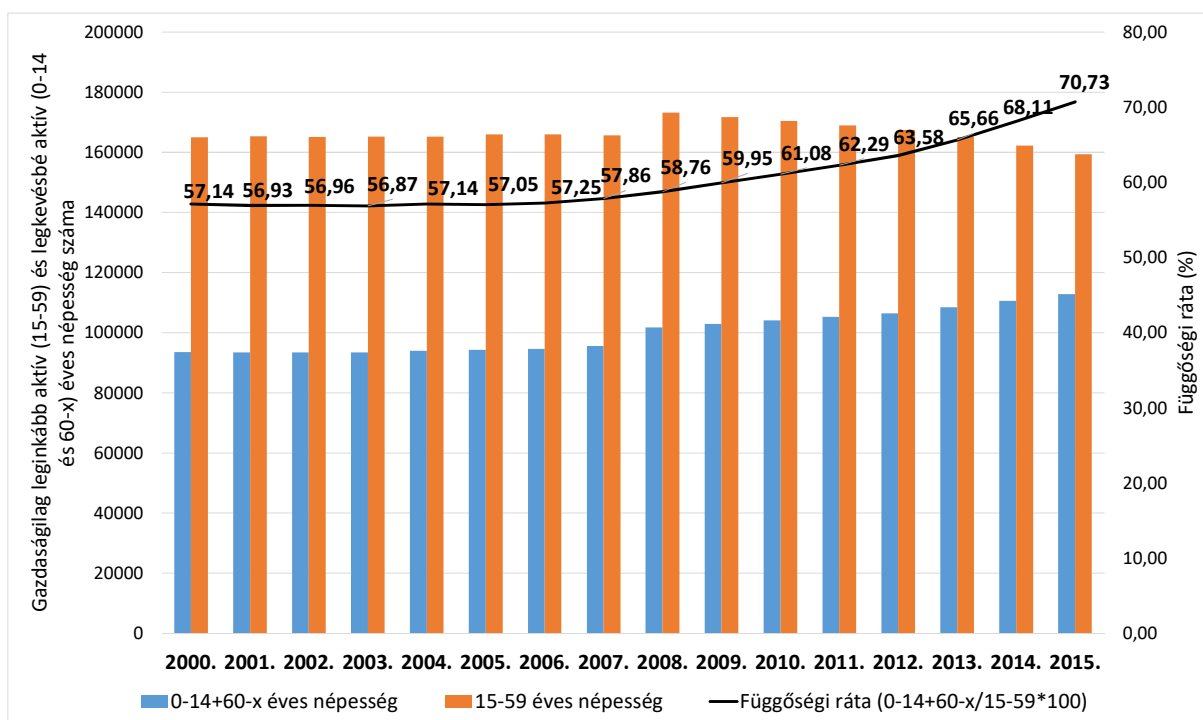
Párhuzamban a népesség negatív születési és halálozási egyenlegével a lakosság nagymértékű öregedése figyelhető meg. Az üdülőkörzet hatályos jogszabályi rendelkezésével létrehozott (akkor még 164 településes) területén üdülőkörzeti szinten 1,33-as értéket jelzett az öregedési index, ez azt jelenti, hogy minden 100 15 évesnél fiatalabb emberre 133 59 évesnél idősebb személy jutott. Ez 2015-re elérte a 2,33-as értéket, amely ebben az értelmezésben azt jelenti, hogy 100 15 évesnél fiatalabb lakosra 223 59 év feletti állampolgár jut, a 65 év felettiiek esetében ez a szám 162.

33. sz. ábra **Öregedési index alakulása Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2000-2015)**

Az öregedéssel párhuzamos természetes demográfiai jelenség a függőségi ráta értékeinek alakulása. Nyilvánvaló, hogy minél több a gazdaságilag leginkább inaktív korú (0-14 és 60+ éves), annál magasabb az életkoruk alapján gazdaságilag leginkább aktív korúaktól való függőségi viszony aránya. E függőségi viszony 2006 óta tartósan növekszik, s trendjében nem érzékelhető és egyelőre nem is várható törés. Ugyanakkor e mutató tekintetében többről van szó mint egyszerű öregedési dimenzióról, hiszen mivel előregedési hatások érvényesülnek a térségben, egyre kevesebb az aktív életkorba belépő fiatalok, és egyre több azoknak a száma, akik életkorukból adódóan kilépnek az eltartó képes munkaerőpiacról.

34. sz. ábra **Függőségi ráta alakulása a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2000-2015)**

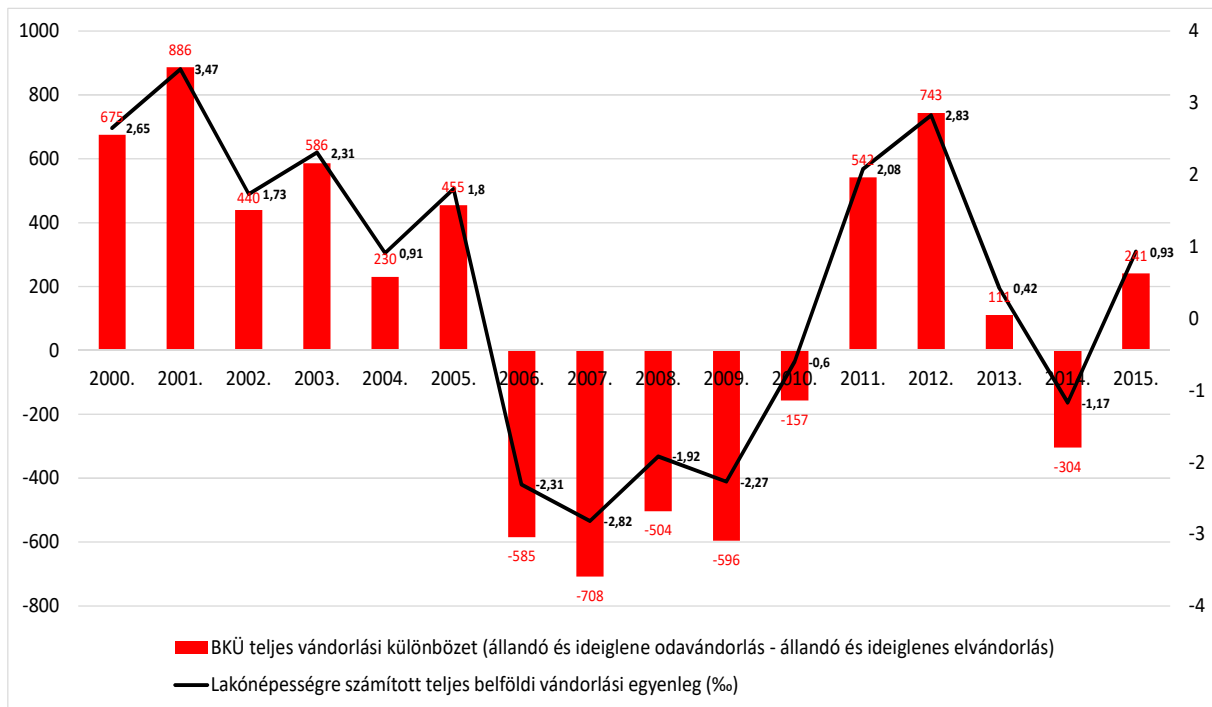

Az üdülőkörzet népessége országos átlagnál magasabb öregedtségének tényét támasztja alá a legalább 8 általánost végzettek aránya a tizenötödik életévüket betöltött népességhez képest. Ez az érték Magyarországon a 2011-es népszámlálás alkalmával 95,1 % volt, az üdülőkörzetben belül 92,8 %. Az országos értékhez képest mért alacsonyabb arány közvetett módon szintén a legidősebb generációk országos átlagnál jelentősebb halmozódását támasztja alá, hiszen az idősebb generációk körében magas a 4-6 osztályos, vagy annál alacsonyabb általános iskolai végzettség.²

Az üdülőkörzet területét jellemző további fontos demográfiai tény, hogy a népességfogyatkozásból várható mértékében az üdülőkörzet népessége hosszú időtrendszen mégsem csökken. Az állandó népesség számának a várható népességsökkenési tendenciával szemben megfigyelt változása a nemzetközi és az országhatáron belüli vándorlás összhatásában pozitív egyenlegével magyarázható. Ugyanakkor meg kell jegyezni, hogy a 2006-2010 között érzékelhető nagyobb mértékű elvándorlási hullám után 2014-ben ismét negatívba fordult mind a lakó- mind pedig az állandó népességre vetített teljes vándorlási egyenleg értéke. A legfrissebb mérhető, 2015-ös adatok szerint azonban a lakónépességet tekintve ismét pozitív volt a térség vándorlási egyenlege.

² A 8 osztályos általános iskolai oktatást csak a második világháború után, 1945 szeptemberétől vezették be Magyarországon. <http://mek.oszk.hu/02100/02185/html/1369.html>

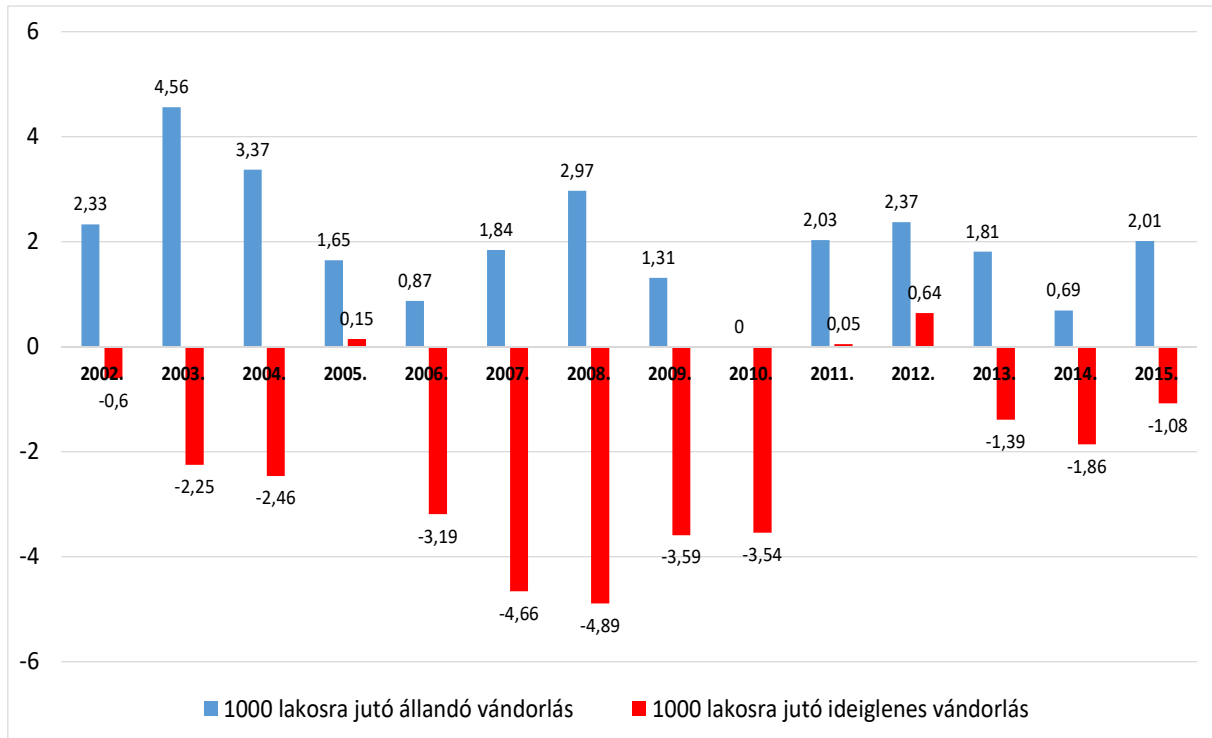
35. sz. ábra **Lakónépességre számított, ezer főben kifejezett vándorlási egyenleg változásai (2000-2015)**

A hosszú időtávban külső és belső vándorlás során keletkező térségi népességnyeresség azonban életkori összetétel szerint inkább az idősebbek felé mutat, vagyis öregedést fokozó hatást fejt ki, ami a fiatalabbak állandó foglalkoztatási igényével kiegészülve (amely igényt a foglalkoztatás-munkanélküliség térségen belüli ciklikus ingadozásai a közfoglalkoztatási program csillapító hatásai ellenére még mindig hangsúlyoznak) azok elvándorlási hajlandóságával társul.

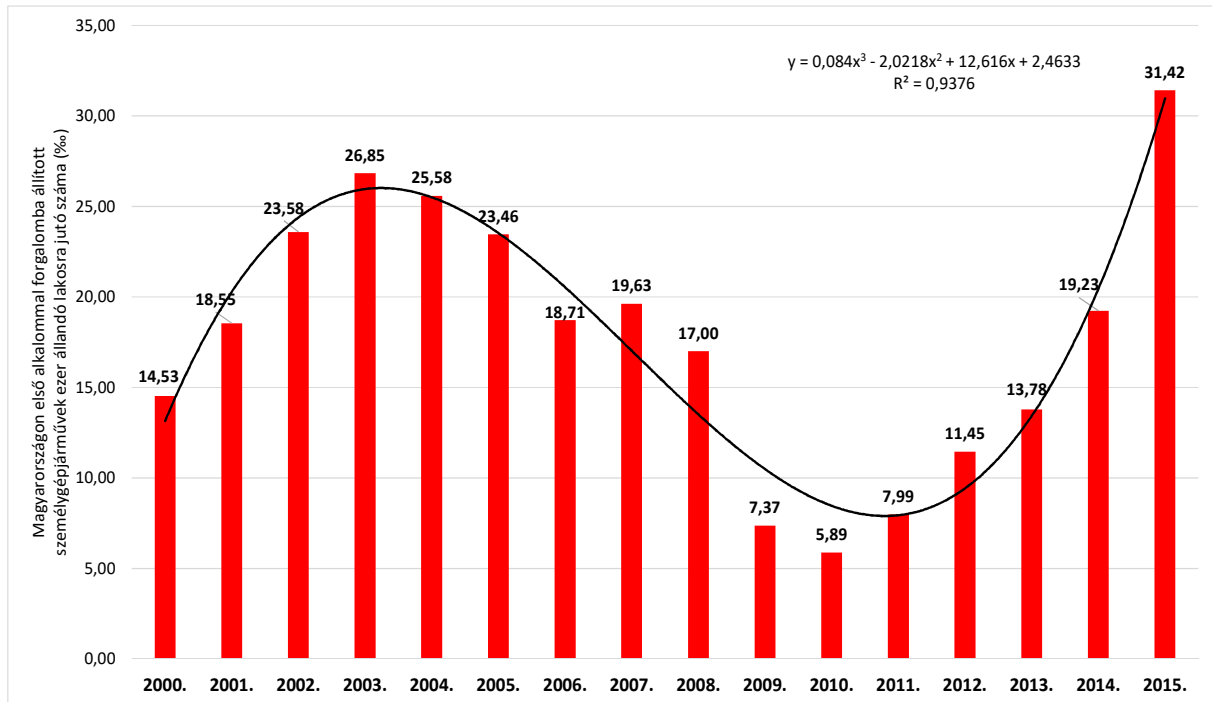
Az állandó és ideiglenes vándorlás különbözősége vizsgálata során jól látszik, hogy az összesített vándorlási egyenleget pozitív irányba alapvetően a térségbe történő állandó vándorlás mozditja el, hiszen az ideiglenes vándorlási egyenleg jellemzően, a vizsgált évek jelentős többségében negatív. Ugyanakkor fontos megjegyezni, hogy 2011-2012-ben ez a mérleg is pozitív, valamint a 2013-2014-es ideiglenes elvándorlás bár negatív értékeket mutat, mégsem közelíti meg a 2006-2010 között mérhető értékeket.

36. sz. ábra **Az ezer lakosra jutó állandó és ideiglenes vándorlás különbözősége a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2002-2015)**

A lakosság egzisztenciális helyzetében bekövetkezett kedvezőtlen folyamatok egy része a 2010 előtti állapotokhoz köthető. Ezt támasztja alá az adott évben forgalomba hozott új személygépkocsik ezer állandó lakosra jutó számának változása. Ez az érték 2000 és 2004 között növekedett, majd 2005-től csökkent, amely csökkenést a világgazdasági válság okozta hatások tovább fokoztak. Míg 2003-ban ezer lakosra 27, 2010-ben már csak alig 6 forgalomba helyezett új személygépkocsit figyelhetünk meg. 2010 és 2014 között az index jelentős növekedése figyelhető meg, 2014 év egészére számolva több mint 19 üzembe állított új személygépkocsi jut minden ezer lakosra. Ez utóbbi érték a 2000 évi szintnek felel meg. 2015-re egy újabb, ugrásszerű növekedés figyelhető meg a mutató vizsgálata során, hiszen az előző évihez képest 2015-re 60 százalékpontnyit növekedett. A 31,42-es érték az elmúlt 15 év legmagasabbika.

37. sz. ábra **Első alkalommal forgalomba helyezett személygépkocsik 1000 lakosra vetített aránya a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2000-2015)**

Közbiztonság

A Balatoni Közbiztonsági Koordinációs Bizottság illetékességi területén mérhető 2016 évi-ös bűnügyi statisztikák a következőképpen alakulnak.

2016. évben Somogy megyében az ismertté vált jogsértések meghatározó hányadát – hasonlóan a sokévi tendenciákhoz – a vagyon elleni bűncselekmények tették ki. Ennek ellenére is elmondható ugyanakkor, hogy az elmúlt évben közel felére, 45%-kal csökkent a lopások száma, valamint hasonló mértékben esett vissza – 47 %-kal – a besurranásos lopások száma is. A fenti folyamatokhoz hasonlóan a zseblopások száma is közel felére esett vissza, e téren élen jár a Siófoki Rendőrkapitányság, ahol 54 %-kal kevesebb zseblopást követtek el az idei szezonban, mint tavaly. Drasztikusan (16-ról 2-re) csökkent a gépkocsi lopások száma, amely kizárólag a Siófoki Rendőrkapitányság illetékességi területét érintette. A gépkocsi feltörések száma 72 %-kal volt kevesebb az idei szezonban, itt is említést érdemel, hogy a Siófoki Rendőrkapitányság illetékességi területén ennek számát az előző évi 95-ről 14-re sikerült visszaszorítani. A strandlopások száma is kedvezően alakult, hiszen több mint felével kevesebb esetben valósult meg a 2016. évi szezonban. E téren – a somogyi kapitányságok közül – kiemelt érdemel a Marcali Rendőrkapitányság, ahol az elmúlt évek strandlopással való fertőzöttségét figyelembe véve a megelőzési tevékenység eredményeképpen egyetlen egy strandlopás sem történt a szezonban.

A rendőrségi statisztikában feltüntetett további bűncselekmények tekintetében azonban megállapítható, hogy a BKÜ Somogy megyei részén a 2016-os turisztikai idényben az

erőszakos jellegű jogsértések gyakorisága emelkedett, a súlyos testi sértések száma 21%-kal nőtt az előző évihez képest. A 41 súlyos testi sértés felét a Siófok körzetében követték el. Rablás az elmúlt évben 7 esetben került rögzítésre. A turisztikai szezonban szintén emelkedés volt tapasztalható (mintegy 15 %-os) a garázdaságok számában. Somogy megye Balaton-parti településein jellemzően az éjszakai órákban, szórakozóhelyeken vagy azok környékén követtek el garázdaságot, amelyek elkövetőinek jelentős része elfogásra vagy felderítésre is került. A somogyi partszakasz Balaton-parti településeinek bűnügyi fertőzöttségét vizsgálva megállapítható, hogy egyértelműen idén is Siófokon követték el a legnagyobb számban a bűncselekményeket (több mint 500-at), ezt követte Zamárdi (152). 100 alatti a jogsértések gyakorisága, de kiemelkedő számú Balatonlellén, Fonyódon és Balatonbogláron. Ezen települések voltak színhelyei az idegenforgalmi szezon nagy tömegeket vonzó rendezvényeinek, amelyre jó példa Zamárdi, ahol a bűncselekmények száma egyértelműen a Balaton Sound idején csúcsosodott ki. Az elkövetők állampolgárságát illetően a külföldiek közül legnagyobb számban németek voltak, őket követik a szlovák, majd a belga elkövetők, de a gyanúsítottak között szerepelt holland, román, osztrák, kanadai, amerikai, cseh, brit és szlovén állampolgár is.

Veszprém megye turisztikailag frekventált üdülőkörzeti területein a 2016. évi főszezon idején 6,2%-kal csökkent a nyomozás elrendelések száma, amely az előző évhez képest abszolút számban 43 cselekménnyel jelent kevesebbet. A BKÜ e területegységén is a vagyoni elleni bűncselekmények képezték a bűncselekmények túlnyomó többségét, ezek közül kiemelkedik az alkalmi-, besurranásos- betöréses- és strandlopások köre. Megállapítható ugyanakkor, hogy az alkalmi lopás kivételével valamennyi kategóriában jelentős csökkenés következett be az előző évhez képest a megye területén. Külön kiemelendő a strandlopások száma, mely az előző évi adathoz képest 62,1%-os (29/11) visszaesést mutat. A strandlopások csökkenéséhez jelentősen hozzájárultak a szezon kezdetén nemcsak Veszprém megyét érintően realizált sikeres elfogások is.

Az elmúlt hét évben az idegenforgalmi területekről 13 és 1 közötti számban tulajdonítottak el gépkocsit, a legtöbbet 2010. és 2011. évben. Fontos, a lakosság és a turisták biztonságérzetére pozitív hatást gyakorló körülményként könyvelhetjük el, hogy a turisztikai főszezon időszakában a BKÜ területéről gépkocsit nem tulajdonítottak el. A gépkocsi feltörések vonatkozásában 46,2%-os (26/14) valamennyi területet jellemző csökkenés, következett be, a legnagyobb mértékű, 83,3%-os (13/5) a Tapolcai Rendőrkapitányságot érintően. A külföldiek sérelmére elkövetett bűncselekmények száma 39,3%-kal mérséklődött, azonban a sérelmükre elkövetett szabálysértések száma 3-ról 6-ra emelkedett. A lakosság és a turisták biztonságérzetét, a köznyugalmat jelentősen befolyásoló erőszakos-garázda jellegű jogsértések körében emberölés nem vált ismertté. A súlyos testi sértések száma az előző évihez viszonyítva több mint a felével kevesebb, azonban a jelentések szerint a garázdaság miatt indított eljárások száma csekély mértékű emelkedést mutat, melynek mértéke 5%-os (40/42). Pozitívumként kell kiemelni, hogy a turisztikailag frekventált helyeken az idegenforgalmi idényben csupán 1 esetben történt rablás.

Zala megye kiemelt üdülőkörzeti területein összesen 798 bűncselekmény illetve szabálysértés került rögzítésre a mért időszakban az előző évi 823 esettel szemben, ami 3%-os csökkenést jelent. A Nagykanizsai Rendőrkapitányság illetékességi területén 330 (2015. év azonos időszakában 397, -16,88%), míg a Keszthelyi Rendőrkapitányság területén a vizsgált időszakban 468 (426, 9,86%-os növekedés) esetben követtek el jogsértést. A Keszthelyi Rendőrkapitányságon a vizsgált időszakban regisztrált 468 bűncselekményben a legtöbb nyomozás elrendelés lopás elkövetése miatt történt. Ennek megfelelően a lopások száma az előző évi adatokhoz hasonlóan magas volt, azonban a besurranásos lopások száma mindkét évben összesen 10 volt. A vizsgált időszakban a betöréses lopások számában volt azonosítható Zala megyében a nagyobb volumenű emelkedés 27 esetről 40 esetre. Fontos ugyanakkor hogy az üdülőkörzet ezen területén sem regisztráltak gépkocsi lopást, s a feltörések száma is relatíve alacsony maradt (az előző évihez mért minimális növekmény ellenére 9 vs. 8). Nőtt a strandlopások száma is az előző évi adathoz képest, hiszen 14 esetben fordult elő (2015: 9). A garázdaság miatt elrendelt eljárások száma 29-ről 28-ra csökkent. Azonban szintén negatívum, hogy közúti jármű ittas vezetése miatt 43 (30) esetben került sor eljárás kezdeményezésére. Külföldi állampolgár sérelmére bűncselekményt 8 (12) esetben követtek el. Külföldi személlyel szemben büntetőeljárás 2015-2016-ot vizsgálva mindkét évben 11 esetben került megindításra.

A statisztikai adatok tükrében elmondható, hogy Zala megye idegenforgalmi területén olyan kiemelten súlyos, köznyugalmat zavaró bűncselekmény, amely a magyar és külföldi vendégek biztonságérzetét megrendítette volna, nem történt. A kiemelt bűncselekmények területi szóródására továbbra is jellemző, hogy az elkövetések döntően Keszthely város területén kívül, a háttértelepüléseken történtek.

A Balatoni Vízügyi Rendőrkapitányság adatai szerint a vízi közbiztonságról a következő adatok mondhatók el a 2016. évre vonatkozóan: A BVRK hajóvezetői állománya a szezonban 249 fő mentését hajtotta végre a tavon. A turisztikai főszezon idején vízbefulladásal járó baleset a összesen 7 történt. A vízi közbiztonsághoz nagyban hozzájárul az időjárásváltozás gyakorisága, valamint az arra vonatkozó gyors és hatékony vízügyi reakció. 2016-ban elsőfokú viharjelzés elrendelésére 268, II. fokú viharjelzés elrendelésére 147 esetben került sor. Az idei szezonban lényegesen több volt az elrendelt viharjelzések száma, mint a 2015. évi idényben. 2015. évben 175 esetben rendelték el az I. fokú és 90 esetben a II. fokú viharjelzést. Ennek ellenére a Balatoni Vízügyi Rendőrkapitányság álláspontja szerint a Balaton továbbra is Európa legbiztonságosabb tava, a korábbi évekhez hasonló biztonságot volt képes nyújtani 2016-ban is.

3.

Az üdülőkörzet civil aktivitása továbbra is töretlen. Az ezer lakosra jutó nonprofit szervezetek száma (2015: 8,72) az elmúlt egy évtizedben rendre meghaladja az országos értéket (2015: 6,5),

³ Beszámoló a Balaton Fejlesztési Tanács Közbiztonsági Testülete 2016. évi tevékenységéről, valamint tájékoztató a Balaton Régió köz- és vízbiztonságának alakulásáról c. dokumentum adatai alapján

de még az üdülőkörzet átlagát is jelentősen meghaladja a közvetlen Balaton parti települések ezer lakosra jutó NGO- indexe (2015: 9,7). A természet- és környezetvédelemmel foglalkozó civil szervezetek száma a régióban 61⁴.

Számottevő a speciálisan a BKÜ-be települt, vagy telepített intézmények száma is. A társadalomtudományi kutatócsoport megalakuláskor végzett első felmérések során 2000-ben hivatalos kezdeményezésre 13, alulról jövő civil kezdeményezés alapján további 4 ilyen szervezetet azonosítottunk. 2015-ben a BKÜ-ben

- hivatalos kezdeményezés alapján 12 szervezet
- alulról jövő civil kezdeményezés alapján 6 szervezet működött.

A BKÜ-be telepített országos intézmények tekintetében fontos megjegyezni, hogy 2016-ban változás történt a Magyar Turizmus Zrt. Balatoni Regionális Marketing Irodájának működésében, mivel a szervezet megszűnésével azt a Magyar Turisztikai Ügynökség vette át. Ezt követően a balatoni turisztikai fejlesztések koordinálására és végrehajtására 2017. februárjában létrejött a Balatoni Turisztikai Fejlesztő Zrt., ami az MTÜ Regionális Marketing Irodájának helyét vette át.

Indikátorként alkalmaztuk a Balaton Fejlesztési Tanácsban szavazati joggal rendelkező, az üdülőkörzethez területi értelemben térséginek tekinthető szereplők arányát a BFT-ben szavazati joggal rendelkezők összlétszámához képest.⁵ Több mint egy évtizedes viszonylat alapján a BFT taglétszáma, összetétele többször is megváltozott, adott esetben egyazon éven belül többször is. A BFT megalakulásától kezdve 2004-ig a kistérségi, megyei delegáltak abszolút többséget alkottak a mindenkor kormányzat minisztériumi, regionális és térségi delegáltjaihoz képest. A BFT tagsági összetételének átalakulása ezt követően a kormányzati szereplők abszolút túlsúlyát eredményezte, amely állapot változó összetételben, de egészen a BFT 2012. február 24-i teljes megújulásáig tartott.

A BFT 2012. februári átalakulását követően a szervezet szavazati joggal rendelkező tagságát gyakorlatilag a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetet magába foglaló három megye közgyűlésének elnökei, illetve azok egy-egy delegáltja, valamint a kormány képviseletében a BFT elnöke alkották.

A Balaton Fejlesztési Tanács összetételében 2014. február 28-án újabb változás következett be. A Tanács tagsága bővült a kiemelt térség fejlesztésében érintett ágazati operatív programok szakmai végrehajtásáért felelős miniszterekkel, illetve a miniszterek által delegált szavazati jogú képviselőkkel. Ennek megfelelően a Tanács tagsága az üdülőkörzetet érintő megyei önkormányzatok elnökein, az elnökön, valamint a megyék egy-egy képviselőjén túl a Nemzeti

⁴ A www.civil.info.hu adatbázisa szerint.

⁵ A térségi szereplőket nem személyük, hanem a BFT-ben betöltött szerepük alapján definiáltuk, ami azt jelenti, hogy különböző időmetszetek alapján akár ugyanaz a személy is lehet térségen belüli, majd térségen kívüli, vagy fordítva, a tanácsban betöltött pozíciója változásai szerint.

Fejlesztési Miniszter, a Nemzetgazdasági Miniszter, az Emberi Erőforrások Minisztere, és a Vidékfejlesztési Miniszter képviselője, mindösszesen 11 fő vesz részt.

Közlekedés

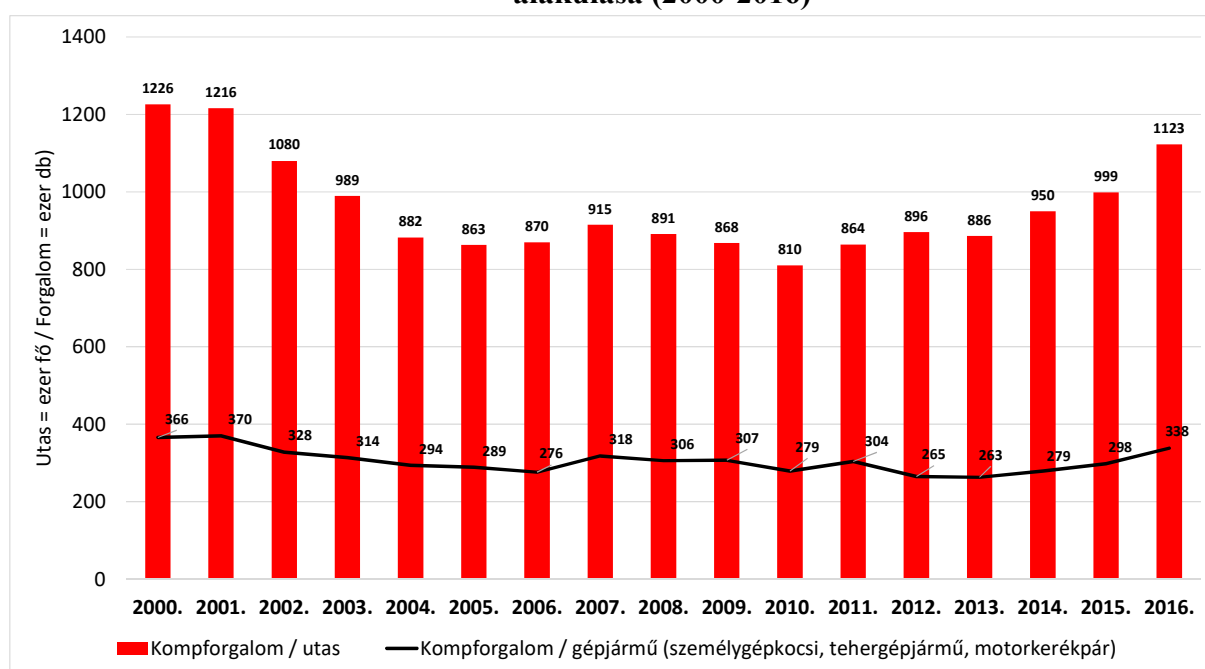
A közúti közlekedési feltételek fejlődésének, javulásának egyik legfontosabb mérőszáma az elérhetőségi idők csökkenése. E mérőszám jellemzően a központi funkcióval rendelkező települések, valamint közlekedési csomópontok út- illetve idődimenzió szerint optimalizált elérhetőségi időit mutatja. A fővárosi települési szintű adatokból átlagszámítással aggregált BKÜ-re számított elérhetőségi ideje mind az út- mind pedig az idő szerint optimalizált adatokat tekintve összességében növekedett 2008-2014 között. Az idő szerinti optimalizálás esetén mérhető leggyorsabb út átlagos hossza Budapestig 2008-ban 111 perc, míg 2014-ben 120,7 perc. Ugyanígy a legrövidebb út átlagos hossza Budapestig 2008-ban 152,6 perc, míg 2014-ben 157,1 perc. Az elérhetőségi időket a megyeszékhelyek tekintetében vizsgálva a 2008-2014-es időintervallumban, ugyanez a növekvő tendencia figyelhető meg: az idő szerint optimalizált leggyorsabb utak ideje 47,9 percről 50,1 percre növekedett meg, míg az út szerint optimalizált legrövidebb utak 49,1 percről 51,7 percre növekedtek. Feltételezhető, hogy e növekedés az autósforgalom megnövekedésével, valamint bizonyos közlekedés- és forgalombiztonsági intézkedések megtételével magyarázhatók.

A Közlekedésfejlesztési Koordinációs Központ valamint a MÁV Zrt. adatszolgáltatásai alapján az elmúlt évek vasúti fejlesztéseiről a következők mondhatók el. Az elmúlt időszak legnagyobb volumenű vasúti infrastruktúra fejlesztési beavatkozása a NIF Zrt. által megvalósított 30. sz. vasútvonal rekonstrukciója. Az első ütemben végrehajtott, Lepsény – Szántód-Köröshegy állomások között lezajlott munkálatok összesen mintegy 31,2 km hosszúságú pályaszakaszt érintettek, ugyanakkor a projektnek nem volt része a felvételi épületek (állomásépületek) felújítása. A projekt első üteme a BKÜ következő településeit érintette: Balatonfőkajár, Balatonvilágos, Siófok, Zamárdi, Szántód. A kiemelt jelentőséggel bíró projekt második ütemének megvalósítása Szántód-Köröshegy – Balatonszentgyörgy állomások között zajlik, melynek várható befejezési ideje 2018 nyara. Amellett ugyanakkor, hogy e kiemelt vasútfejlesztési projekt részét nem képezi az állomásépületek felújítása, a MÁV Zrt. egyes állomásokon ezt végrehajtotta illetve jelenleg is végzi. A Balatonszentgyörgy felvételi épület felújításával kapcsolatos munkálatok 2016-ban lezárultak, emellett Balatonmárfafürdőn várhatóan ugyanebben az évben befejeződik a rekonstrukció.

2010-2015 között a 26. és 29. számú vasútvonalakon a Csajág – Balatonszentgyörgy közötti szakaszon – tehát jellemzően az északi oldal vasúti infrastruktúráin – összesen 140 km vágányhosszban végeztek rekonstrukciós vagy korszerűsítési munkálatokat. Egyaránt történtek vágányfelújítási, ágyazatkorszerűsítési, valamint a kiszolgáló és biztonsági infrastruktúra fejlesztését szolgáló beavatkozások. Keszthely valamint Tapolca állomáshelyek felvételi épületeinek felújítása az ütemterv szerint 2017-ben fejeződik be.

A vízi közlekedés egyik kiemelkedő balatoni ágazata a kompközlekedés. A 2000 – 2016 közötti időintervallumra rendelkezésre álló adatokból kitűnik, hogy a forgalmi adatok 2010-es mélypontját követő fokozatosan növekvő tendencia jelenleg is tart. . 2016 során 14 év után először haladta meg a kompok által szállított utasforgalom az egymillió utast. Az elmúlt évi, több mint 1,1 millió szállított utas már az ezredforduló évében regisztrált gyakorisághoz közelít.

38. sz. ábra **A balatoni kompjárat utasforgalmi és gépjárműforgalmi adatainak alakulása (2000-2016)**

Az alábbi táblázatban látható a különböző szállított járműtípusok forgalma. A 2013-as enyhe visszaesést leszámítva jellemzően növekedés mutatható ki. 2015-ben a kerékpáros forgalomban tapasztaltunk kis volumenű mérséklődést. 2016 során mind a személy, mind a tehergépkocsi és autóbusz, mind a motorkerékpár, mind pedig a kerékpárforgalomban a korábbi évek forgalmi adataihoz képest számottevő növekedés tapasztalható.

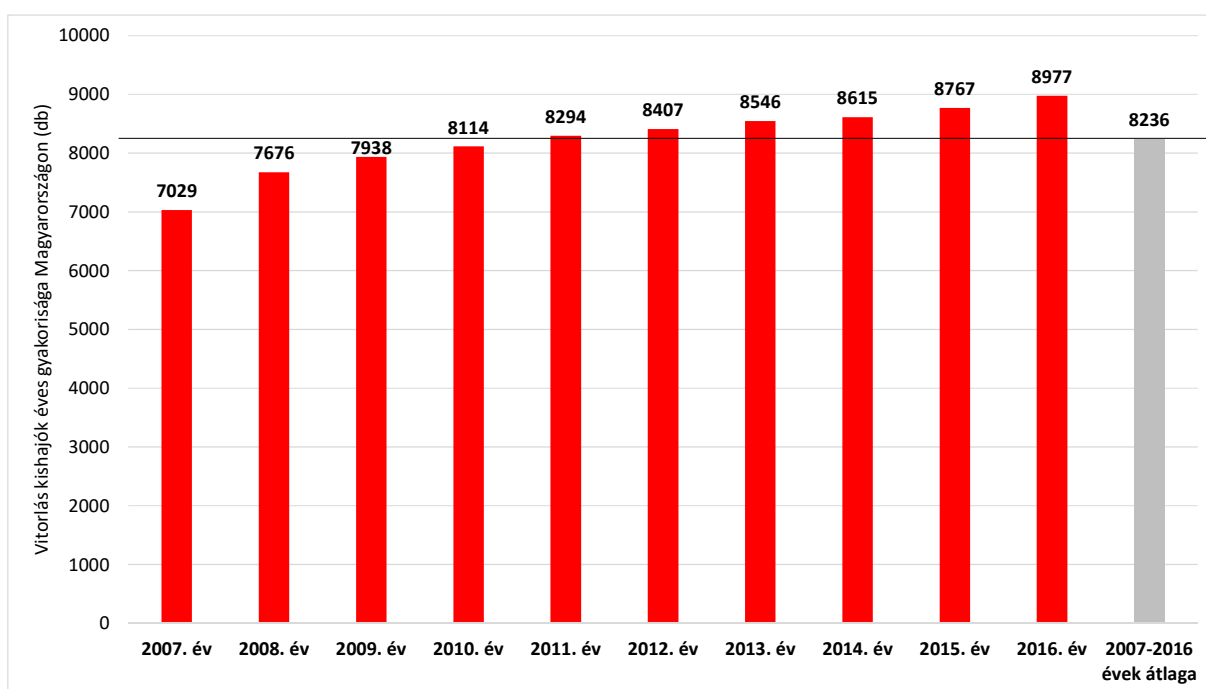
5. sz. táblázat

Kompközlekedéssel szállított gépjármű, kerékpár és egyéb forgalom

	2012.	2013.	2014.	2015.	2016
Személygépkocsi	240548	240418	255400	273505	309040
Tehergépkocsi, autóbusz	14611	13255	14566	15587	17849
Motorkerékpár	9456	8880	9074	9370	10844
Kerékpár	53216	53658	60947	59720	67398
Nagy állat	17	22	12	0	0

A legutóbbi monitoring jelentés óta eltelt idő alatt hivatalos adatkéréssel fordultunk a Nemzeti Fejlesztési Minisztériumon belül működő Nemzeti Közlekedési Hatóság Hajózási Főosztálya felé azzal a céllal, hogy információkat kérjünk a Balatonon fellelhető, regisztrált vitorlás kishajók számáról. A Hatóság Balatonra vonatkozóan pontos adatokat adni nem tudott, de tájékoztatást nyújtott az országos regiszterben szereplő idősoros adatokról. Ezek alapján az elmúlt tíz év periódusában 7000 és 9000 között van a regisztrált vitorlás kishajók száma Magyarországon, a számuk évről évre növekszik. A vizsgált évek átlaga 8236 db, vagyis 2011-től minden évben átlag feletti gyakoriságot látunk.

39. sz. ábra **Regisztrált vitorlás kishajók száma Magyarországon**

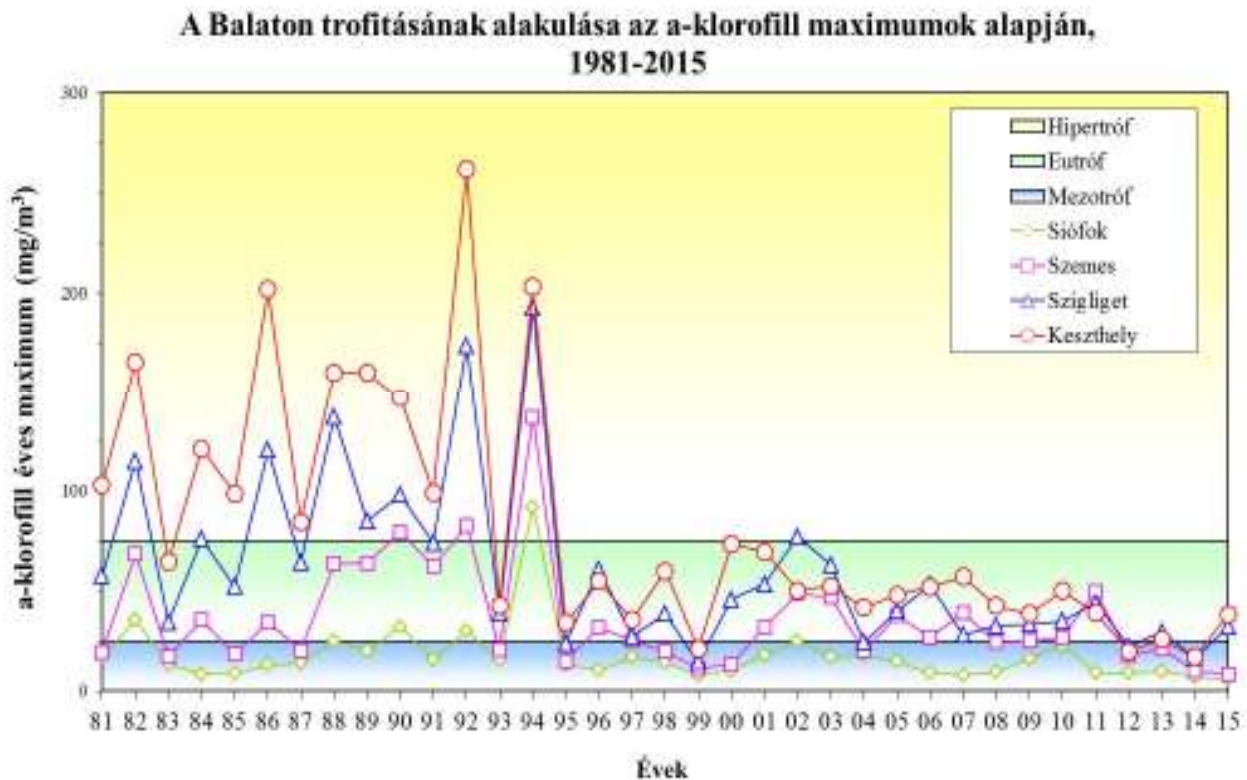
A Hatóság tájékoztatása alapján a regisztrált vitorlás kishajók döntő többsége, mintegy négyötöde a Balaton körüli települések vitorlás kikötőiben került regisztrálásra, a számukat 6900 és 7100 közötti becsülik. A pontos helyzetképet árnyalja, hogy nem minden hajó van nyári időszakban sem a vízben, illetve a hajók egy része mobilizálható, időszakosan tartózkodik a Balatonon, más időszakban egy másik belföldi, vagy külföldi tavon lelhető fel, vagy valamelyik tengeren. Ez utóbbi hajók száma 1850-1900 db közé becsülhető.

Környezet

A Balaton vízminősége az emberi tevékenység okozta tápanyagterhelés növekedése következtében XX. század közepén kezdett a korábbiakhoz képest romló értékeket mutatni. A vízminőség romlását a tóba jutó növényi tápanyagok, elsősorban a foszfor mennyiségének emelkedése okozta, ami a vízben élő növényi élet mennyiségi növekedését, többek között a tó elalgásodását vonta maga után. Az algák, ezen belül alapvetően a süveges kékmoszat mennyisége nyár végére érte el a maximumát, az egyre növekvő algamennyiség pedig a Balaton különböző medencéiben egyre nagyobb mérvű vízelszíneződéseket okozott. Az 1980-as évek

végén, az 1990-es évek elején Siófoknál a víz klorofill-a koncentrációja, amely az algák mennyiségének kimutatására szolgál jó, oligotróf, vagy elfogadható, azaz mezotróf volt, a nyugati medencékben azonban jellemzően már rossz, hipertróf volt a víz minősége az algák mennyisége alapján. Az alga tömegkoncentráció nemcsak látványelem negatívum a vízben, hanem enyhébb-súlyosabb humán allergiás reakciókat kiváltani képes biológiai anyag, ami részben fürdőzésekör, részben a víz ivóvízként való hasznosítása révén okozhat kellemetlenségeket.

40. sz. ábra

Az intézkedések hatására a Balaton vízminősége az 1990-es évek második felétől jelentősen javult, az elmúlt másfél évtizedben hipertróf határértékek alatti szinteket mérnek a Balaton valamennyi medencéjében. A Balaton elalgásodottságának csökkenésével nem oldódtak meg a tóval kapcsolatos vízügyi problémák, az utóbbi évtizedben a romló vízmérleg és a növekvő hőmérséklet szintén kedvezőtlenül hat a tó vízminőségére, ennek nyomán a víz foszforterhelésének további csökkentése indokolt⁶.

A Balaton vízminőségének alakulása 2011-2015 között

A Balaton vízminőségének alakulása hosszú évek óta kedvező, a tó vízminősége jellemzően alkalmas a legkülönbözőbb vízhasználatokra, így a fürdőzésre is. Az ezredforduló előtt még problémákat okozó, kritikus mértékű alga túlszaporodások megszűntek, a 90-es évek első feléig rendszeresnek tekinthető nyárvégi algásodás erőteljesen visszaszorult. A kékalgák, ugyanúgy a

⁶ Adatok és ábra forrása: Közép-dunántúli Vízügyi Igazgatóság

víz természetes alga állományának részei, mint a problémákat jóval ritkábban okozó egyéb algák, azonban egyes fajaik, számukra kedvező körülmények között tömeges elszaporodásra képesek. A sok alga sok szerves anyagot jelent, ami képes felborítani a tó oxigén háztartását.

Ráadásul a legtöbb kékalga méreganyagokat termelhet, ami az arra érzékeny embereknél különböző egészségügyi problémákat, például bőr-irritációt, hasmenést okozhat. Elméletileg, szélsőséges esetben akár súlyos megbetegedések is előfordulhattak volna ilyenkor (ha például a toxin az ivóvízbe kerül). A kékalgák tömeges elszaporodása a Balatonban a 60-as években kezdődött, a nyugati medencékben, *Aphanizomenon* dominanciájú felszíni vízvirágzásokkal. A 70-es évek végétől a *Cylindrospermopsis raciborskii* nevű kékalga vált egyeduralgódóvá, nyár végi vízelszíneződéseket okozva. A Balaton vízminőségére az 1982-1994 között rendszeresen előforduló vízelszíneződések voltak nagyobb hatással, ebben az időszakban néhány hétre a nagy mennyiségű (kék)alga súlyos, akár már egyes is vízhasználatokat is veszélyeztető vízminőség romlást idézhetett elő.

Az algák elszaporodása a Balatonban a külső tápanyag terhelés fokozódására vezethető vissza. A tóba egyre nagyobb mennyiségben bejutó növényi tápanyagok olyan körülményeket teremtettek, amelyek bizonyos kékalgák számára a korábbiakhoz képest igen kedvezőnek bizonyultak. 1982 nyarának végén a *Cylindrospermopsis raciborskii* nevű, világszerte sok problémát okozó algafaj korábban nem tapasztalt mértékű alगतömeget produkált a tóban, hipertróf (szennyezettnek minősíthető) állapotot idézve elő. Ez egészen 1994-ig rendszeresen (évente, két évente) előfordult. A terhelés csökkentésére végrehajtott beruházások eredményeképpen 1995-től a vízvirágzások visszaszorultak, a tó nagy területeire kiterjedő, tartós hipertróf (rossz vízminőségű) állapot nem alakult ki. 2003 után a tó vízminősége gyakorlatilag folyamatosan jónak volt mondható.

Egyéb szempontból a Balaton vizének összetétele kedvező. A környezetében is kevés a szennyező forrás (sem veszélyes ipari vagy mezőgazdasági tevékenység nem jellemző a tó partjaihoz közel), a keletkező szennyvizet tisztítják, a tisztított szennyvizet lehetőség szerint még a vízgyűjtőről is kivezették. A tó keleti és nyugati területei között megfigyelhető némi különbség, hiszen a Keszthelyi- és Szigligeti-medence kisebb víztömegű, ugyanakkor nagyobb külső terhelést kap. Így nyugaton magasabb a tápanyag és szervesanyag terhelés, így valamivel több az algák mennyisége is.

A vezetőképesség a víz sótartalmát mutatja. A tó nyugati területére fajlagosan több alacsony vezetőképességű víz folyik be a befolyókon át, ami lassan áramlik át a keleti medencékbe, majd a Sió csatornán hagyja el a tavat, illetve (részben) elpárolog. A párolgás során a sótartalom és ezzel együtt a vezetőképesség nő. Ezért keleten kis mértékben magasabb vezetőképesség mérhető, ami azonban semmiféle problémát nem okoz. A Balaton sekély tó, finom üledéke kisebb szél hatására is felkeveredik. A vízben lebegő üledék szemcsék és egyéb lebegőanyag, például a planktonikus algák mennyiségét mutatja a lebegőanyag koncentráció. Mennyisége Siófoktól a széles Szigligeti medencéig nő, Keszthelynél egy kicsit csökken.

A tó szervesanyag és oxigén háztartása alapvetően probléma mentes, annak ellenére, hogy a tóba a berekvizekkel huminanyagok is kerülnek, valamint az algák maguk is szerves anyagokból állnak. A KOI (szervesanyag tartalom) átlagértéke Siófoktól Keszthely felé kis mértékben nő, ahogy a külső (befolyókkal érkező) és a belső (algák által termelt) szervesanyag mennyisége is ugyanilyen módon változik.

A növényi tápanyagok közül a szervesetlen nitrogénformák, amelyek az algák számára is tápanyagként szolgálnak, csak kis mennyiségben kimutathatóak. A szerves nitrogén (amiben benne van az algák testébe épült nitrogén is) nyugat felé kis mértékben nő. A szervesetlen foszfát-foszfór koncentrációja, amelynek hozzáférhetősége az algásodás kulcsa a Balatonban szintén alacsony, az összes P, amiben többek között az algák P tartalma is benne van, Keszthely felé nő.

Az algák mennyiségét mutató klorofill koncentráció az utóbbi 4 évben végig messze alatta maradt a rossz vízminőséget jelentő hipertróf határértéknek (75 mg/m^3), az utóbbi években inkább a 20 mg/m^3 alatti értékeket lehetett mérni, ugyanakkor 2015 nyarán 30 mg/m^3 érték fölé csúszott. Az algák között a régebben a legtöbb problémát okozó *Cylindrospermopsis raciborskii* egyszer sem tudott tömegprodukción kialakítani. A legfrissebb, 2016-ban mért adatok szerint a tó környezeti állapota a következőkben foglalható össze. Nyáron, a mikroszkopikus lebegő algák mennyisége, összetétele nagymértékben kritikus lehet tavunk üdülésre, fürdésre való alkalmassága szempontjából. Túlzott mértékű elszaporodásuk az arra érzékenyeknél egészségre ártalmas lehet (pl. bőr-irritációt okozhat). Mennyiségük becslése a vízben lebegő algák a-klorofill tartalmának mérésével történik. 2016-ban az eddig vizsgált időszakban a megelőző évekhez hasonlóan, a fürdésre már nem javasolható 75 mg/m^3 -es határértéktől messze alul maradt valamennyi mintavételi ponton a klorofill koncentráció értéke.

A következő táblázat a Balaton négy medencéjében, tóközepén vett vízmintákból mért legmagasabb klorofill-a értékeket mutatja 2016 nyarán. (Legfrissebb mérések: 2016. július 11-ig bezárólag).

6. sz. táblázat

Klorofill-a maximumok (mg/m^3)

<i>Siófok</i>	<i>Balatonszemes</i>	<i>Szigliget</i>	<i>Keszthely</i>
2,1	5,7	14,2	7,8

Lokális szennyezésnek, többek között a tömeges fürdőzésnek nagyobb mértékben kitett sekélyebb parti övezetek vízminősége esetenként rosszabb lehet, mint a nyíltvízben. Szélzugokban, öblözetekben összegyűlhetnek a vízben elszaporodó algák, ami felszíni vizeinknél hosszantartó meleg nyári napoknál természetes jelenség⁷.

⁷ Forrás: Közép-dunántúli Vízügyi Igazgatóság

A fürdőhelyek higiéniai állapota rengeteget javult, a túlterheltségét megszüntették, így az algásodáson kívül más probléma előfordulásának esélye csekély. Az algásodásnál esetenként helyi jellegű problémák fordulhatnak még elő a tóban. Például kisebb öblökben, zárt kikötőkben alakulhat ki átmeneti vízminőség romlás, de embereket veszélyeztető mértékű jelenséget nem észleltünk.

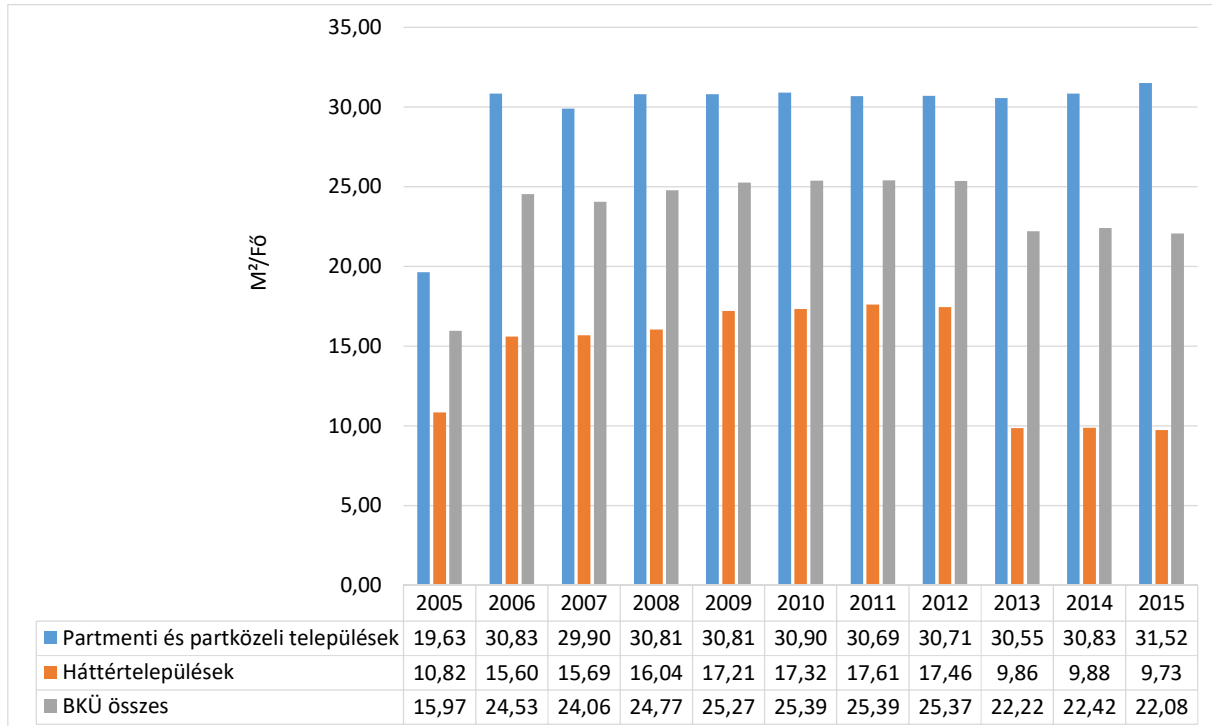
A Balaton évi átlagos vízszintje 2014-ben az elmúlt másfél évtized (2000 – 2014) legmagasabb értékét produkálta, 7 cm-rel haladta meg a vizsgált időszak 2010-es csúcserékét (114 cm vs. 121 cm).

7. sz. táblázat

Évszám	Évi átlagos vízszint (cm)
2000	85
2001	72
2002	58
2003	47
2004	63
2005	96
2006	106
2007	101
2008	99
2009	95
2010	114
2011	95
2012	64
2013	95
2014	121

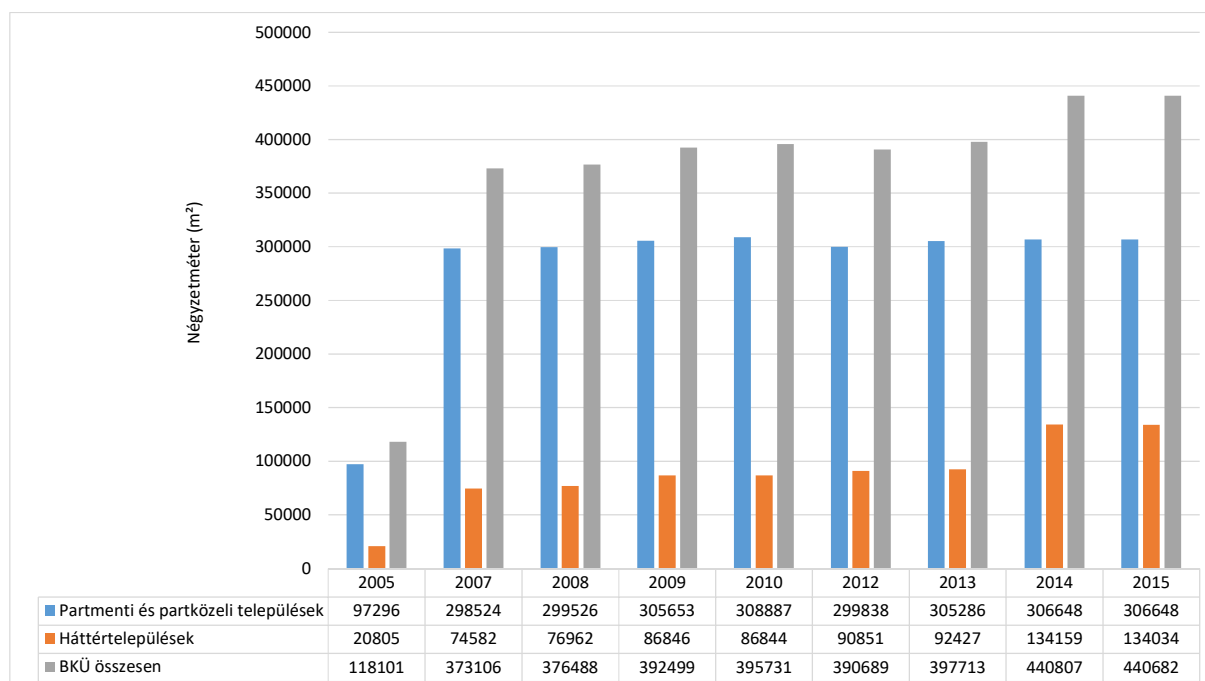
A települési zöldterületek felületét 2005-2015 közötti időintervallumban vizsgálva megállapítható, hogy azon túl, hogy nyilvánvalóan a zöldterületek összmértéke tekintetében a partmenti települések messze megelőzik a háttértelepüléseket, az egy lakosra jutó települési zöldterület vonatkozásában is igaz ez. Annak ellenére jóval magasabb az egy főre jutó zöldterületek aránya a part mentén, hogy jellemzően e települések rendelkeznek nagyobb népsűrűséggel valamint beépítettségi fokkal. A part mentén lényegében 2006 óta 30 m²/fő értéken stagnál a vizsgált mutató, azonban a háttértelepülések körében 2013-ban egy jelentős, 44%-os esés következett be, mely hatással volt a teljes BKÜ átlagára is, amely 25,3-ról 22,2-re csökkent, és ettől az átlagtól a következő években sem tért el lényegesen. 2014-hez képest a parti és partközeli települések egy lakosra jutó zöldterülete kis mértékben növekedett, a háttértelepüléseké csökkent, BKü szinten 22 négyzetméter/fő értékre alakult a főátlag.

41. sz. ábra **Egy lakosra jutó települési zöldterület (m²/fő) (2005-2015)**

A településeken található rekreációs célú területek tekintetében hiányos időssorral rendelkezünk, hiszen a KSH adatbázisában 2006 és 2011 években nem áll rendelkezésre a mutató. Ugyanakkor ennek hiányában is megfelelő információtartalmú időssor állítható elő, mivel a tendenciák így is kimutathatóak. A rekreációs célú területek mérete 2005-2007 között több mint háromszorosára emelkedett a BKÜ-ben, a partmenti és háttértelepülések tekintetében egyaránt. Meg kell jegyezni, hogy a háttértelepüléseken meglehetősen alacsony bázisértékről indulva. Ezt követően 2013-ig stagnálás következett, majd 2014-ben vélhetően a háttértelepüléseken megvalósított fejlesztések hatására e körben növekedett meg a pihenőhelyek összterületének mérete. 2014 és 2015 évek összehasonlításában jelentős változások nincsenek, a parti és partközeli települések játszótér, torna és pihenőpálya területe változatlan, a háttértelepüléseké minimális mértékben kisebb, az eltérés mindössze 125 négyzetméter üdülőkörzeti szinten.

42. sz. ábra **Játszóterek, tornapályák, pihenőhelyek területe (m²) (2005-2015)**

A Közlekedésfejlesztési Koordinációs Központ 2016-os évközi adatai szerint a BKÜ területén 229,45 km-nyi kerékpáros úthálózat található. Ebbe beletartozik az önálló pályatesttel rendelkező kerékpárutak hossza (125,2 km), valamint a közös gyalog- és kerékpárutak (92,7 km), kerékpársávok (7,4 km) és a kerékpáros nyomok (4,2 km) hossza is. Fontos megjegyezni, hogy regisztrált kerékpáros létesítmény a kiemelt üdülőkörzet 57 településén található, mely az üdülőkörzet településeinek kevesebb, mint harmadát jelenti. Főként a háttértelepüléseken mondható hiányosnak a kerékpáros infrastruktúra fejlettsége, hiszen összesen 20 településen, vagyis a háttértelepülések mindössze 15%-án található kerékpáros létesítmény, összesen 60,6 km hosszban, ami a teljes BKÜ kerékpárút-hálózatának 26,4%-a.

2014-2015-ben a BKÜ területén a következő kerékpárút-fejlesztési projektek zajlottak le:

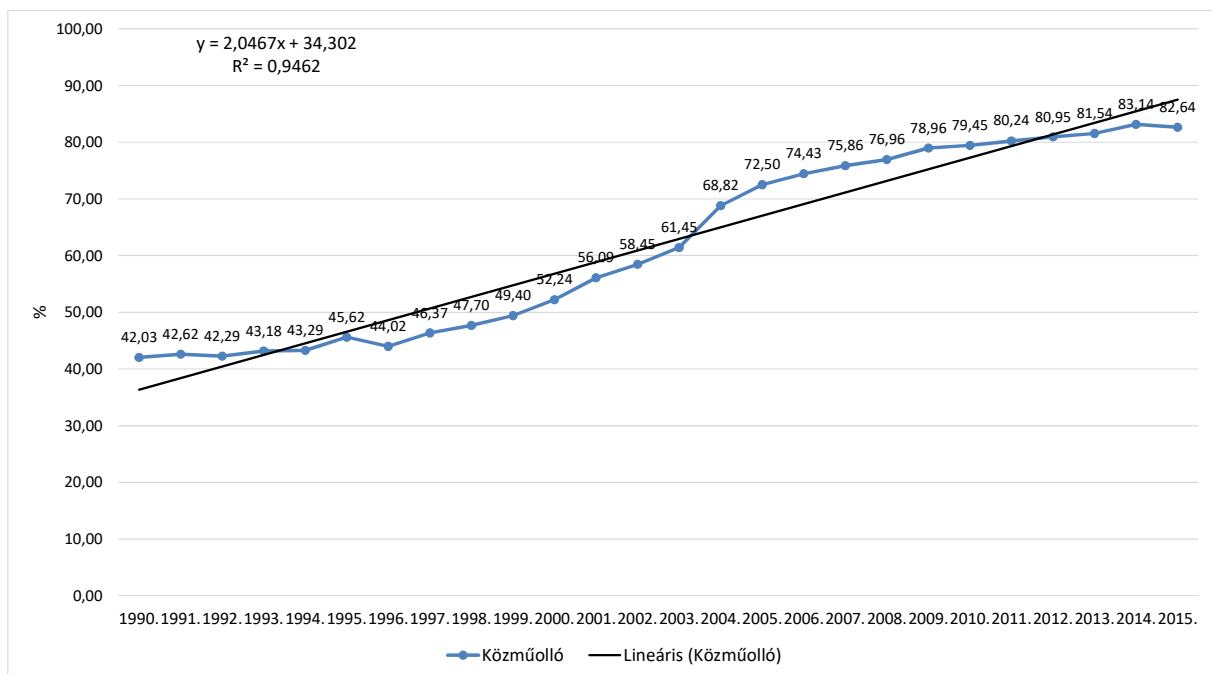
- **Balatonfüzfő:** Parti kerékpárút és kapcsolódó szolgáltatások kialakítása (a kiépített kerékpárút hossza 1,2 km)
- **Balatonfüred:** Felső városközpont – Fürdőtelep (2,5 km)
- **Balatongyörök** (1,2 km)
- **Marcali:** Bize – Kéthely – Balatonújlak – Marcali útelágazó közötti kerékpárút kiépítése (1,1 km)
- **Siófok – Ságvár:** 65. számú út melletti kerékpárút létesítése Siófok területén (2,5 km)
- **Tótvázsony:** Nemesvámos-Tótvázsony közötti hivatásforgalmi kerékpáros hálózat bővítése - II. szakasz (2,7 km)
- **Vonyarcvashegy:** Közlekedésbiztonsági célú kerékpárút a 71. út mellett (1,2 km).
- **Zalakaros** (0,8 km)

Kommunális infrastruktúra

A BKÜ kommunális infrastruktúrája rendezett összképet mutat. Minden település rendelkezik közüzemi vízellátással, amivel párhuzamban a gázvezeték-hálózat kiépítettsége is gyakorlatilag teljesnek mondható, ezzel együtt a kommunális szennyvízkezelés kérdése egyelőre csak részlegesen megoldott.

A közüzemi ivóvíz-hálózatba és a közüzemi szennyvízcsatorna-hálózatba bekapcsolt lakások aránya, párhuzamban a közüzemi szennyvízcsatorna-hálózat hosszával és az elvezetett szennyvíz mennyiségével huszonöt év periódusban lineáris függvény szerint szignifikáns emelkedő tendenciában mozog, ami a közműolló szűkülését jelenti.

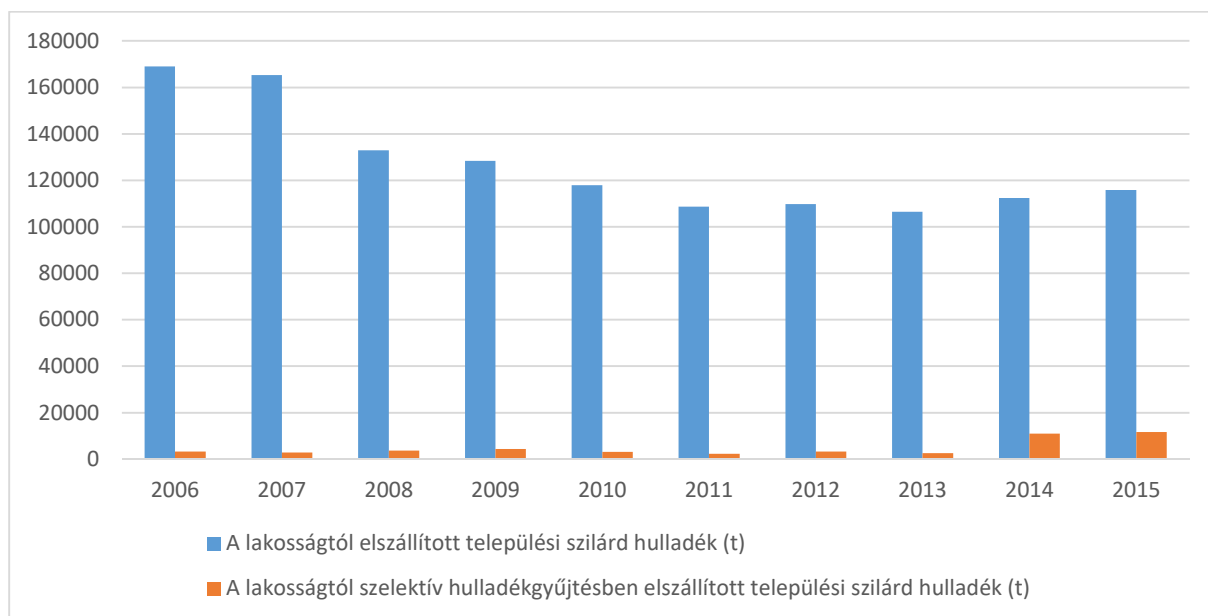
43. sz. ábra A közműolló arányának változása a BKÜ-ben 1990-2015 között (%)

A tó és környezetének megóvása szempontjából különös jelentőséggel bír, hogy a keletkezett szennyvíz nagyrészt tisztításra kerül, amivel párhuzamban a szelektíven gyűjtött hulladék aránya a kiemelt térségek, üdülőkörzetek közül mára a BKÜ-ben a legjelentősebb.

A lakosságtól elszállított települési szilárd hulladék mennyisége az Üdülőkörzet településein 2006-2013 között, tartós időtrendben mintegy 40%-kal csökkent. Az elmúlt két évben 2014-2015-ben azonban lassú növekedésnek indult az elszállított hulladék mennyisége. Emellett rendkívül nagymértékben, több mint 3,5-szeresére növekedett a lakosságtól szelektíven elszállított hulladék mennyisége 2013 és 2015 között.

44. sz. ábra **A lakosságtól elszállított települési összes szilárd hulladék, valamint a szelektíven elszállított hulladék tonnában kifejezett mennyiségének alakulása a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2006-2015)**

Összegzés

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területi monitoring a legfontosabb gazdasági, társadalmi, közlekedési, környezeti és infrastruktúra indikátorok alapján éves rendszerességgel készülő beszámoló jelentés azzal a céllal, hogy az üdülőkörzetben zajló jelenségek időbeni és területi összehasonlító elemzések által valós idejű információkat tárjon a döntéshozók elé. Az előző monitoring jelentés óta társadalmi, és egyes gazdasági vetület, például települési gazdasági erő szerint nem állnak rendelkezésre friss adatok.

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területére vetített, az országos átlag arányában kifejezett egy lakosra jutó települési gazdasági erő (TGE) hosszú időtávban egyre mérséklődő mértékű, mely körülmény a Balaton térségének fokozatos gazdasági pozícióvesztését jelenti. A pozícióvesztés a Budapest nélküli vidéki átlaghoz képest is markánsan kifejeződik az elmúlt években. A 2014-es évben ugyanakkor a háttértelepülések országos átlag arányában mért TGE értéke nagyon enyhén, de növekedésnek indult.

Az Új Magyarország Fejlesztési Terv (ÚMFT) és az Új Széchenyi Terv (ÚSZT) keretében 2007 és 2015 között a BKÜ településein kezdeményezett 4851 fejlesztési projekt összesen 278,9 Mrd Ft megítélt támogatásban részesült, ez az azonos időre vetített teljes országos nagyságrend 2,57%-a. Az egy lakosra jutó megítélt támogatások tekintetében a vizsgált időszak egészét tekintve a BKÜ mintegy 5 százalékponttal elmarad az országos átlagtól. Még élesebben rajzolódik ki a forrásszerzési hatékonyság gyengesége az egy főre jutó kifizetett források vizsgálata során. A pénzügyi programozási időszak teljes ideje alatt, minden évben, valamint összességében is elmaradt a BKÜ-be érkező kifizetett források mértéke az országos szinten mérhető fajlagos értékektől. A teljes programozási időszakra nézve a kifizetett fejlesztési források 16,4%-a szolgált turizmusfejlesztési célt.

A legfrissebb, 2017. január i állapotot tükröző FAIR elemzés alapján elmondható, hogy az egy lakosra vetített támogatási összegek metszetében továbbra is csak Budapest és Somogy megye értékei kedvezőbbek a kiemelt üdülőkörzet adatainál. Csongrád megye kivételével az összes többi megye esetében az indexérték átlag alatti, a legkedvezőtlenebb Pest megye esetében, de nagyon kedvezőtlen, 50 % alatti érték jellemzi Békés, Jász-Nagykun-Szolnok, Nógrád, Tolna és Zala megyéket is. A FAIR adatmetszetek szerinti, egy lakosra vetített NUTS szintű területi összehasonlításokban a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet helyzete optimizmusra ad okot a 2014-2020-as fejlesztési forráskihelyezéseket tekintve, jelentős pályázati aktivitás, számottevő forrástámogatás, végeredményben a lehetőségek és körülmények szabta ütemen belüli kifizetések kibontakozása jellemzi a régiót.

A Balaton üdülőterületén azonosítható a magyarországi kereskedelmi szállásférőhelyek mintegy harmada. Ezzel párhuzamban a vendégek közel hatoda az összes regisztrált kereskedelmi vendégéjszaka ötödét tölti a magyar tengerénél. 2016 év során a belföldi vendégkör 22 %-át, a belföldi vendégéjszakák 26 %-át, illetve a külföldi vendégek 7,3 %-át, és a külföldi vendégéjszakák 12,9 %-át regisztrálták a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben.

Üdülőkörzeti szinten a szoba és a férőhelykapacitások kihasználtsága 2008 és 2011 között mérséklődő ütemet mutatott, a szobakapacitás-kihasználtság 43,8 %-ról 39,8 %-ra, a férőhelykapacitás-kihasználtság 30,3 %-ról 25,7 %-ra csökkent. 2012-óta mindkét mutató értéke folyamatosan javul, a szobakapacitás-kihasználtság 2016-ban 47,1 %-ra, a férőhelykapacitás-kihasználtság 32,4 %-ra erősödött.

A megfigyelt adatok alapján főváros mellett térségi szinten a Balaton üdülőterülete továbbra is az egyik legdominánsabb vendégvonzó desztináció az országban.

A munkanélküliség és a foglalkoztatottság egymással szorosan összefüggő ingadozásait a turizmusgazdaság térségi működése okozza, vagyis az idegenforgalom szempontjából hangsúlyos és kevésbé hangsúlyos szezonok periodikus váltakozásai váltják ki. Az üdülőkörzet foglalkoztatottsági, munkanélküliségi helyzetét, ahogyan azt országosan is, az elmúlt évben működésbe lépett közmunka-közfoglalkoztatási program pozitív irányában befolyásolja, ami által a munkanélküliségi-foglalkoztatottsági ingadozások negatív maximum értékei jelentősen mérséklődnek. Ezen túlmenően, vélhetően az ország javuló gazdasági teljesítményének hatására is 2016 évben 4,12 %-ra mérséklődött a BKÜ éves átlagos munkanélküliségi rátája.

A BKÜ-ben a születések és a halálozások egyenlege évtizedek óta negatív, azaz többen halnak meg a térségben élők közül, mint ahányan születnek. A népesség élve születés és halálozás (természetes népességváltozás) egyenlege a lakosság nagymértékű öregedésével társul. Az üdülőkörzet népessége ugyanakkor mégsem csökken a természetes fogyás ütemében. Az állandó népesség számának a várható népességcsökkenési tendenciával szemben megfigyelt változása a nemzetközi és az országhatáron belüli vándorlás összhatásában pozitív egyenlegével magyarázható.

Az elmúlt másfél-két évtizedben a Balaton térségében számottevő közúti, illetve jelenleg is tartó módon komoly vasúti hálózat fejlesztés zajlott le. Ezzel együtt azonban a főváros valamint a megyeszékhelyek BKÜ településeitől mért átlagos közúti elérhetőségi időértékei az elmúlt években megnövekedtek. A víziközeledés, kiváltképpen pedig a kompközeledés utasforgalma a rendelkezésre álló adatok alapján növekszik, 2016 évben meghaladta az 1 millió főt is. A régió kerékpárút-hálózatának hossza növekszik, köszönhetően az elmúlt években megvalósított fejlesztéseknek.

Az üdülőkörzet legnagyobb természeti értéke a Balaton. A tó vízminőségének alakulása hosszú évek óta kedvező, a vízminőség jellemzően alkalmas a legkülönbözőbb vízhasználatokra, így a fürdőzésre is.

Az üdülőkörzet kommunális infrastruktúrája alapvetően rendezett összképet mutat. Minden település rendelkezik közüzemi vízellátással, amivel párhuzamban a gázvezeték-hálózat kiépítettsége is gyakorlatilag teljesnek mondható, ezzel együtt a kommunális szennyvízkezelés kérdése, bár az ezzel kapcsolatos környezeti indikátorok folyamatosan javuló értéket mutatnak, továbbra is részlegesen megoldott kérdés.

A BKÜ területi monitoringjához, a BFT döntés előkészítési és döntéstámogató munkájához felhasznált indikátortáblázat (2016)

Gazdaság

Téma	Indikátor megnevezése	Meghatározás	Mértékegység	Lehetséges adatforrás	Területi egység, és időbeli eloszlás
Gazdaságfejlesztés	Települési Gazdasági Erő (TGE) Személyi jövedelemadó, Helyi adók, Vállalkozási aktivitás, Megyei GDP	Mivel a GDP települési szinten nem értelmezhető, helyette a mért adatokból és a megyei GDP-ből számított települési gazdasági erőt (TGE) használjuk. A TGE Személyi jövedelemadó, helyi adó, vállalkozói aktivitás, településre dezaggregált megyei GDP adatokat tartalmaz.	Ft/fő, a vidéki átlag %-a	KSH, NAV, TeIR	Település Idősor
Szezonálitás	Idegenforgalmi főszezon (július-augusztus) ideje alatti munkanélküliség	Regisztrált munkanélküli/aktív korúak	%	KSH, ÁFSZ (NFSZ)	Település Idősor
Diverzifikáció	A turizmus aránya a gazdaságban	Turizmus fő tevékenységű (TEÁOR) vállalkozások	%	Cégbíróság, KSH	Település
Gazdaságfejlesztés , diverzifikáció	A BKÜ-be érkező turizmusfejlesztési források	BKÜ-be érkező turizmusfejlesztési forrás/összes forrás	%	EMIR-MEH	Idősor
Gazdaságfejlesztés , forrásszerzés	A BKÜ-be érkező források az UMFT-ben	BKÜ-be érkező fejlesztési források összesen	Ft/fő, az országos %-ában	EMIR-MEH	Idősor
	Pályázói aktivitás és eredményesség az UMFT-ben	BKÜ szereplői által igényelt fejlesztési források, eredményes pályázatok száma	Ft/fő, az országos %-ában, db	EMIR-MEH	Idősor
	Vendégéjszaka szám	Vendégéjszakák száma	db	KSH, turisztikai szervezetek	Település, idősor
	Szálláshely (kereskedelmi és magán) kihasználtság	Rendelkezésre álló kereskedelmi szálláshelyek kihasználtsága	%	KSH	Idősor

Téma	Indikátor megnevezése	Meghatározás	Mértékegység	Lehetséges adatforrás	Területi egység, és időbeli eloszlás
Turizmus	Vendégéjszaka szám part menti – háttér települési megoszlás	A part menti és a háttér települések vendégéjszaka számának összehasonlítása	db	KSH, turisztikai szervezetek	Település, idősor
	Átlagos tartózkodási idő	BKÜ-ben vendégek által eltöltött átlagos tartózkodási idő	nap	KSH, turisztikai szervezetek	Település, idősor
	Belföldi és külföldi turizmus aránya	Vendég és vendégéjszaka száma, külföldi-belföldi turisták aránya	%	KSH	Település, idősor
	Jövedelmezőség	REVPAR – kiadott szobára jutó árbevétel	Ft	KSH	Idősor
	TDM szervezetek száma	Működő TDM szervezetek száma	db	Régiós adatgyűjtés	Település, idősor
Turizmus / Szezonáltság	Fő szezon turisztikai forgalma	Július és augusztus/év vendég és vendégéjszaka	%	KSH	Település, idősor
	Fő szezon turisztikai jövedelmezősége	Július és augusztus/év REVPAR	%	KSH	Település, idősor
Foglalkoztatottság	Foglalkoztatottság	Aktív keresők, foglalkoztatottak száma	db	Népszámlálás, KSH	Települési szintű adatok 1990, 2001, 2011 évek
Erdőgazdaság	Erdőterület	Erdő terület nagysága	ha	Megyei Erdészeti Igazgatóságok	Település, idősor

Társadalom

Téma	Indikátor megnevezése	Meghatározás	Mértékegység	Lehetséges adatforrás	Területi egység, és időbeli eloszlás
Egzsiztencia	Forgalomba hozott új személygépkocsik 1000 lakosra jutó száma	Adott évben forgalomba hozott új személygépkocsik száma / 1000 lakos	db/1000 fő	T-STAR	Település, idősor
Tudatosság	1000 lakosra eső természet- és környezetvédelmi	Természetvédelmi és környezetvédelmi civil szervezetek száma /1000 lakos	db/1000 fő	Megyei Bíróságok	BKÜ, idősor

Téma	Indikátor megnevezése	Meghatározás	Mértékegység	Lehetséges adatforrás	Területi egység, és időbeli eloszlás
	civil szervezetek száma				
Népesedés	Állandó népesség, természetes szaporodás, népességfogyatkozások	Népességváltózási folyamatok	fő/1000 fő	KSH, TeIR	Település, idősor
	Vándorlási egyenleg	A be- és elvándorlók (állandó + ideiglenes lakosok) számának éves különbsége / a lakosság (állandó + ideiglenes) száma	fő/1000 fő	KSH, TeIR	Település, idősor
	Függőségi ráta	A 14 évesnél fiatalabbak + a 60 évnél idősebbek száma / 15 – 59 évesek száma	%	KSH, TeIR	Település, idősor
	Népsűrűség	Egy km ² -re vetített népsűrűség állandó népességére számolva	fő	KSH, TeIR	Település, idősor
	Életkor szerkezeti, korösszetétel változás	Előregedési hatások érvényesülése, 100 65-x évesre jutó 0-14 éves száma	fő	KSH, TeIR	Település, idősor
Társadalmi deviancia	Bűnözés	Bűnelkövetők ezer lakosra vetített száma az elkövető lakóhelye szerint	fő/1000 fő	KSH, TeIR	Település, idősor
		Elkövetés helye szerint regisztrált bűncselekmények ezer lakosra vetített száma	fő/1000 fő	KSH, TeIR	Település, idősor
Oktatás	A legalább 8 osztályt végzettek aránya	A legalább 8 osztályt végzettek száma/a 15 évnél idősebb lakosság száma	%	KSH, Népszámlálás	Népszámlálási adatokból előállítható indikátor
Munkanélküliség	Pályakezdő munkanélküliek aránya	Pályakezdő munkanélküliek száma / a 18-29 éves lakosok száma	%	TSTAR	Település, idősor
	Regisztrált munkanélküliek száma	Regisztrált munkanélküli/aktív korúak	%	KSH, ÁFSZ (NFSZ)	Települési, idősor

Téma	Indikátor megnevezése	Meghatározás	Mértékegység	Lehetséges adatforrás	Területi egység, és időbeli eloszlás
Balaton térségi intézményrendszer, kormányzás	A Balaton-régióra telepített intézmények száma	Speciálisan a Balaton-régióra telepített intézmények száma	db	Magyarország Közéleti Kézikönyve	BKÜ idősor
	Térségi szereplők aránya	A BFT tagságában a térséghez kötődő szereplők aránya a BFT tagjainak összlétszámához viszonyítva	%	BFT	Szervezeti, tagsági átalakulások szerinti szakaszolásban
Területi különbségek	HDI (Human Development Index) Emberi fejlettségi index ⁸	BKÜ kistérségeinek területi és időbeni összehasonlító vizsgálata	Ft/fő - összevont érték/fő	KSH, TeIR	BKÜ

Közlekedés

Téma	Indikátor megnevezése	Meghatározás	Mértékegység	Lehetséges adatforrás	Területi egység, és időbeli eloszlás
Közúthálózat, megközelíthetőség	Korszerűsített úthálózat	Felújított utak hossza	km	Magyar Közút Nonprofit Zrt.	Település
	Újonnan épített utak	Újonnan épített közút hossza	km	Magyar Közút Nonprofit Zrt.	Település
Vízi közlekedés	Utast forgalom	A vízi közlekedésben megjelenő utast forgalom	fő	BAHART	Idősor
Vasúti közlekedés	Új vasúti pálya	Kiépített vasúti pálya hossza	km	MÁV	Település
	Felújított állomások	Felújított állomás épületek (akadálymentesítettek és vizes blokkokkal felszereltek)	db	MÁV	Település

⁸ A 2016-os évben nem került előállításra.

Környezet

Téma	Indikátor megnevezése	Meghatározás	Mértékegység	Lehetséges adatforrás	Területi egység, és időbeli eloszlás
Vízminőség	A Balaton nitrogén koncentrációja	Összes nitrogén koncentrációja a Balaton vizében	mg/L	Környezetvédelmi, természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőségek	Balaton 4 medencéje, idősor
	A Balaton foszfor koncentrációja	Összes foszfor és foszfát-foszfor koncentrációja a Balaton vizében	mg/L	Környezetvédelmi, természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőségek	Balaton 4 medencéje, idősor
	A Balaton klorofill-a koncentrációja	Fitoplankton klorofill-a koncentráció a Balaton vizében	µg/l	Környezetvédelmi, természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőségek	Mintavételi helyek a Balaton nyílt vizében, strandokon (április-október)
Közösségi terek növelése	Belterületi parkok nagysága	Települési zöldterületek, játszóterek száma, területe, gondozott, parkosított, virágosított területek	db, m ²	Önkormányzat	Település
	Rendezett területek nagysága, felújított épületek száma	Településközpontok fejlesztése, terek kialakítása, épületek felújítása	db, m ²	Önkormányzat	Település
	Kerékpáros forgalmi felületek	Kiépített belterületi kerékpárutak hossza	km	Önkormányzat	Település

Kommunális infrastruktúra

Téma	Indikátor megnevezése	Meghatározás	Mértékegység	Lehetséges adatforrás	Területi egység, és időbeli eloszlás
	Közüzemi ivóvízvezeték-hálózat hossza, lakosságnak szolgáltatott víz	Lakosság vízellátása (teljes vízszolgáltatás)	km, l/fő/nap, m ³ /év	KSH, közszolgáltató	Település, idősor

Téma	Indikátor megnevezése	Meghatározás	Mértékegység	Lehetséges adatforrás	Területi egység, és időbeli eloszlás
Kommunális infrastruktúra	Közüemi szennyvízcsatorna-hálózat hossza, elvezetett szennyvíz-mennyiség	Szennyvíz-csatornázottság, keletkező szennyvíz mennyisége, szennyvíztisztító telep kapacitása	km, m ³ /év, m ³ /nap, LE	KSH, közszolgáltató	Település, idősor
	Közműolló	Közüemi ivóvíz-hálózatba bekapcsolt és közüemi szennyvízcsatorna-hálózatba bekapcsolt lakások aránya	%	KSH, közszolgáltató	Település, idősor
	Közüemi szennyvízcsatorna-hálózatba, ivóvízhálózatba bekapcsolt lakás	Ivóvízhálózattal, valamint szennyvízhálózattal rendelkező lakások száma	db	KSH, közszolgáltató	Település, idősor
	Összegyűjtött kommunális hulladék mennyisége	Rendszeres hulladékgyűjtésbe bevont ingatlan, háztartásban keletkező kommunális hulladék	tonna/év	Közszolgáltató	Település, idősor
	Szelektíven gyűjtött hulladék mennyisége	Szelektív hulladékgyűjtés során gyűjtött papír, műanyag, PET palack	tonna/év	Közszolgáltató	Település, idősor